

T.C.
Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Arap Dili ve Belagatı Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

**ARAPÇA DİL ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER
“İMAM-HATİPLER VE İLAHİYATLAR ÖLÇEĞİNDE”**

Ayşenur KOÇAK
Iğdır 2019

T.C.
İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Arap Dili ve Belagatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ARAPÇA DİL ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER
“İMAM-HATİPLER VE İLAHİYATLAR ÖLÇEĞİNDE”

Hazırlayan

Ayşenur KOÇAK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Osman BAYRAKTUTAN

İğdır 2019

TAAHHÜTNAME
(Bilimsel Etiğe Uygunluk Metni)

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Iğdır Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **ARAPÇA DİL ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER “İMAM-HATİPLER VE İLAHİYATLAR ÖLÇEĞİNDE”** adlı çalışmanın kendi çalışma ve gayretim sonucunda meydana geldiğini, alıntılara kaynak gösterdiğimi ve yürürlükteki tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, bu çalışmamın kağıt ve elektronik kopyalarının Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirtilen koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri doğrultusunda gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin tamamının veya uygun görülen kısımlarının erişime açılması tamamen Sosyal Bilimler Enstitüsünün takdirindedir.
- Tezim sadece Iğdır Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

28/08/2019

Ayşenur KOÇAK

KABUL VE ONAY

Ayşenur KOÇAK tarafından hazırlanan **ARAPÇA DİL ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER “İMAM-HATİPLER VE İLAHİYATLAR ÖLÇEĞİNDE”** adlı çalışma, **28.08.2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından **TEMEL İSLAM BİLİMLERİ** Anabilim Dalı, **ARAP DİLİ VE BELAGATI** Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

(İmza)

Dr. Öğr. Üye. Osman BAYRAKTUTAN (Başkan)

(İmza)

Doç. Dr. Mehmet Salih GECİT

Üye

(İmza)

Dr. Öğr.Üye. Mehmet Emin YURT

Üye

ÖZET

Giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşan bu çalışmada, Türkiye’de öğrenim bakımından dil eğitiminde yaşanan problemler ve hem eğitim öğretimi yapılan hem de Türkiye’nin konumu göz önünde bulundurulduğunda önemi artan Arapçanın öğrenilirken zorlanma nedenleri üzerinde durulmuştur.

Hızla ilerleyen teknoloji ve gelişen, değişen dünya şartları ile bugün anadilin yanında ikinci bir dilin öğrenilmesinin önemi artmaktadır. Sunulan imkânlar çeşitli kültürlere sahip topluluklar ile ticaret yapabilme, farklı ülkelere gezilere gidebilme, yeni yeni insanlar tanıyabilme fırsatı sağlamıştır. Bu da farklı dillerde iletişim kurabilen, anadili yanında ikinci bir dile de sahip kişilere ihtiyacı artırmıştır.

Farklı metot ve yöntemlerle öğrenilmeye çalışılan yabancı dil ile anadil arasında benzerlik ve farklılıklara rastlanmaktadır. Benzerlikler öğrenmeyi kolaylaştırırken farklılıkların fazla olması da yabancı dili öğrenirken zorlanmalara neden olmaktadır. Önceden denenip ezber veya dilbilgisi öğrenimi dışına çıkmayan öğrenme denemeleri ile çevreden zor olduğu bilgisi akıllara kazınan Arapçanın diller arasında önemli bir yeri vardır. Çok dillilikle daha da önemi artan Arapçanın, mesleki bir ders olarak da İmam Hatip okullarında ve Arapça eğitimi vermeye devam eden fakültelerde ders olarak eğitim öğretimi devam etmektedir. Eğitimde öğrencinin Arapçayı öğrenmesinde öğretici oldukça etkilidir. Öğretici; bilgisi, bildiğini aktarabilmesi, tecrübeleri, kullandığı yöntem ve metot ile dil öğreniminin hızlı gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Öğrenci öğrenendir. Tüm şartların olumlu hale getirilmeye çalışmasının nedeni öğrencinin daha iyi öğrenebilmesine yardımcı olmaktır. Öğrencinin kendini öğrenmeye kapatması Arapçayı öğretmeye çalışmada öğretecek kişi için en zor olan durumdur. Ülkesi ve milleti için iyi ve faydalı bir gençlik için yetiştirilmeye çalışılan bu gençlerin İmam Hatip Liselerinden sonra Arapça hazırlık sınıfı olan veya olmayan İlahiyat fakülteleri ile Arap dili bölümlerinde eğitim süreçleri devam etmektedir. Arapça derslerinde uygulanan yöntem ve metotlar ile problemin kaynaklarının tespit edilememesi durumunda, öğrencilerin yeterli düzeyde Arapça öğrenememesine sebep olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Arapça, Yabancı Dil, İkinci Dil, Anadil.

ABSTRACT

Introduction, this study consists of two parts and that the results, in terms of education in language education in Turkey problems and made teaching and location of both training considering the importance Turkey increased the strain causes while learning of Arabic are emphasized.

Rapidly advancing technology and evolving process, the changing world conditions and the importance of learning a second language with today. Interested in a variety of cultural offerings have the ability to trade with communities, to different countries, to go to, people are able to recognize opportunity. This also can communicate in different languages, native also has a language people need by second.

Learn different methods and ways should be studied foreign language with similarities and differences between native speakers. Similarities and differences while making it easy to learn a foreign language because of excessive lead to strain while learning. Do not come out of a previously studied whether memorization or grammar learning is difficult with essays on the environment is about the minds of Arabic languages has an important place in between. The importance of increasing even more of Arabic Multilingual, professional and İmam Hatip schools, and a lesson of Arabic training as training courses, on the other hand, which continues to continue teaching. In learning a foreign language is Arabic in education student tutorial is very effective. Tutorial; information, method, which uses the transfer experiences he knows, and methods to help to fast language learning with. The student is learning. The reason to serialize all conditions positive study is to help the student gives no means better. The student will teach people the study to teach yourself Arabic close to learning the most difficult to condition. It's good for the nation, for his country and to be grown for a useful youth studied the İmam Hatip High school then of these young people with or without preparatory class in Arabic with Arabic language sections of seminary training processes. Method implemented in Arabic classes and methods in the event of the inability to detect the source of the problem, with adequate levels of students to learn Arabic.

Keywords: Language, Arabic, Foreign Language, Second Language, Mother Tongue.

ÖNSÖZ

Arapça Dil Öğreniminde Karşılaşılan Problemler “İmam Hatipler ve İlahiyatlar Ölçeğinde” adlı bu çalışma Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Tez” olarak hazırlanmıştır.

Bu tez çalışmasında Arapça Dil Öğreniminde Karşılaşılan Problemler “İmam Hatipler ve İlahiyatlar Ölçeğinde” ele alınmıştır. Günümüzde Arapça dil öğreniminde karşılaşılan problemler farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Arapça öğrenilirken dilsel ve yönetsel gibi bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Yıllarca devam eden yabancı dil eğitimi sorunu günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. Harcanan zaman emek ve maddi manevi her şeye rağmen bu sorun yine de tam olarak aşılamamaktadır ve istenilen sonuç elde edilememektedir. Dilde geleceğe yatırım yapmak için bu kadar insan maddi ve manevi birçok varlığını harcamakta ama yine de çoğunlukla dili öğrenmeyi tam olarak başaramamaktadır. Bu sonradan öğrenilmeye çalışılan dil Arapça ise, öğrenme durumu daha da karmaşık hale gelmektedir. Yabancı bir dil olan Arapçanın öğreniminin öğrenenler açısından bir sorun olduğunu birden fazla nedene bağlı olarak görmekteyiz. Yabancı dil eğitimine ayrılan süreye bakıp öğrenme ile kıyaslandığında “nerede hata yapıyoruz ve bu durumu neden düzeltemiyoruz?” diyoruz. Sosyal yaşamda kullanım alanındaki öneminden başka İslâm dininin de temel kaynağı olan Arapçanın İmam Hatip Liselerinde ve İlahiyat Fakültelerinde de eğitim öğretiminin yapılması, öğrenilmek istenmesine rağmen yeterince öğrenilememesi ve kullanılan yöntemlerle öğretilmemesi sonucu ortaya çıkmaktadır. İmam Hatip Liselerinde veya İlahiyat Fakültelerinde verilen Arapça eğitimi yeterli mi, öğrendiklerinin ne kadarını normal hayatta kullanabiliyor? Bu soruların cevabını aradığımızda pek de iç açıcı olmayan bir sonuç ortaya çıkıyor. Yıllarca eğitimi verilen okullardan mezun olmuş ama tam anlamıyla Arapça konusunda kendini yetiştiremediğinin farkına varan bireylerin sayısı oldukça fazla. Kendi eksikliklerinin farkına varan bu bireyler, alanlarında kendilerini yetersiz hissedecektir ve dini alanda kendisinden bir şeyler bekleyenlerin karşısına yetersiz çıkacaktır. İlerleyen süreçte de bu sıkıntılı durum fazla değişikliğe uğramadan böyle devam edecektir. Oysa hem İslâm dinindeki Arapçanın öneminden hem de dünyadaki yabancı dil bilmenin her geçen gün büyük bir öneme sahip olmasından dil öğrenmenin yanında öğretmeye de önem verilmeli ve nerelerde düzeltilmesi gereken yanlışlıklar varsa onlara dikkat edilerek düzeltilmelidir. İnsan, geleceğe olan bakış açısını da dil sayesinde öğrendiği şeylerle değiştirmelidir.

Yıllarca dil eğitimi için uğraşılmasına karşın, peki neden öğrenilemiyor?

Neden bir sonuç alınamıyor?

Bu kadar emek ve zaman boşa mı gidiyor?

Arapçanın öğrenme ve öğretilme durumunun başarılması yabancı dilde iletişimi de sağlayacaktır ve kültürlü, eğitim seviyesi yüksek gelecek nesilleri kazanmamıza yardımcı olacaktır. Arapça eğitim öğretilmesiyle kazanılan dil sayesinde eğitimi ileri seviyelere taşıyacak kişilerin yetiştirilmesinde eğitimcilerin eğitimi önemli bir yere sahiptir. Doğru yöntem ve tekniklerin bulunamaması, var olanların da imkânlardan kaynaklı yeterli derecede kullanılamaması Arapça öğretiminin gelişmesinin önünde bir engeldir.

Dili öğrenme ve öğretme probleminin nedenlerinin araştırıldığı ve çözüm önerilerinin sunulacağı bu çalışmada, bu konu ayrıntılı bir şekilde araştırılacaktır.

Yüksek lisans eğitimi süresince, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde bilgilerini bizlerle paylaşan ve önerilerini sunarak yol gösteren değerli danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Osman BAYRAKTUTAN 'a ve ilgi ve desteğiyle yanımda olan değerli aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ayşenur KOÇAK

IĞDIR-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1
I- KONUNUN ÖNEMİ ve AMACI	2
II- YÖNTEMİ ve KAYNAKLARI	2

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM BAKIMINDAN DİL EĞİTİMİNİN PROBLEMLERİ

1.1. DİLİN ÖNEMİ ve TANIMLARI	5
1.2. ÖĞRENİM BAKIMINDAN ARAPÇA VE TÜRKÇE	10
1.2.1. Türkçe'nin Genel Özellikleri	11
1.2.2. Arapça'nın Genel Özellikleri.....	13
1.3. ANADİLİ İYİ BİLMENİN İKİNCİ DİLİ ÖĞRENMEDEKİ ROLÜ	15
1.3.1. Öğrenimde Aile ve Çevre	19
1.3.2. Öğrenimde Kültür.....	20
1.4. İKİNCİ DİL ÖĞRENMENİN GEREKLİLİĞİ VE ÖĞRENMEDEKİ ZORLUKLARI	21
1.5. ARAPÇA DİL ÖĞRENMENİN ÖNEMİ VE YARARLARI	26
1.5.1. Arapça Dil Öğrenmenin Müslümanlar Açısından Önemi ve Yararı	28
1.6. DİL ÖĞRENİMİNİ ve ÖĞRETİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	31
1.6.1. Arapçada Dinleme Öğretimi.....	33
1.6.2. Kulak Dil Alışkanlığı Yöntemi	37
1.6.3. Arapça Okuma ve Yazma Öğretimi	41

İKİNCİ BÖLÜM

ARAPÇAYI ÖĞRENİRKEN ZORLANMA NEDENLERİ VE ÇÖZÜMLER

2.1. ARAPÇAYI ÖĞRENİRKEN ZORLANMA NEDENLERİ.....	44
2.1.1. Algı ve Önyargı	45
2.1.2. Dil Öğrenmede Koşullanma	47
2.1.3. Dil ve İletişim	49
2.1.4. Motivasyon	51
2.1.5. Israr	53
2.1.6. Eğiticilerin Eğitimi.....	53
2.1.7. Dili Yerinde Öğrenmek	54
2.1.8. Teori ve Uygulama	55

2.1.10. Sözcük Öğrenimi	56
2.1.11. Tekrarın Önemi	58
2.1.12. Cesaret	60
2.1.13. Öğrenilmiş Çaresizlik	61
2.1.14. İmkân Yetersizliği	63
2.1.15. Dili Öğrenememe Endişesi	65
2.2. ARAPÇA DİL ÖĞRENME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ KULLANMANIN ÖNEMİ	65
2.3. ARAPÇA ÖĞRENİM ETKİNLİKLERİ	76
2.3.1. Öğrenimde Süreklilik	77
2.3.2. Öğrenimde Verimlilik ve Başarı	78
2.3.3. Öğrenimde Yaş ve Hafıza	79
2.4. İMAM HATİPLERDE UYGULANAN ARAPÇA DİLİ ÖĞRETİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER	82
2.4.1. Öğrenci	83
2.4.2. Öğretmen	85
2.4.3. Öğretim Programı ve Yöntem	88
2.4.4. Aile	90
2.5. İLAHİYAT HAZIRLIK SINIFLARINDA UYGULANAN ARAPÇA DİLİ ÖĞRENME VE ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	92
2.5.1. İlahiyat Fakültelerinde Uygulanan Arapça Dili Öğrenme ve Öğretme Yöntem Teknikleri ve Yapılan Yanlılıklar	95
SONUÇ	106
KAYNAKÇA	108

KISALTMALAR

<i>age.</i>	Adı geçen eser
<i>a.s.</i>	Aleyhisselam
<i>b</i>	İbn (oğlu)
<i>bkz.</i>	Bakınız
<i>c.</i>	Cilt
<i>c.c</i>	Celle Celâlühü
<i>Çev.</i>	Çeviren
<i>d.</i>	Doğum, doğumu
<i>DİA</i>	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
<i>DİB</i>	Diyanet İşleri Başkanlığı
<i>h.</i>	Hicrî
<i>haz.</i>	Hazırlayan
<i>H.z.</i>	Hazreti
<i>İst.</i>	İstanbul
<i>Ktp.</i>	Kütüphane, kütüphanesi
<i>m.</i>	Milâdî
<i>nşr.</i>	Neşreden
<i>ö.</i>	Ölümü, ölüm tarihi
<i>r.a.</i>	Radıyallahu anh
<i>s.</i>	Sayfa
<i>s.a.v.</i>	Sallallâhü Aleyhi ve Sellem
<i>SBE</i>	Sosyal Bilimler Enstitüsü
<i>sy.</i>	Sayı
<i>Tahk.</i>	Tahkik
<i>TDVY</i>	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
<i>trc.</i>	Tercüme, tercüme eden
<i>tsz.</i>	Tarihsiz
<i>vb.</i>	Ve benzeri
<i>vs.</i>	Vesaire
<i>y.</i>	Yıl
<i>yy.</i>	Yayıncı yok, yayın yeri yok

GİRİŞ

Eğitim öğretimle yetiştirilen kişiler bu aldıkları eğitimle kişisel gelişimlerine faydalı olurken, kişisel gelişimin faydalarının yanı sıra topluma yönelik de faydaları olur. Eğitim geleceğin bugünkü yatırımdır ve bu yatırımlar eğitimi nesilleri var ettikçe toplumda eğitim ğretim ile eğitilmiş insanların ne derece önemli olduğu ortaya çıkar. Eğitim ğretim sayesinde toplumun refahı artar, ekonomik ve sosyal kalkınması sağlanır. Eğitimle lkeler gelişir, engellerini açar ve istihdam sağlanır. Eğitimle yabancı dile verilen önemin artırması geleceğe daha iyi bakan ve geleceğe yönelik daha iyi işler başaracak olan insanlar yetiştirilmesini sağlar. lke, gelecek vadeden nesillere huzurla emanet edilir. Ülkedeki eğitim seviyesinin artırılmasıyla yabancı dil bilerek yetişen eğitimi, prestijli insanlar ülkeye daha iyi şartlar sunarlar.

Eğitimde yabancı dil öğrenmenin niçin gerekli olduğu iyi bilinirse bilgiyi öğrenmeyi isteyenlerin sayısı artar ve öğrenme hızlarında da değişmeler görülür. İyi bir eğitim ğretim için gerekli şartların sağlanmasıyla beraber sağlanan şartlarda iyi bir öğretici, iyi bir müfredat ve iyi bir öğrenen gibi unsurların da olması gerekir.

Yabancı dil; anadilin dışındaki dillere verilen ortak addır. Çok kltrllğn önemi, çok dilliğin önem kazanmasına vesile olmuştur. Çok dilliğin önemi de yabancı dil bilmenin öneminin artırmıştır. Ülkemizde de birden fazla yabancı dil eğitimi verilmektedir. Ülkemizdeki yabancı dil eğitimlerinden olan Arapçanın nemi büyüktür ama ğretiminde bazı problemler yaşanmaktadır. Meslek dersleri olarak da eğitimi İmam Hatip Liselerinde verilen Arapçanın İmam Hatip Lisesi sonrası İlahiyat Fakültelerinde, Arap Dili ve Edebiyatı bölümleri ile Arapça ğretmenliği gibi fakültelerde devam etmektedir. İslâmiyet'in temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in dilinin Arapça olması yabancı dil olan Arapçanın öğrenimine ve eğitimine verilen önemi artırmaktadır. Müslümanlar tarafından da ayrı bir önemi olan Arapçanın ğretilmesinde çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Kullanılan yöntemler zamanla yapılan yeniliklere göre de değiştirilmektedir. Avantajları göz önünde bulundurularak Arapça ğretiminde yerini alan yöntemler kullanımını sonucu hesaplanamayan dezavantajlarının görülmesiyle veya beklenen verimliliğin alınamamasıyla yeni yöntemlere ışık tutmuşlardır. Gerek kullanılan yöntem veya teknikten gerekse ğrenenden ve ğretenden kaynaklı problemler Arapça ğrenenlerinin sayısını azaltmaktadır. Verilen öneme ve eğitime rağmen istenilen sonuç elde edilememektedir. Hatta Arapçanın zor olduğu algısına yol açan bu durumlar yabancı dil eğitiminde n yargı sonucu oluşan şartlanmalarla öğrenmeyi isteyebilecek kişileri de olumsuz etkilemiştir. Arapça ğretiminde karşılaşılan bu gibi problemler Arapça zerine yapılan bu çalışmamızın oluşturulmasına kaynaklık etmiştir.

I- KONUNUN ÖNEMİ ve AMACI

Anadil dışında yabancı bir dil öğrenmek, kişiye farklı kültürleri öğrenme ve farklı bakış açıları kazandırma imkânı sağlar. Kişi yabancı bir dil ile yeni insanlar tanır. Onların yaşamlarına, gelenek göreneklerine onların dillerinden onların kullandığı anlamlarla bakma şansı elde eder.

Yabancı bir dil olan Arapçanın öğrenimi kişisel başarıyı artırır. Değişen gelişmelerle Arapçaya artan ilginin yanında artan ihtiyaçla Arapça bilen insanlara da talepler artmıştır. Farklı dillerden birden fazlasını bilen, kendini iyi yetiştirmiş kişilerin arandığı iş dünyasında Arapçayı iyi bilen, kişinin de istediği şartlarda iş bulmasında yabancı dil bilmek kolaylık sağlar.

Geçmiş eskilere dayanmakla birlikte hem köklü hem de estetik bir dil olan Arapça, İslâm dininin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i okurken onu anlamada yardımcı olur. Sadece Kur'an-ı Kerim'i değil, aynı zamanda yine İslam dininin ikinci temel kaynağı hadislerin de anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir.

Dil öğrenmenin faydalarının saymakla bitmediği ve bu öğrenilen dilin bir de Arapça olduğu düşünüldüğünde, öğrenmeyle beraber kişiye farklı kazanç imkânlarının da fazlaca sunulduğu aşikârdır. Eğitimi yıllar süren Arapçanın, dil öğrenme kursları dışında, özellikle İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat fakültesi gibi yerlerde eğitimi devam etmektedir. Yıllardır mezun veren eğitim yerlerinin olmasına ve bu eğitimin yıllar süren bir çabayla hem öğrenmeye hem de öğretilmesinde verilen emeklere rağmen istenilen sonuca varılamamıştır. Arapça eğitimindeki önem ile ortaokul olarak da eğitimine başlanıp Arapça dilini öğrenmede yaş ortalaması aşağı çekilmiş ve eğitimdeki dil öğrenmede erken yaşta öğrenmenin öneminin artmasıyla Arapçanın hem kolayca kavranması hem de kalıcılığının sağlanması için uğraşmıştır. Yapılan bu çalışmalara rağmen Arapçayı öğrenememe durumu ortadan kaldırılamamıştır.

Yapılan eğitim öğretimlerde Arapçanın öğretilmemesinin nedenleri üzerinde durulmuş ve Arapça eğitiminin kalitesini artırmak adına nelerin yapılması gerektiği anlatılarak yaşanan problemlere çözüm önerileri sunmak ve yeni çalışmalara yardımcı olmak amaçlanmıştır.

II- YÖNTEMİ ve KAYNAKLARI

Türkiye'de öğrenim bakımından dil öğreniminin problemleri tespiti yanında genelde İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine etki eden faktörler ve ilahiyat fakülteleri ile ilahiyat hazırlık sınıflarında uygulanan Arapça dili öğrenme ve öğretme yöntem ve teknikleri özelde Arapçanın öğrenimi ve öğrenimine etki eden faktörler gibi hususlarda tespitler yapılacaktır.

Bu konunun tezde ele alınma nedeni, anadil dışında ilerleyen yıllarda verilen ikinci veya yabancı dil eğitiminde izlenen yollar olmuştur. Dil öğretiminde izlenen bu yol ve yöntemler ile kişi dil öğrenimini gerçekleştirmektedir ve yöntemlerin bireysel farklılığa ve o dilin öğretiminde uygunluğuna göre dil öğretimi ile öğrenim hızı değişmektedir. Arapça öğretiminin yıllarca verilen emekler sonucunda istenilen seviyede öğrenilememesi ve İmam Hatip Lisesi ile İlahiyatlarda verilen Arapça eğitiminden nedenlere bağlı olarak istenilen sonuç alınmamıştır İmam Hatip Liseleri'nde de Arapça dili öğretimine etki eden faktörler bulunmaktadır ve yine Arapça eğitimi veren İlahiyat fakülteleri ve ilahiyat fakültelerinin hazırlık sınıflarında Arapça öğretiminde uygulanan yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Arapça öğretimine, olumlu veya olumsuz yönde etki eden faktörler ile yöntem ve teknikler olduğundan dolayı Arapçada yaşanan bu sorunların ele alınması gerekli görülmüştür.

Arapça tarihi süreç içerisinde eğitimi ve öğretimi açısından değişiklikler yaşamış bir dildir. Bu gün de Arapçanın, mesleki eğitimi de beraberinde veren İmam Hatip Lisesi ve İlahiyat fakülteleri gibi yerlerde öğretime devam edilmektedir. İslam dini açısından da Arapça öğretiminin ve öğreniminin ayrı bir önemi vardır. Kur'an-ı Kerim ve Hadis gibi iki önemli kaynağı anlamada önemli bir yere sahip olduğundan Arapça öğretimi üzerinde önemle durulmuştur.

Dil, insanlar arası iletişimde inkâr edilemeyecek kadar öneme sahiptir. İnsanlar yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini dil sayesinde birbirlerine aktarırlar ve yine dil sayesinde, toplumların kültürleri sonraki nesillere aktarılır. Kültür, yeni nesli şekillendirirken, toplum da doğal süreci içinde dil ve kültürü şekillendirmeye devam eder. Toplumlar arasındaki etkileşimler, farklı toplumlarda kullanılan dillerin de birbiriyle etkileşimini gerçekleştirmiş ve dillerin bu etkileşimlerle birbirleri sayesinde gelişmeleri sağlanmıştır. Bir çocuk dünyaya geldiğinde bulunduğu ailenin, çevrenin ve toplumun dili olan anadiliyle hayatına başlamış olur ve bu öğrendiği anadil ilerleyen süreçte onun hayatında anlam kazanacak olan yabancı dil ve ikinci dil öğrenimine etki eder. Bu nedenle ilk olarak dilin önemi ve tanımları, Arapça ve Türkçenin genel özellikleri ile sonradan öğrenilen Arapçada zorlanma nedenleri, yöntem ve teknikleri gibi konular ele alınmış ve anlaşılır bir biçimde açıklanmıştır. Arapça eğitim öğretimi ders olarak İmam Hatip ve İlahiyat fakültelerinde verilmektedir. Biz de bu anlamda önce İmam Hatipler ile İlahiyat fakültesi ve ilahiyat fakültesi hazırlık sınıflarında yapılan Arapça eğitim öğretimi üzerinde duracağız. Ne gibi şeylere dikkat edilerek Arapça öğretimi daha kaliteli bir öğretim haline getirilir ve öğrenenler tarafından daha kolay öğrenilmesi için hangi yöntem ve teknikler kullanılarak ve kullanılan bu yöntem tekniklerde nelere dikkat edilerek öğretimi yapılabilir göstermiş olacağız.

Çalışmamızda ulaşacağımız kaynaklar, yüksek lisans ve doktora tezleri, dergi ve makale gibi süreli yayınlar, web siteleri ve gazete haberleri, TED konuşmaları vb. konferanslar ile sempozyumlardır. İngilizce, Türkçe ve Arapça eserlerden de yararlanılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM BAKIMINDAN DİL EĞİTİMİNİN PROBLEMLERİ

1.1. DİLİN ÖNEMİ ve TANIMLARI

Millet olma şuurunu sağlayan ve o millete aitlik duygusunu yaşatan dil, milleti ayakta tutar ve o milletin varlığını devam ettirir. Milletlerin ortak değerleri oluşturabilmesinde ve yüzyıllar boyunca edinmiş olduğu bu bilgilerin nesiller boyu aktarılmasında yine dilin önemli bir yeri vardır. Dilin varlığı korunarak milli varlığın da korunması sağlanır. Dilin, milletin içindeki her bir insanı birbiriyle bütünleştirici yönü de vardır.

“Dil insanların oluşturduğu toplumlarda kullanılır. Her toplumun kendi bireyleri arasında anlaşma sağlamaları, iletişim kurmaları dil olgusuyla gerçekleşmektedir. Hayvanlar da kendi aralarında iletişim kurmakta, hatta problem çözme ve araç kullanmada başarı sağlamakta, buna karşın dil öğrenmede insanlar kadar başarılı olamamaktadırlar. Doğa üzerinde dil yetisini kazanma ve dili bu derece etkili bir iletişim aracı olarak kullanma ancak insana özgü bir yetenektir.”¹

Dil ve toplum birbirini tamamlayan unsurlardır. İlk insanlardan günümüze kadar bütün insanlar birbirlerine bir şeyler aktarma ihtiyacı hissetmişlerdir. Nesillere yeni şeyler aktarmayı dil ile sağlayan toplumlar, toplumun devamı olan yeni kuşakların gelişmesini ve ilerlemesini de sağlamışlardır. Bir şeyleri diğer nesillere aktarma ve iletişimi daha rahat bir şekilde kullanma ihtiyacı da beraberinde dilin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Birçok yeteneğe sahip insan dilde de önemli derecede ilerlemeler kaydetmiş ve dilin en çok geliştiren ve en etkin kullanan varlık olmuştur.

“Dilden önce insanlar fiziksel özelliklerini kullanarak isteklerini birbirlerine aktarabilmişlerdir. Aynı toplulukta yaşayan veya aynı ulustan olan insanların anlaşabilmelerini sağlayan en gelişmiş iletişim aracı olan dil sayesinde insanlar bilgilerini saklayıp yeni nesillere aktarabilmişlerdir.”² İnsanlar dili kullanarak iletişime girer ve bu iletişim sayesinde bilgiyi de elde etmiş olur. Bu bilgi ise büyük bir hazinenin ana kaynağıdır. İletişimde çeşitli yöntemler kullanılabilir ama dil insanın kendini fiziksel olarak anlatmaya çalışmasından daha kolay bir iletişim aracıdır. Elde edilen bilgilerden sadece o dönemde yaşayan insanların değil, bir sonra hatta onlardan da sonra

¹ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 8.baskı, Pegem Akademi, Ankara, 2014, ss. 2-3.

² Yusuf Topaloğlu, *Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Tekniklerin Kullanım Sorunsalı*, Adana, 'yy.' 2012, s. 6.

gelecek olan nesillere aktarılmasında yine dil olmazsa olmaz bir öneme sahiptir. Aktarılamayan bilgiyi sonraki nesillerin elde edebilmesi için yeniden bir zamana ihtiyaç vardır bu da bilgi üzerine daha üst bilgiyi eklemeyi geciktirir. Yani hep sıfırdan başlayan bir toplum düşünüldüğünde her alanda bilgi ile ilgili hazır bulunuşluk kısmı eksik olur ve her alanda gelişimin yine en üst seviyelere ulaşması mümkün olmaz.

Dil bir anlaşma aracıdır, anlaşmayı sağlayan doğal bir araçtır. “Dil, insanlık ile özdeş hale gelmiş bir kavramdır. İnsanın olmadığı yerde dilden, dilin olmadığı yerde insanlıktan bahsedebilmek mümkün değildir.”³ Dil aynı zaman da insanların birbirini anlayabilmelerinin de en önemli sebebidir. İletişimi sağlama, duyguları ve düşünceleri ifade etme yoludur.

“Dil öğrenme yalnız insana özgü bir yetenektir. Başka bir varlığın dil öğrendiği ve bu dili iletişim için kullandığı görülmemiştir. Bütün dillerin amacı, insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktır.”⁴ İletişim kurmak gelecek nesillere bildiklerimizi öğretmemizi sağlar ve insanlar arasında da anlamayı, anlaşılmayı kolaylaştırır.

Allah’ın insanlara verdiği nimetlerden biri olan dil,⁵ sıradan bir şey gibi görünse de aslında benzeri bulunmayan bir yetidir. İnsanı diğer varlıklardan ayıran bir özelliktir. Nasıl ki diğer varlıkların anlaşılmayı sağlayacağı dili yok ve derdini, acısını, sevincini anlatamıyorsa, bu özellikte sadece insanlara ait ise insanlarda bunun kıymetini bilmeli ve bu iletişimi en iyi şekilde değerlendirmelidir.

Dil sayesinde sonraki nesiller de kültür ile tanışır. Böylelikle de dil hem yeni nesillere kültürü aktarırken aynı zamanda kültürün gelişmesine de yardımcı olur. Nesiller boyu devam eden bu kültür bazı değişimler geçirir. O toplumun her alandaki birikimlerini de yeni nesillere aktarmasıyla nesiller arasındaki kopukluğu engeller. Bir topluluğun dağılmasını engelleme de dilin önemi büyüktür, dil milletin ortak

³ İsa Güceyüz, *Belâgat Literatürünün Târihi Seyri*, Erzurum, ‘yy.’ 2015, (Demir Ramazan, Arap Dil Bilimcilerine Göre Dillerin Kaynağı Meselesi Hz. Ademin Dili, Hâcegan Akademi Kitaplığı, İstanbul, 2009, s. 1.

⁴ Tahirhan Aydın, *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı*, Yabancılar Arapça cümle öğretimi –Karşıtsal Çözümleme, Ankara, ‘yy.’ 2007, s. 9.

⁵ İbrahim Gülcü, *Hatay Altınözü Bölgesi’nde Konuşulan Arapça Diyalektiği: Atasözleri, Deyimleri ve Bunların Fasih Arapçayla Karşılaştırılması*, İzmir, 2018, s. 1.

oluşturduğu bir sonuçtur.⁶ Dil sayesinde milletler iletişime geçer ve gerek ticari açıdan gerekse sosyal açıdan anlaşılmayı da sağlar. Dil ile iletişime geçilen diğer toplumlar arasında da bu iletişim aracı sayesinde kültürü de karşılıklı aktarılabilir. Her alanda ihtiyaç duyduğumuz dil toplumun en değerli ve en vazgeçilemez öğelerindedir. İnsanla bu kadar özdeşleşmiş dil sayesinde toplumlar ulus olma özelliği kazanır. Dil, toplumdan ayrılmaz ve toplumdan insanlardan ayrı düşünülemez bir varlıktır. Dil insanla doğar toplumla büyür gelişir ve zamanla şekillenir. Sesle veya yazılı olarak ifade edilen, nesilden nesle aktarılırken de yıllarca şekillenerek devam eden dil⁷ ile bu dilin kuralları da zamanla oluşur ve şekillenir. Toplum da varlığını kurallarını emek vererek oluşturduğu bu dil ile sürdürebilir eğer dilini ve kurallarını koruyamazsa da yavaş yavaş bu toplumun çözülmeye başladığı görülecektir.

“Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü dildir. Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar. Kuşaktan kuşağa aktararak gelen dil, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir. Dil insanlara kendini daha rahat ifade edebilme imkânı sağlar, yaşanan duyguları sevinçleri üzüntüleri anlatmadaki sınırlılığı en aza indirir. İnsanlar kendilerini sözcüklerle ifade ederek anlatırlar. Duygu ve düşüncelerini dile getirirler. Netice itibarıyla denilebilir ki, kavramlar dil içinde oluşur. Duygular, düşünceler, yargılar dil ortamında gerçekleşir.”⁸ Aslına bakılacak olursa dil insanları birbirine bağlayan en güçlü olgudur. Çünkü insan sevincini de hüznünü de acısını da yalnızca dili sayesinde anlatır. Bu da bağları güçlendirerek dilin gelecek nesillere aktarılmasını sağlar.

Dillerin kendine özgü kuralları vardır, ifade hangi dilde yapılırsa kural olarak da o dilin kuralları kullanılır. Diller birbirinden tamamen bağımsız değildir, bu da bazı dilbilgisi kurallarında ortaklığı veya benzerliği beraberinde getirir. Köken ilişkisindeki yakınlık bu kuralların da benzerliğini veya ortaklığını arttırır. Diller köken ilişkisiyle birbirinden uzaklaştıkça da bu benzer ve ortak dilbilgisi kuralları azalır. Köken ilişkisi bulunmayan dillerde de bazen benzerliklere rastlanmaktadır bu benzerliklerde ise evrensel ortaklık rol oynamaktadır. Dil canlıdır ve sürekli kendini yeniler. Sürekli

⁶ Hüseyin Küçükcalay, *Kur’ân Dili Arapça*, 1.Baskı, Denizkuşları Matbaası, Konya, 1969, ss. 10-16.

⁷ Aysun Özsunar, *Arapça Öğretimine Yeni Yaklaşımlar ve Görsel Materyallerin Kullanılması*, Ankara, 2018, s. 3.

⁸ Aydın s. 13; Aksan, s. 13.

değişikliklere açıktır. Toplumsal özellikleri vardır ve diller o toplulukta onu konuşan kişilere mal edilmiştir.

“Her toplumda ortak sesler, olaylar karşısında ortak tepkiler ve ortak anlatım kalıpları vardır. Dil, bu ortak seslerle ve ortak davranış kalıplarıyla oluşur. İşte bu farklılıklar toplumları birbirinden ayırır.”⁹ Her toplumun kendine ait örfleri, adetleri, gelenekleri ve görenekleri vardır. Bu farklılıklar dile de yansır ve böylece dilin de insanları birbirinden ayıran bir olgu olduğu ortaya çıkar. İnsanlar aralarındaki iletişimi el, kol, jest, mimik, hareketler gibi şeylerle sağlamanın yanı sıra bu iletişimi daha kolay sağlayan dili üretmişlerdir. Milletler ve kavimler aralarında anlaşabilmek amacıyla bir dil oluşturmuş ve böylelikle bir iletişim sistemi meydana getirmişlerdir. Dil, en basit tanımıyla iki insanın iletişim kurabilmesi için bir bildirim aracıdır. Dünyanın çeşitli yerlerinde iletişim amacıyla çeşitli diller de ortaya çıkmıştır. İnsanlar bu diller ile birbirlerini anlar ve çevrelerindeki olayları anlayabilirler. Muharrem Ergin’in bir makalesinde şu tanım da dilin ne olduğunu bizlere anlatmaktadır:

İnsanlar anlatmaya ihtiyaç duyduğu şeyleri anlatırken doğal bir vasıta olan dilden yararlanırlar. Dilin de insanlar arasında kurmuş olduğu bu vasıta olma görevi diğer vasıta görevi olanlarla karıştırılmamalı, çünkü dilin vasıtılığı doğal bir vasıtalıktır. İnsanlar dili kullanırken dilin doğasına uygun davranmalıdırlar. Onu vasıta olarak kullanırken kendi istekleri doğrultusunda egemenliği altına alamazlar. Canlı bir varlık olan dil, bu canlılığından dolayı zamanla kendinden kaynaklı değişebilir ve bunlar dilin kuralları çerçevesinde uzun yıllar boyunca devam eden bir süreçte gerçekleşir. İlk insana kadar uzanan ve ne zaman başladığı tam olarak bilinmeyen, dilin ait olduğu toplum fertlerinin yapmış olduğu gizli bir antlaşmadır.¹⁰ Dil insandan insana her zaman bir değişim ve gelişim içerisinde aktarıldığı için sürekli kendini yeniler ve geliştirir.

Dilin bazı ortak nitelikleri aşağıdaki gibidir:

- Dil, bir anlaşma sistemidir,
- Dil, sözlü anlatım aracıdır,

⁹ Ayşe Başçetinçelik, “*Dil Toplumun Onurudur*”, Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü Türk Dili Bölümü, Adana, 2007, 23. vd.

¹⁰ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım, İstanbul, 2009, s. 3.

• Dil, hangi topluma ait ise o toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeterliliğe sahiptir. İnsanın yaratılışında var olan yetilerini daha iyi kullanması ve geliştirmesi ancak dilinin izin verdiği kadar öğrenmeyle gerçekleşir,

- Dilin görevi bilgiyi doğrudan aktarmaktadır,
- Dil, insanlar arasında antlaşmayı sağlayan gelişmiş bir iletişim aracıdır.
- Dil, canlı bir varlıktır,
- Dilin, sahip olunduğu kurallar vardır,
- Dil, sürekli değişmeye meyillidir,
- Sadece kendi yasalarına bağlı olan bir sistemdir.

Dil tüm insanlık için temel bir olgudur. İnsanların gerek hayatıyla ilgili detaylar için gerekse de yaşamını devam ettirebilmeleri için sağladıkları en güvenilir ve birikimli kaynaktır.

Dil tanımlarında bazı ortak özellikler;

- “Dil, belli bir grup içinde konuşulur yani tek bir kişiye ait dil yoktur.
- Dil iletişim amacıyla kullanılır
- Dil toplumsal bir olgudur. Belli bir zaman kesitinde bir arada yaşayan karşılıklı etkileşimi olan insanlar tarafından kullanılır.
- Dil kavramsal içerikle, sessel imgelerden oluşan bir dizgedir.”¹¹

Dil insanlar arasında etkileşime geçebilmek ve iletişimi sağlayabilmek için kullanılan en önemli araçtır.

“Dil sayesinde oluşan ortak bir alan olmadığı takdirde, yani hem dil, hem de dilin oluşturduğu kültürel alan olmadığı takdirde, insan kendi sübjektif dünyasına,

¹¹ V. Doğan Günay, *Dil ve İletişim*, Multilingual Yayınları, İstanbul, 2004, s. 13- 14. ; Talat Aytan, *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri*, Konya, ‘yy’, 2011, ss. 1-2.

kendi iç âlemine kapanacak ve kendi dışına çıkma imkânı bulamayacaktı. Oysa insan, bir öz-bilinç varlığı olmak bakımından, kendi yalnızlığı içerisinde kendi kendini kuramaz. O, insan varlığı olmak uğruna kendi dışına açılmak, başkalarına atılmak, kendi sübjektif alanının dışına taşmak zorundadır. İnsan için kendi sübjektif alanının dışına çıkmak, duygularını, düşüncelerini nesnelleştirmek demektir. Bunun yolu da dile sahip olmak veya dili kullanmaktan geçer.”¹²

İnsanlar hayatlarında olan önemli olaylara ancak paylaşarak çözüm bulabildiği için dile ihtiyaç duyar. Kendini dil ile kolayca ifade eder. Dilin kullanması sayesinde duygular dışa vurulur.

1.2. ÖĞRENİM BAKIMINDAN ARAPÇA VE TÜRKÇE

Dünya dilleri, o dili meydana getiren kelime ve eklerin benzerlik ve farklılıklarına göre farklı gruplarda ele alınırlar. Bu yönüyle Türkçe, son eklemeli (bitişken) bir dil olması sebebiyle çekimli dil olan Arapçadan gramer konusunda da birçok farklılıkları vardır. Öğelerin dizilişindeki biçim; cümledeki belirtili, belirtisiz, zincirleme gibi isim tamlamaları ile çeşitli sıfat tamlamaları ve yapısal olarak da Arapça ile zıtlık oluşturan yönleri vardır. “Modern araştırmalarda Arap dili, “varlığını devam ettiren kuzey dili” olarak tanınır.”¹³

Türkçe söz birliklerinin bir bölümü; Türkçe asıllı sözcükler, Arapça ve Farsçadan geçmiş sözcüklerden bir araya gelmektedir. Arapça ve Farsçadan gelmiş sözcüklerin bir kısmı Türkçemize geçmiştir¹⁴ ve kullanımını bizdeki anlam birimine göre olmuştur. Arapça veya Farsça da bu durumundan oldukça farklıdır ve sözcüklerin anlamı da farklılaşmıştır.

Arapça ve Türkçe birbirinden farklı dil ailelerinden gelir. Farklı ailelerden gelmesi nedeniyle de aralarında bir uyumsuzluk söz konusudur. Dillerin zamanla birbirinden beslenmelerinden kaynaklı, dillere geçen kelimeler¹⁵ olsa da birbirinden farklı ailelerden

¹² Ali Osman Gündoğan, “*Dil ve Dil-Anlam İlişkisi*”, Ankara, 2018, s. 10.

¹³ Ahmet Muhammed Kaddur, “Arap Dili ve Dil Fikri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, çev. Selahattin Bayram, cilt: 3, Samsun, 2010, s. 369.

¹⁴ Gamze Yüçetürk, *Arapça –Arapça Yazılmış Dört Çağdaş Sözlüğün Yöntem ve İçerik Açısından Değerlendirilmesi*, Ankara, 2011, s. 43.

¹⁵ Yüçetürk, age. , s. 43.

gelen Arapça ve Türkçe'nin de öğrenim bakımından farklılıkları olduğunu bizlere gösterir.

Arapça ve Türkçe Öğrenim bakımından ise;

Arapça sağdan sola yazılır, sağdan sola anlaşılır (baştan sona). Türkçe soldan sağa yazılır, sağdan sola anlaşılır (sondan başa). Türkçede vurgu sondadır(sağda). Arapçada vurgu baştadır (sağda).

Arapça ve Türkçe kurallar açısından birbirinden farklıdır fakat biri sağdan sola diğeri soldan sağa olduğu için insan beynini farklı çalışmaya yönlendirir ve bu da bizim için bir avantajdır. Vurgular her ikisinde de sağdadır bu da görsel hafıza etkisi için birbirini tutar.

1.2.1. Türkçe'nin Genel Özellikleri

- Türkçe'nin genel özelliklerine bakıldığında Altay dil ailesinin bir kolu¹⁶ olup sondan eklemeli yapıya sahip bir dil olduğu gözlemlenmektedir.

- Türkçe, diğer Altay dilleri gibi eklemeli, yani sözcüklerin eklerle yapıldığı ve çekildiği bir dildir.

- Altay dil ailesine mensup olup olmadığı tartışılan diller olduğu gibi Türkçe dışında Altay dil ailesi kolundan kabul edilen diller de vardır.¹⁷ Bunlara örnek olarak Moğolca ve Azerice'yi Altay dil ailesinden kabul edebiliriz. Japonca'nın Altay dil ailesinin bir üyesi olup olmadığı konusu tartışılmaktadır.

- Tarihi açıdan kolları çok eskilere uzanan Türk dili, coğrafi bakımdan da büyük bir genişlik ve yaygınlığa sahiptir. Yapılan arkeoloji kazılarına bakıldığında buluntularda ki verilere göre, Türklerin Orta Asya'daki yaygınlığı taş devrinden başlayıp demir ve tunç devirleri ile bozkır kültürünü içine alan bir coğrafi genişliği kapsamaktadır.

- Geniş bir coğrafyada konuşulan Türkçe, Türkiye Cumhuriyeti' nin resmi dilidir. Bölgesel bir dil olarak da Romanya, Makedonya, Kosova ve Irak'ta bilinmektedir.

¹⁶ Ahmet Bican Ercilasun, "*Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri*", *Dil Araştırmaları*, sayı: 12, Elazığ, 2013, s. 18.

¹⁷ A. Melek Özyetgin, "*Tarihten Bugüne Türk Dili Alanı*", *Chinese Academy of Social Science (Konferans)*, Çin, Turfan, 2006, s. 2.

• Türkçe’ nin çeşitli lehçeleri ve bu lehçelere bağlı yöresel konuşma özelliği gösteren ağızları vardır, İstanbul lehçesi yazı dilinde kullanılmaktadır.

• Türkçe, 8 ünlü ve 21 tane ünsüz harf sayısı ile zengin bir dil olmasıyla beraber, kurallı bir cümlede özne ... yüklem şeklindeki cümlenin öğelerinin sıralanışı ile bilinmektedir. “Türkçe SOV, yani özne-tümleç-yüklem dilidir.”¹⁸

• Eklemeli (Bitişken) dil olan Türkçede genellikle kök değişmemektedir. Değişmeyen bu köke; isimden isim yapım eki, isimden fiil yapım eki, fiilden fiil yapım ekleri, fiilden isim yapım ekleri veya isim çekim ekleri, fiil çekim ekleri gibi ekler eklenerek sözcük oluşturulur.

• Bazı kurallara göre terimler türetilir. Bu durum bilinçli ve kontrollü bir şekilde yapılmalıdır.

• “Kelime türleri farklı biçimlerde türeyebilmektedir. Yani ismin türeme imkanları ile edat, bağlaç ya da diğer türlerin türeme imkanları aynı değildir. Ancak değindiğimiz üzere tür dediğimiz oluşum da genel geçer bir değişmezlik ilkesiyle değil, değişebilirlik ilkesiyle çalışmaktadır. Dolayısıyla türler arası geçişler mümkün görünmektedir.”¹⁹

• “Türetilecek terim, işlek bir köke anlamlı ekler getirilerek yapılmalı ve karşıladığı kavramla mantıklı anlam ilişkisi kurmalıdır”²⁰

• Erillik ve dişillik gibi özellikler Türkçede bulunmamaktadır.

• Türkçe sözcüklerde “j” harfi bulunmaz.

• Türkçe sözcüklerde söz başında sınırlı sayıda ünsüz vardır: b, ç, d, g, k, s, t, v, y.

• “O” ve “ö” harfleri Türkçe sözcüklerin ilk hecelerinde bulunurlar.

• Ses taklitleri dışında ilk hecede kullanılmayan harfler de vardır. Bunlar: “c, g, l, m, n, r, v, i, f” dir.

• “b, c, d, g” harfleri yumuşak ve sürekli olmayan harflerdir. Bu nedenle de istisnai durumlar dışında son hecede kullanılmazlar.

¹⁸ Ercilasun, s. 20.

¹⁹ Kerime Paylan, *Türkçede Kelime Türetme Yollarına Genel Bir Bakış*, Denizli, ‘yy’, 2015, ss. 3-4.

²⁰ Osman Kabadayı, “Ağ Ortamındaki Türkçeye Genel Bakış”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, cilt: 10, sayı: 652, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2006, ss. 298-314.

• Türk Alfabesinde bulunan 29 harf sırasıyla şu şekildedir: A a, B b, C c, Ç ç, D d, E e, F f, G g, Ğ ğ, H h, İ i, I ı, J j, K k, L l, M m, N n, O o, Ö ö, P p, R r, S s, Ş ş, T t, U u, Ü ü, V v, Y y, Z z.²¹

• Türkçede yapım ekleri sayesinde isimden isim, fiilden fiil, isimden fiil ve fiilden isim türetilmektedir. Çekim ekleri ile ise bir isim çoğul yapılır, bir fiil ise zamirlere göre çekimlenir.²²

Bir dilin kurallarını öğrenmek ve öğretmek o dilin öğrenilmesi ve öğretilmesi açısından önemlidir. Çünkü bugün bir kitap yazmak isteyen yazar, dil kurallarını bilmeden yazamaz, bir öğretmen dil kurallarını bilmeden öğretemez vb. gibi durumları ortadan kaldırmak için dil kurallarını iyice anlamalı ve aktarmalıyız.

1.2.2. Arapça'nın Genel Özellikleri

- Alfabe sağdan sola doğru yazılır.
- Arapça alfabesinde toplamda yirmi sekiz harf vardır. Yirmi sekiz harften oluşan

Arap Alfabesindeki bu harflerden yapısından dolayı 6 tanesi sadece solundaki harflerle birleşemez iken, 22 tanesi sağındaki ve solundaki harflerle birleşme özelliğine sahiptir. Mesela; elif harfi, önceki harf ile birleşirken sonraki harf ile birleşmez.

• Harfler kelimede geldikleri yere göre farklı şekillerde yazılır. Kelimenin başında, ortasında ve sonunda; önceki ve sonraki harfle birleşme durumuna göre şekillenirler.

• Alfabedeki ünlü sayısı fazla değildir. Bunlar genellikle üstün, esre ve ötre ile sağlanırlar.²³ Örneğin; Türkçede kullanılan a ve e ünlüsüne karşılık sadece elif harfi kullanılmaktadır.

- Alfabede Ö ve O harfleri kullanılmaz.

²¹ Namık Özgeçit, *Arapça ve Türkçede Ünlü ve Ünsüzlerin Birbirlerine Etkisi -Karşıtsal Çözümleme-*, Ankara, 2017, s. 9.

²² Sebahat ALAN, *Fransızca Öğrenen Türklerin Yaptıkları Biçimbilimsel ve Sözdizimsel Yanlışların Çözümlemesi*, Ankara, 2005, ss. 46- 70.

²³ Emrullah İşler, "Türklerin Arapçanın Ünlülerinde Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri", *Ekev Akademi Dergisi*, cilt: 3, sayı: 1, Erzurum, 2001, s. 245.

- Harfler, hareke adı verilen işaretlerle seslendirilir.
- Alfabede üç tane sesli harf vardır. Bunlar ince harflerde e,i,ü; kalın harflerde ise a, ı, u sesiyle okunur.
- Harfler ‘hareke’ ismi verilen işaretler kullanılarak seslendirilir.
- Arapça, Sami diller ailesindedir.
- “Bu Sâmi ismi, Hz. Nuh’un oğlu Sâmi’nin neslinden muhtelif halk topluluklarının konuştuğu dil olduğu gerekçesiyle verilmiştir.”²⁴
- Rusça, Almanca gibi Arapçada da erilik dişillik vardır.
- Arapça lehçeleri çok olan bir dildir.
- Bazı edebi metinlerde klasik Arapça ilim dili olarak kullanılmıştır.
- Arapça diğer dillerden birçok farklı özelliğe sahiptir. Mesela Arapça harfe dayalı sözlüklerden oluşmaktadır, bu Arapçayı diğer dillerden ayıran özelliklerden biridir. Diğer dillerde ise kelime sözlüğü görülmektedir.
- Harf sözlüğü ile kelime sözlüğü ise birbirinden farklıdır. Örneğin; katip veya mektup kelimelerine bakacak kimse ‘K’ harfine bakar. Ketebe’ye bakarak da hepsini orada görebilir. Çünkü; Arapçada birçok kelime aynı harfle veya aynı kökten türetilir. Bu da Arapçanın kelime bakımından da oldukça zengin bir dil olduğunu gösteren özelliğidir.
- Hatta Arapça o kadar hassas bir dildir ki en küçük hareke değişimi ile anlam dahi değişebilir ve yeni anlamlar kazanabilir. Bu hareke ile yeni anlam kazanabilme özelliği ise her dil için geçerli değildir.
- Ayrıca Arapçada farklı kalıplar da bulunmaktadır. Müfred (tekil), müsenna (ikil) ve cemi (çoğul) gibi kalıplar bunlardan bazılarıdır.²⁵ Daha birçok farklılığıyla diğer dillerden ayrılan Arapçada kelimelerin de ayrı özellikleri bulunmaktadır.

²⁴ Küçükkalay, s. 71.

• Bükümlü dillerden olan Arapça, kök bükümlü bir dildir. Bir kökten yeni bir sözcük türetebilmek için kök harflerin, çeşitli kalıplara konulması gerekir. Başına, ortasına veya sonuna eklenen harflerle elde edilen yeni kelime isim veya fiil olması durumuna göre isimse ek getirerek fiilse çekimleyerek kullanılır duruma getirilir.

1.3. ANADİLİ İYİ BİLMENİN İKİNCİ DİLİ ÖĞRENMEDEKİ ROLÜ

Ana dil ve yabancı dil dışında küreselleşmeyle önemi artan bir diğer unsur da ikinci dildir.²⁶ “Çocukların ve yetişkinlerin dil öğrenme biçimleri tamamen farklı olduğu gibi anadili ve yabancı dil öğrenme süreçleri de tamamen farklıdır. Çocuklar anadillerini edindikleri gibi yabancı bir ülkede yaşadıklarında ikinci dili de rahatlıkla öğrenebilir, edinebilirler.”²⁷ “Söz dizim açısından ise elde edilen veriler dokuz yaşından itibaren bireyin beyin sisteminin ikinci dilin söz dizilimine uyabilme yetkinliğinin gitgide azaldığını göstermektedir.”²⁸ Birden fazla dil bilen insanlar olsa da çoğumuza ana dil dışında bir dil öğrenmek zor geliyor olabilir. Anadil dışında ikinci öğrenilen dil her zaman için emek sarf edilerek öğrenileceği için insanlara zor gelir. İnsanlar çoğu zaman ikinci bir dil öğrenirken bunu nerede kullanacağını bilmeden yola çıkar. Herhangi bir fikir, düşünce elde etmeden karar verir ve bu konuda da fikri yoktur. İkinci dil öğrenirken yapmamız gereken ilk şey bu dili neden öğrendiğimizi kendimize sormaktır. Eğer bu sorunun cevabı kendisine yeterli geliyorsa daha sonra kendisine anadilden başka ikinci dili öğrenmek için neler yapması gerektiğini, nasıl yeterli olabileceğini, nasıl öğreneceğini sorgulamalıdır. Kişi bunlara da tatmin edici cevaplar buluyorsa yeni bir dili öğrenmeye hazırdır ve bunun zorluklarını da göğüslemelidir. Yeni bir dil olan ikinci dili öğrenmek zor gibi görünse de kazanç açısından önemi büyüktür. Kazancı büyük olan bir şeyin elde edilmesinin de çok kolay olması beklenemez.

İnsanların dünyaya bakış açısını belirleyen anadili, onların düşünce yapısının, hayal dünyasının ve ufkunun oluşmasında ve gelişmesinde önemli bir rol

²⁵ Gülcü, s. 11.

²⁶ İbrahim Polat, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “İmam Hatip Liseleri İçin Arapça” Adli Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi*, Ankara, 2003, s. 7.

²⁷ Z. Canan Candaş Karababa, “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt: 42, sayı: 2, Ankara, 2009, s. 270.

²⁸ Kara, s. 306.

oynar.²⁹ Hayatın bu alanlarında önemli yere sahip olan anadil, ikinci dil öğreniminde de etkilidir. İnsanların geçmişini ve geleceğini öğrenmesinde, bugünü yaşamasında, geleceğini aktarmasında en önemli faktör aynı dili konuştuğu, iletişim kurduğu insanlardır. Dil hayatımızdaki en önemli amaç ve araçtır. Bu açıdan baktığımızda dil insanlara hizmet eder. Doğumundan itibaren öğrendiği anadili bir kenara bırakıp yeni bir dil öğrenmesi istenilen birey elbette ki kendini ifade ettiği anadili gibi ikinci dilde pratik bir yapıya sahip olmayacak ve kendini anadilinde olduğu gibi anlatamayacaktır. Bunun da olması zaten mümkün değildir. Anadilinin kavranılması çocuklukta uzun vadede, parçadan bütüne bir yol alınarak gerçekleşir. Anadili öğrenilirken, ilk önce dilde kullanılan her şey işitsel olarak kavranılmakta ve bunların kullanılışıyla görünmeyen o düzenlilikler yavaş yavaş kendini kurallara bağlanmaktadır. Bu yüzden de anadili Türkçe olan birinin hemen kolay bir biçimde ikinci dil olan Arapçayı öğrenmesi beklenemez. Karşısına çıkacak olan zorlukların olduğu bilinciyle de hareket edilmelidir. Çünkü öğrenilen ikinci dil anadilden farklıdır ve anadil yaşam boyunca her konuda hayatta büyük etkilere sahip olur. Doğduğu anda onu karşılayan insandan tutunda bebekliğinin, çocukluğunun ve gençliğinin geçirildiği çevreye kadar herkesin Türkçe konuştuğunu düşünürsek elbette ki bu kişinin öğrenmek istediği ikinci dil sadece değil Arapça; hangi dil olursa olsun bir zorlukla karşılaşması kaçınılmazdır. Çünkü kulak aşinalığı sadece Türkçeye yönelik olduğundan diğer öğrenmek istediği dile karşı ise herhangi bir aşinalığa sahip olmadığından kaynaklı problemler yaşayacaktır. Bazı kaynaklarda anadili iyi bilmenin ikinci dili öğrenmedeki rolü üzerine yapılan araştırmalarda olumlu ve olumsuz yönler ortaya konulmuştur. Anadili bilmek ikinci dili öğrenmede etkilidir. Yabancı dilde yapılan bazı hataların aslında anadilin yabancı dile etkisindeki olumsuzluktan kaynaklandığını ileri sürenler de vardır. “Yabancı dil öğretiminde ana dilinin rolüne ilişkin farklı tartışmalar olsa da bu süreçte önemli bir yerinin olduğu inkâr edilemez. Kendi dilinin anlam evreni çerçevesinde düşünen bireyler yeni öğrenecekleri yabancı dilleri de aynı anlam penceresinden algırlar. Bu durum bazı zihinsel çatışmaları da beraberinde getirir.”³⁰ Kişi ilk öğrendiği dil olan anadiline ne kadar bağlı kalırsa yeni dili öğrenmekte o kadar zaman alacaktır. Bunun

²⁹ Karababa, ss. 265- 277.

³⁰ Nurşat Biçer, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ana Dilinin Etkisi”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt: 12/14, Ankara, 2016, s. 45.

için benzer ve farklı yönlerinin ayrımı yapılamıyorsa anadilini bilmiyormuş gibi kabul edip yeni dili öğrenmeye bu aşamadan başlamalıdır. Dili en iyi öğrenme yolu sıfırdan başlamaktır, üzerine katılacak her şey o ikinci dili öğrenme yolunda ilk adımlar olacaktır. Benzer ve farklı yönlerinin ayrımının yapılması durumunda anadilin ikinci dili öğrenmede ve kullanmadaki etkisi pozitif olacaktır. İnsan bir şeyi anlamak için benzetme kurma gereksinimi hisseder, bu insanın bir özelliğidir. Olaylar arasında bağlantı kurması da bu özelliğinin bir göstergesidir. Mesela yeni tanıştığı birini başka bir arkadaşına benzetebilir. Olaylar arasında bağlantı kurarak anlamaya çalışır. Yabancı dilde de aynı durum söz konusudur. “öğrencinin anadili ile amaç dil arasındaki benzerlik ve farklılıklar öğrencilerin ne gibi güçlük ve sorunlarla karşılaşacakları ve dilin hangi yönlerinin kolaylıkla öğrenilebileceği hakkında bilgi verir.”³¹ Anadili, yabancı dili konuşmada çok ön planda olmasa da dil bilgisi kurallarında; cümle dizilişi, cümle yapısı gibi konularda daha iyi anlaşılabilmesi için kurallarına göre iyi bilmemiz gerekir. Bir dili öğrenmeden önce anadilini ne kadar biliyorsak yeni dili de o kadar iyi öğrenebiliriz. Kendi anadilinde doğru düzgün cümle kuramayan birinin başka bir dilde üstün bir cümle kurmasını bekleyemeyiz. Önce anadilimizi ve anadilimizin özelliklerini bilmeliyiz, kendi dilimizi bildikten sonra diğer dillerde de başarılı olabiliriz. Yapılan araştırmalar incelendiğinde anadil ile sonradan öğrenilen ikinci dil her ne kadar birbirine benzese de benzemese de izlenilen yol birbiriyle aynıdır aslında. Aynı yöntem ve tekniğin kullanılmadığı benzerlik oranı çok az olan iki dili aynı anda ön planda tutmak, dili hızlı öğrenmenin önüne geçer ama dil bilgisi kurallarında kendi dilini iyi bilmek, öğrenilmekte olan dilin pratik konuşmada değil ama benzer dilbilgisi kurallarını anlamamızda bize yardımcı olur. İnsanların dünyaya bakış açısını etkileyen anadili, onların ufkunun gelişimini, düşünce dünyasını oluşturmada önemli bir rol oynar.

Kuşkusuz bir yabancı dil öğreniminde/öğretiminde anadil ve yabancı dil düzenlerini karşılaştırdığımızda ilk evrede zorlanmamız oldukça doğaldır. Anadil olması sebebiyle de Türkçe ile Arapça sürekli karşılaştırılarak anadilden bağlantı kesilmeksizin cümleleri anlamak veya cümle kurmaya çalışılmak yeni dili öğrenmeyi güçleştirir bu nedenle de cümle kurulurken biraz daha anadilden bağımsız olunmalı ve cümleler bu bağımsızlıkla kurulmalıdır. Böylelikle bu bağımsızlıkta dil, Türkçe bilip

³¹ Müşerref Dede, “*Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dil Bilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri*”, Ankara, 1983, s. 123.

Arapçayı öğrenmek isteyen kişiye daha çabuk kendini öğretecektir ve ilerleme kaydettirecektir. Bunun yerine sürekli anadili ile bağlantı kurmaya çalışarak öğrenilmeye çalışılan ikinci dil ise kendini istediği gibi o kişiye öğretemeyecektir ve öğrenmede yavaşlamaya neden olacaktır. Bu yüzden anadilin çok ön plana çıkartılmaması gerektiğine de vurgu yapılır, ama bu anadilin tam kurullarını bilmeden diğer dilin daha iyi öğrenileceği şeklinde değildir. “İkinci bir konu, ana dil öğrenimiyle ilişkisi. Şuna inanınız ki, ana dili iyi bilmeyen kişi bir yabancı dili iyi öğrenemez; çünkü konuşmayı bilmez; konuşmayı bilmediği zaman; yani bizi er eski kuşak olarak grameri ilk mektepte öğrenirdik ve ondan sonra da yabancı dilde de kendi gramerimizi son sınıfta öğrendik, ilk sınıflarda öğrenmedik. Ben zaman zaman Türkiye Cumhuriyetindeki öğrenimdeki yanlışlıklara uzaktan bakıyorum ve bazen sayın hocaların da ilkten çocuklara gramerle yüklenmelerini biraz yadırgıyorum. O bakımdan ana dili iyi bilmek lazım, ana dili bilen kişi yabancı dili çabuk öğrenecektir”³² Birçok kaynak ve konuşmalarda da yabancı dil öğretimi ve sorunlarına değinildiği ve orada da yine yabancı dili edinmenin önce anadili iyi bilmekten geçtiği vurgulanmıştır. Eğer ki anadil düzgün konuşulamıyorsa ve anadil yararlı bir biçimde kullanılmıyorsa, anadilde düşünemiyorsa yeni olan ikinci dili öğrenirken de sıkıntı çekilir. Çünkü; anadili iyi bilmek ikinci dili öğrenmede, o dili daha iyi anlamada ve kullanımda yardımcı olur. Yaşanılacak problemlere çare olabilir. “Kısacası, nitelikli anadili öğretimine bağlı olarak yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunlar kökünden çözülebilir. Bu bağlamda, yabancı dil ile anadili öğretmenlerinin işbirliği içinde olmaları gerekir. ”³³ iyi bilinen anadili, ikinci dili öğrenmenin temelinde yardımcı görevi görür. İkinci dil öğrenmede pes edilmemelidir. İyi bir anadili temelinden sonra öğrendiği ikinci dildeki birikimi anında fark edemese de bilgi birikimi arttığında bunların farkına öğrenen kişi varacaktır. Mücadele sonunda da elde ettiğinden mutlu olacaktır. Anadili öğrenmede bilinçli bir uğraş durumu olmadığı ve o dönemde nasıl anadilin oluştuğunu bilmediği için anadilden başka dil öğrenemeyeceği düşüncesine kapılmadan zeminini iyi oluşturduğu bir dil olan anadili ikinci dil öğrenmede kendine avantaj sağlar durumuna getirmelidir.

³²Özcan Demirel, ‘Orta Öğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları,’ Türk Eğitim Derneği Yayınları”, Şafak Matbaası, Ankara, 1983, s. 15.

³³ Ahmet Güneş vd. , “İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe ile Diğer Ders Başarıları Arasındaki İlişki” , *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, sayı: 7, 2010, s. 68.

1.3.1. Öğrenimde Aile ve Çevre

Kişi toplum içinde doğar, büyür. Büyüdüğü aile ve çevreden her anlamda etkilenir. Etkisi fazlaca olan, yaşanılan yer; ana dili öğrenme konusunda da etkilidir. Bu etkide de en büyük etkenlerden biri; aile ve içinde bulunulan çevrenin kendisidir.³⁴ “Ana dil edinimi süresince birey ve çevre sürekli etkileşimsel bir biçimde yüz yüzedir. Yıllar boyu günü gününe süren bu edinim süresince birey ve çevresinin sürekli işbirliği söz konusudur.”³⁵ Etkileşim içindeki kişinin aile ve çevreden öğrendiği anadili üzerinde, bulunduğu bölgenin ağız yapısı ve şivesi de dahil birçok etken etkide bulunur. “Anadili, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir.”³⁶ Anadili, kişi çevresinden doğal yollarla edinir. Anadile sahip kişi onu iyi bir şekilde kullanır.³⁷ “İnsan yaşamında ve kişilik gelişiminde anadilin çok önemli bir yeri vardır.”³⁸ “Çocuk çevre ile ne kadar erken iletişime girerse dil gelişimi o kadar fazla olur.”³⁹ Aile veya çevre gibi faktörlerle birey etkileşim içerisinde öğrendiği anadili, bireyin; olay ve nesnelere ilgili bilinçli duruma gelmesi, anlaması veya kişinin tutum ve fiillerine kadarki her anlamdaki gelişimini etkileyebilmektedir. Çocuklar, çevredeki duyduğu kelimeleri ve kelime gruplarını taklit yoluyla öğrenir. Aileler ise bu süre zarfında çocuklarının yanında cümleleri düzgün dizilişine göre konuşmalıdır ki taklit eden çocuk, dili doğru söylemeye ve uygun durumlarda kullanmayı başarsın.

Aile ve çevreden öğrenilen dilin aksine daha sonra öğrenilen yabancı diller insanlara zor gelir. Bunun nedeni ailesinde, çevresinde bu dili kullanan insanların bulunmamasından kaynaklanır. Yeni bir dil öğrenebilmek için o dili öğrenmeye olumlu yaklaşılmakta zorlanılır, aile veya çevrede kullanılmaması öğrenebilmede dil

³⁴ Ramazan Kılıç, *Arapça Okuma Dil Becerisinde Materyal Tasarımı ve Kullanımı (Özel Amaçlı Dil Eğitim ve Öğretim Örneği)*, Çorum, 2018, s. 17.

³⁵ Şeref Kara, “Ana Dil Edinimi ve Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi”, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), Bursa, 2004, s. 303

³⁶ Emin Özdemir, “Anadili Öğretimi”, *Türk Dili -Aylık Dil ve Yazın Dergisi- Dil Öğretimi Özel Sayısı*. Cilt: 47. sayı: 379-380, 2009, ss.18-30, Ankara, 2009; T. Aydın s. 11.

³⁷ Şerif Oruç, “Türkçede Ana Dil ve Ana Dili”, *Journal of Turkish Language and Literature*, cilt: 2, Ankara, 2016, s. 314.

³⁸ Merve Yılmaz, “Prof. Dr. Cahit Kavcar’ın Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitimine Katkıları”, Denizli, 2013, s. 148.

³⁹ Suat Kol, “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sakarya, 2011, s. 13.

gelişimindeki olumsuzluğu devam ettirir. “İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinç altına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dil”⁴⁰ Aile ve çevre yoluyla öğrenilen anadili iyi bilmek eğitim esnasında öğrenmeyi sağlamada etkilidir. Anadil ne kadar iyi öğrenilmişse duygu ve düşüncelerin paylaşılması ve çevrede olup bitenleri anlamak gibi işlevlerde kişide o kadar kolaylaşır.

1.3.2. Öğrenimde Kültür

Kişi öğrendiği dilin sahip olduğu toplumdaki kültürü de öğrenir, çünkü insandaki kavram kavrayışı içinde bulunduğu toplumun kültürüyle oluşur. Kültür dil ile taşınır ve dil ile kültür iç içe geçmiştir, bunun için dil ile kültür birbirinden soyutlanamaz.⁴¹ Yeni bir dil öğreniminde de kültürün etkisi büyüktür. Kendi kültürünü bir kenara bırakarak yeni öğreneceği dil ile o dile ait kültürü de öğrenmeye çalışmalıdır. Öğrenme nedenlerinden de olan öğrenilecek dilin kültürü,⁴² bu dilden uzak olarak düşünülürse o dile ait tam öğrenim gerçekleşemez. Dillerde, oranın kültürüne özgü gerçek anlamdan uzaklaştırılmış olarak veya benzetme amacı güdülen kelimeler vardır. Dili öğrenmek isteyip kültürünü öğrenmeyi istememek kendi kültürünün etkisiyle oluşmuş zihnindeki bir nesne duygu veya düşüncenin yüklü olduğu anlamını farklı simgelerle ifade etmek demek olur.⁴³ Yeni dil öğreniminde gerçekleşen kelime ve dil bilgisi öğrenimi kültür öğreniminin olmayacağı demek değildir, dilin yapılarıyla birlikte kültür öğrenimi de olmalıdır. “Böylece öğrenci öğrenilmesi gereken önemli dil yapılarını iyice pekiştirdikten sonra, dilini öğrendiği ülkenin daha çok kültürünü ve bu kültürle ilgili sorunları irdeleyecektir. Bununla birlikte dersteki uygulamalarla yabancı kültüre özgü söz eylem biçimlerini öğrenecek, iki kültürün farklılık gösteren yönlerini tanıyacak ve iletişimde kültürün ne denli önemli olduğunun bilincine varacak, kısaca bir yabancı dili etkili ve pürüzsüz kullanmada, bir başka deyişle iletişimsel becerinin ediniminde en büyük etkenin ancak o dilin kültür dünyasının içine girmekle mümkün olacağını kavrayacaktır. Yabancı dili öğrenirken, o dilin kültür dünyasında yetişen bir bireyin

⁴⁰ Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1992, s. 8.

⁴¹ Salih Akyüz, *Necib Mahfuz'un Sembolik Romanlarındaki Diyalogların Arapça Öğretiminde Kullanımı*, Ankara, 2018, s. 18.

⁴² M. Bahaddin Acat, Seyfettin Demiral, “*Türkiye’de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları ve Sorunları*”, (Educational Administration In Theory & Practice)”, sayı: 31, Eskişehir, 2002, s. 315.

⁴³ Nelson Brooks, “*Culture in the Classroom*”, Culture Bound, Cambridge University Press, Ed. by. Joyce Merrill Valdes, New York, 1986, s. 123-129.

belli bir dilsel davranışı kendisinden farklı bir biçimde gerçekleştirebileceğini, yani ait olduğu kültürün değerlerine ve toplumsal normlarına bağlı kalarak davranışını belirleyeceğini öğrenecektir. Bunun dışında çağımızdaki gelişmeleri de izleyerek kültürlerin artık tek bir ulusun malı olmaktan çıkıp tüm dünyanın ortak değerleri olduğunu anlayacak, dolayısıyla kendi kültürünü de zenginleştirmiş olacaktır.”⁴⁴ Öğreneceği dili kullanabilmesi ve kendini o dilde geliştirebilmesi, o dili kullananlar gibi düşünebilmesi için kişinin kendi dilinde edinmiş olduğu kültürle değil de o dilin ait olduğu kültürle öğrendiği kelimeleri anlamlandırmaya çalışması ve o dilin kültürünü iyice öğrenmesi gerekir.

1.4. İKİNCİ DİL ÖĞRENMENİN GEREKLİLİĞİ VE ÖĞRENMEDEKİ ZORLUKLARI

“Ana dil, ikinci dil ve yabancı dil; terim olarak tamamen farklı şeyleri ifade eder. Ana dil; insanın tabii çevresinde öğrendiği ilk dildir. İkinci dil; hemen hemen aynı şartlara yakın fakat ana dili seviyesine yakın öğrenilen dildir. Oysa yabancı dil; insanın tabii çevresinin dışında, maksatlı ve öğretimle öğrenilen dil olup, o dile ruh katan millî mantıkla ilişkili olan gramerleri ile öğrenilir. Yabancı bir dili iyi bilmek; bir bakıma o dili konuşan milletin mantığı ile düşünmek demektir.”⁴⁵ Öğrenilmeye çalışılan ikinci dil, dilin ait olduğu toplumundan ayrı düşünülemez. Öğrenilen dilde bir şeyleri ifade edebilmek için o toplum gibi düşünmeyi de öğrenmek gerekir. Kültürden soyutlanmaması gereken dili, o toplumun mantığından da uzaklaştıramazsın. O toplum gibi dili kullanabilmek yine o toplum mantığıyla dile bakabilmekle ancak sağlanır. Başlarda bu zor olsa da zamanla ikinci dili öğrenmek ve gerektiği yerde, olması gerektiği gibi kullanmak bunu gerektirir. İkinci dili öğrenmeyi düşünüp kültürünü öğrenme konusunda meraksız olmak ikinci dili öğrenmede ve kullanmada yanlışlıklara ve zorlanmalara sebep olur. Merak duygusunun az olması, ikinci öğrenilen dilin sahip olduğu kültürün de az öğrenilmesine ve dil öğrenimi azlığı ile kullanımda hatalara yol açar. İkinci dilin ait olduğu toplumun kültürünü öğrenmek ve bunun için gerekli şartların sağlanması kolay değildir.

⁴⁴ Tahsin Aktaş, “*Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti*”, Journal of Language and Linguistic Studies, cilt: 1, Ankara, 2005, ss. 97-98.

⁴⁵ Aladdin Gültekin, “Mutarrizî'nin El-İknâ Adlı Eserinde Dil Öğretimi”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, sayı: 4, İstanbul, 2013, s. 134.

Geçmişten günümüze kadar ikinci bir dil öğrenmek önemliydi.⁴⁶ Geçen zaman değişen şartlar Türkiye’de de dil öğrenmeyi daha da kıymetlendirdi. “Türkiye’de dil öğretiminin uzun bir geçmişi vardır. Kur’an dilinin Arapça olması ve Osmanlı topraklarının çok geniş bir alana yayılması yabancı dil öğrenmeyi bir gereklilik haline getirmiştir. Batılılaşma hareketlerinin etkisiyle de önce Fransızca daha sonra Almanca öğrenimi önem kazanmıştır⁴⁷ Dünyaca önemi fazlasıyla kavranmış olan ikinci dil öğrenimi teknolojinin gelişmeleriyle birlikte önceden olduğu gibi bu gün de önemini ülkemizde de korumaya ve artırmaya devam etmektedir. İnsanlar, hızla gelişen teknolojik aletlerle sadece çevresini değil farklı dile ve kültüre sahip insanları da tanımak istemektedir. İnsanlarda ikinci dil öğrenmenin gerekliliğinde en büyük rol oynayan etkenlerden biri olan teknoloji, uzak yerleri yakınlaştırmaktadır. Teknolojinin bu günkü seviyede olması varlığından haberdar olma ihtimalinin düşük olduğu insanlarla muhabbet etme imkânı sağlar. Bu da diğer dilleri öğrenmeye ihtiyaç olduğunu ve sadece anadil bilmekle yetinilmemesi gerektiğini göstermektedir.

“Dil öğrenimi geçmişten günümüze en önemli konuların başında gelmektedir. İnsan var olmasıyla öncelikle çevresindeki insanlarla iletişim kurmak için ana dilini öğrenmek zorunda kalmış ve sonrasında ise milleti farklı olan insanlarla tanışmak ve iletişim kurmak için farklı dilleri öğrenme ihtiyacı duymuştur. Toplumumuzda dil bilmenin önemi “Bir Lisan Bir İnsan, İki Lisan İki İnsan” sözüyle vurgulanmaktadır.”⁴⁸ İnternet ve media kullanımının yaygınlaşması iletişimde ulaşım kolaylığını da sağlamaktadır. Sosyal ilişkilerin artmasına yardımcı olan bu gibi durumlar önemli olan ikinci dil istek ve öğrenimini artırmıştır. Hiçbir bilgiye sahip olmadığı ikinci bir dili öğrenmeye çalışmak zor olacaktır. Farklı toplumlarla iletişimin sağlanmış olmasına rağmen yeterince duygusal öğrenme isteğinin de olmaması, ikinci dil öğrenmede verimi azaltır ve öğrenme de zorluklar ortaya çıkarır.

Yeni bir dil söz konusu olduğunda “anlıyorum ama kendimi ifade edemiyorum, konuşamıyorum.” gibi cümleler çokça duyarız. İkinci dil öğrenmede bu durumu aşmanın yollarından biri iletişime geçerek hem telaffuzu hem de iletişimle elde edilecek

⁴⁶ Akyüz, s. 15.

⁴⁷ Başak Coşkun Demirpolat, “*Türkiye’nin Yabancı Dil Öğretimiyle İmtihani Sorunlar ve Çözüm Önerileri*”, Analiz, sayı: 131, İstanbul, 2015, s. 8.

⁴⁸ Bayram Özer, Celalettin Korkmaz, “Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlar”, *Ekev Akademi Dergisi*, sayı: 67, Erzurum, 2016, s. 60.

olan kelime hazinesiyle anladığımızı düşündüğümüz ama konuşmadığımız dili pratikleştirmekten geçer. Bunların yapılmaması öğrenilmesi gereken ikinci dili öğrenmede zorlanma nedenidir. En basit cümlelerle başlanan pratikleştirme çabaları zamanla zor denilebilecek cümlelerin kurulmasında önyak olacaktır. Kurduğu basit cümlelerle kendine özgüveni artan kişi kendini iletişimle daha ileri seviyelere taşıyacaktır ama pratik yapılmaması cümle kurmayı geciktirecek, ikinci dili öğrenmeyi ve iletişimde kullanabilmeyi güçleştirecektir.

“Günümüzde dil öğretim anlayışı, iletişimi öncelemektedir. Amaç, hedef dilde öğrencilere iletişim yeterliği kazandırarak günlük ihtiyaçlarını zorlanmadan karşılama becerileri kazandırmaktır. Bu sebeple yabancı dil öğretimi iletişim anında oluşabilecek gereksinimlere cevap verme noktasında daha duyarlı olmalıdır.”⁴⁹

Nerede olduğu fark etmeksizin birçok iletişim yöntemi tanımadığımız ama teknoloji imkânı sayesinde tanıyabileceğimiz kişilerle en kolay ve hızlı iletişimi bizlere sağlamaktadır. Bu gibi imkânlar da kişide o dili öğrenmek için nedenler oluşturur. Eğer ikinci bir dil öğrenmede nedeni yoksa kişi dil öğrenmede zorlanacaktır. Öğrenilecek ikinci dil çaba gerektirir. Sadece öğrenmek için öğrenecek kişi kendini bu öğrenme işine vesile olacak bir sebep olmadığı için yeterince çaba gösteremez, ikinci dili öğrenmede zorlanır, ikinci dilden sıkılır ve öğrenmeyi bırakması her an gerçekleşebilir.

“İkinci yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde karşılaşılan olumsuzlukların sadece sistem, yönetim ya da müfredat kaynaklı olmadığı, aynı zamanda bireysel. Toplumsal, yasal, pedagojik, yönetsel ve kültürel nedenlerinin de bulunduğu dikkate alınmalıdır. Bu noktada, öğretim ve öğrenmenin merkezinde yer alan öğrenci ve aileleri de önemsemek ve dikkate almak gerekmektedir.”⁵⁰

Bir amaç gerçekleştirmek veya başarmak için oluşturulan sistem, bu amaçla izlenen yol veya yollar, oluşturulan programlar ile daha saymakla bitmeyen nedenler ikinci dil öğrenmede bazen olumsuzluklara yol açar ve ikinci dili öğrenmeyi zorlaştırır.

⁴⁹Gürkan Tabak, Ali Göçer, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılabilecek Fiziksel- Duyusal- Kültürel Yöntem”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, cilt:3, sayı:2 Makale No: 17, Ankara, 2014, s. 154.

⁵⁰Ertuğ Can, Canan Işık Can, “Türkiye’de İkinci Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar”, *Tekirdağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt: 4, sayı: 2, Tekirdağ, 2014, s. 44.

Dil öğreniminde karşılaşılan çeşitli sorunların yanında bir de dil öğrenimine karşı ilgisiz davranılması doğrudan dil öğrenme ve öğretme durumunu daha da zor hale getirir.

“Bu günün dünyasında yaşamın her alanında olduğu gibi eğitimde, de hızlı bir değişim ve dönüşüm görülmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak insanlar kendilerini küresel bir etkileşim çemberinin içinde bulmaktadırlar. Bu durum bir yabancı dil öğrenme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu küresel etkileşim içerisinde etkin olan ulusların dilleri de doğal olarak önem kazanmaktadır.”⁵¹

İlk dil bebeklikten öğrenilmeye başlandığı için beyindeki nöronlar belirli bir dizilişi oluşturur. İleriki yıllarda ikinci bir dil öğrenmeye çalışmak yeni bir diziliş gerektirdiği ve ilk oluşturulan diziliş zorladığı için daha zorlu ve fazlaca emek isteyen bir süreç gerektirir. Bu nedenle erken yaşlarda dil öğrenmek ileriki yaşlarda öğrenmeye nazaran daha kolaydır. İkinci dil öğrenme gerekliliğinde ilerlemiş yaşın dezavantajlığı öğrenme zorluklarındandır.

“Demokrasi, insan hakları gibi evrensel bilimi, sanat, teknik, eğitim ve kültürel değerleri de edinmek kendi değerlerimizi evrensel boyutlara taşımak için farklı dil ve yaşam biçimlerini tanımak zorundayız.”⁵² İkinci dil öğreniminde hem aile hem de gelecekteki sosyal yaşam etkilidir. Zorunlu tutulmadığı sürece aslında herkes yeni bir dil öğrenmeye pozitif bakarken, bu durum zorunlu hale geldiğinde ve yabancı dili öğrenmenin zorluğu da kişiye yük olunca zorunlu hale gelen ikinci dilin öğrenilme durumu zor bir hal alıyor. İkinci dil öğreniminde işiterek öğrenmenin kolaylığının sağlanamaması, küçük yaşta çocuklara bunun eğitiminin iyi bir şekilde verilememesi ve çocukların bu alanda kendi istekleri ile sorumluluklara yönlendirilememesi ikinci dil öğrenmeyi zorlaştırır. Çünkü küçük yaşlarda vermek istenilen ikinci dil örtük bilgi (tacit knowledge) olduğundan bu durum ancak iletişimsel yolla öğrenilir. İnsan bir dili öğrenirken, yeni bir beceri kazanırken, becerilerini gösterirken zorlanır bunlar örtük bilgidir. Genel bir kavram olmadığı için de zorlanması gayet normaldir. Bunun atlatılması ise deneyimleyerek olacaktır. İkinci dil öğreniminde zorluk çekilirse eğer kişileri önce hobi açısından bakarak yönlendirmeliyiz eğer ki bu konuda kişiler

⁵¹ Ali Göçer, Selçuk Moğul, “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış*”, Kayseri, 2011, s. 798.

⁵² Nuran Aslan, “*Dünyada Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Uygulamaları ve Türkiye’deki Durum*”, cilt: 3, sayı: 35, Adana, 2008, s. 17 vd.

kendilerini serbest bırakıp öğrenmeyi bir kenara bırakırsa kontrollü olarak incelemekte de fayda vardır. Bunların yapılmaması ikinci dili öğrenmeyi aksattırır. Özellikle öğrenciler ikinci dil öğrenirken bunu öznel olarak değerlendirmekte ve gelip geçici heveslere kapılmaktadır. Bu durum onlar için olsa da olmasa da olur bir durumdur. Böyle durumlarda öğrenciye gelecekte ki sosyal yaşamın gerekliliğinin, hayattaki iletişimsel zorunlulukta kalabileceğinin vurgulanmaması ve doğru hedeflerin koyulmaması, gerekli ikinci dile olan öğrenme gereksinimi hissettirmeyecektir. Çocuklara ikinci dil eğitimi verilmeden önce bu dilin gelecekte nasıl karşılımları çıkacağını, nerelerde kullanabileceğini, bu dil ile neler başarabileceğini, hayatına nasıl yönlendirme yapacağı bilgisi verilerek ikinci dilin gerekli olduğu anlatılmalı ve karşılaşılan zorluklarda mücadele etmesi gerektiği çocuğa aşılmalıdır.

Önceki dönemlerde dil öğrenimi önemliliği derecesinde aileleri maddi açıdan yıpratıyordu.⁵³ Günümüzde dil öğreniminin sağladığı avantajlardan doğan gerekliliği bilen ve imkânları kullanabilenler için kolay bilmeyenler için zordur. Gerek evlerimizdeki bilgisayarlardan, gerek tabletlerden, gerekse elimizde bulunan telefonlardan yardım alarak yeni bir dil öğrenmenin zorluklarından öğreneni kurtarmak gerekir. Kendi haline öğrenmeye bırakılmış ikinci dil öğrenimi konusunda deneyimsiz kişiler, doğru öğrenme yollarını bulamaması halinde dili öğrenmede zorluk yaşayacaktır. Bilgisayarda açacağımız yabancı bir film, yabancı bir dizi, çizgi film, belgeseller veyahut bilgisayar oyunları bu dilde bulunan kavramları kullanmamızı kolaylaştırırken aynı zamanda işitsel olarak eğilim olacağından öğrenmedeki zorluğu en alt seviyeye ulaştırmayı sağlayacaktır. Online olarak satılan videoların yerine sosyal medyalarda kişilerin çekmiş olduğu videoları izlemek, bloggerların yazılarını okumak, vloglarını takip etmek hem ders gözüyle görülmesini engelleyecek hem de dili öğrenmemize pratik bir yoldan yardımcı olacaktır. Bu imkânların doğru kullanılmaması ikinci dili öğrenmede daha fazla zaman ve daha fazla emek gibi kişiyi öğrenmede zorlayacak ve umutsuzluğa düşürecek nedenlere yol açar. Bunun yanı sıra küçük yaşta çocuklarımızın yabancı dili eğitsel oyunlar ile de öğrenebilme imkânları varken bilinçli bir aile olmamanın vermiş olduğu bilinçsizlikten kaynaklı gelecekte çocuğun hayatı için önemli bir yere sahip olacak ikinci dili öğrenmeyi erken yaşta öğrenememesine ve

⁵³ Süleyman Kablan, *Dil Öğretim Seti İnceleme Kriterleri ve Türkiye’de Kullanılan Arapça Setler*, İstanbul, 2018, ss. 130- 160.

ileriki yaşlarda daha gecikmeli öğrenmesine neden olunur. Küçük yaşta oyunlarla çocukların ikinci dilde konuşma becerilerinin yanında ikinci dilde savunma ve tartışma yetilerini kazanabilmelerinin sağlanmaması gibi ihmalkarlıklar dili öğrenmeyi olumsuz etkiler ve ileriki yaşlara bırakılan ikinci dil öğrenmenin temelleri öğrenmeyi zorlaştırır.

“İnsanoğlunun doğumundan ölümüne kadar geçen yaşam süreci boyunca devam eden ve sosyal hayat adı verilen oyunun aktif, katılımcı, etkilenen, etkileyen, değişen, değiştiren ve yeniden organize edebilen bir oyuncusu olarak öğrenmeye devam ettiği gerçeği, öğretim etkinliklerinde işe koşulacak olan oyunların önemini ortaya koymaktadır.”⁵⁴ Öğrenmenin yaşının olmaması ve ölüme kadar devam eden bir süreç olması, ikinci dil öğrenmede yaşın küçük olmasının avantajlığı dışında her yaşta öğrenilmek istenebileceği ve öğrenilmenin sağlanacağı ama yaş ilerlemesi gibi etkenlere bağlı olarak da öğrenme zorluklarının olabileceğini bilerek sosyal hayatta gerekli olan ikinci dili öğrenmenin zorluklarının aşılmaya çalışılması gerekir.

1.5. ARAPÇA DİL ÖĞRENMENİN ÖNEMİ VE YARARLARI

“Arapça; Çince, İngilizce, Hintçe ve İspanyolca’ dan sonra dünyada beşinci dil olarak kabul edilmektedir. 1975 tarihinden itibaren “Birleşmiş Milletler” de kullanılan diller arasındaki yerini alarak milletler arası bir hüviyet kazanmıştır. Bunların yanında din, ilim, sanat, edebiyat, felsefe, tarih vb. sanatlarda kaynak vasfı taşıması Arapçanın önemini daha fazla artırmaktadır.”⁵⁵ Dil bilimiyle uğraşanların ifadelerine göre Arapça; sarf, nahiv, belâğat ve edebiyat ilimleri gibi on iki ilimden müteşekkildir. Felsefe, Astronomi, Edebiyat, Beşeri Bilimler, Dilbilim, Matematik, Tarih, İslâm Hukuku, Coğrafya, Tefsir, Bilim Tarihi, Hadis gibi temel bilimlerin bütün kaynakları⁵⁶ “İslâm kültür ve medeniyetinin dili Arapça’dır. İlimlerin derlenmesi ile birlikte Arap dili ve edebiyatı da bağımsız bir ilimin kaynağı olarak ortaya çıkmıştır. Sonrasında Arapça da Fıkıh, Kelam, Tefsir, İslâm Tarihi gibi bir ilim olarak temel İslâm ilimleri içerisinde yerini almıştır”⁵⁷ İslâm dini açısından büyük önem taşıyan Arap dilinin önemi bu alanla ilgili olan gerek hadislerin gerekse ayetlerin Arapça olmasıyla da ilgilidir. Arap Belagati

⁵⁴ A. Osman Engin, M. Ali Seven, V. Nuri Turhan, “Oyunların Öğrenmedeki Yeri ve Önemi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), Erzurum, 2010, s. 114.

⁵⁵ Mahmut Karaca, *İmam – Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi ve Arapça Ders Kitaplarının Tahlihi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1992, s. 2.

⁵⁶ Zekeriya Yılmaz, “Din Öğretiminde Arapça’nın Yeri ve Önemi”, *Vaha Kültür Edebiyat ve Fikir Dergisi*, sayı: 2, İstanbul, 2007, s. 157 vd.

⁵⁷ Güceyüz ss. 3-5.

eserleri tercüme ederek onların çalışmalarından yararlanmak, gerek bir şeyler öğrenmeye ve öğretmeye çalışma, gerekse bazı alanlarda ilerleme kaydetmek gibi şeyler için yapılan çalışmalar da Arapça öğrenmeyi gerektirmekte ve bunun için de öncesinde Arap belagatine karşı istekli olma, duyduğunu anlama, anladığını aktarma hakimiyetini artırmamız gerekmektedir. Osmanlı devletine bağlı birçok Arap ülkesi olması dolayısıyla yine yıllara meydan okuyan ve bilimde çok önemli eserler veren Osmanlı imparatorluğu dönemine de Arapça öğreniminin önemli olduğunu daha küçüklükten itibaren eğitime gerek kalmaksızın anadili şeklinde çocuklara verilmesinden görüyoruz. Günümüzde Türkiye’de hala Arapça öğrenmenin önemini korumasını sağlayan unsurlar Türkiye’nin hızla gelişmesi ve her alanda farklı ülkeler ile iletişim içinde olmasıdır. Aynı zamanda yine bilinmesi gereken şeylerden biri de Türkiye’nin komşularına bakıldığında da Irak ve Suriye’nin sınır komşusu olması ve resmi dillerinin Arapça olması, Arap dünyasının ekonomik ve stratejik konumu, dil açısından Arapçanın yerini ve önemini ülkemizde artırmaktadır.⁵⁸ Çünkü gerek tatil amaçlı ülkemizi ziyaret ettiklerinde, gerek ticaret amaçlı gelindiğinde ve gidildiğinde yeni dil bilmenin avantajı ortaya çıkmaktadır. Bu da Osmanlı döneminde önem verildiği kadar olmasa da Arapça dilini öğrenmeye talebi artırmakta ve Türkiye olarak Arapça öğrenimini bizler için vazgeçilmez yapmaktadır. Hala Osmanlı döneminde ki kadar olmasa da çocuklarımızı ve gençlerimizi Arapça öğrenmeye teşvik etmemizi bu gibi nedenler sağlıyor. “İslam İmparatorluğu eğitimi kurumsallaştırmaya başladığı zaman Araplaştırma süreci o seviyeye ulaşmıştı ki zaten çocukların çoğu Arapçanın bir lehçesini anadili olarak konuşabiliyor, dolayısıyla da bu dille ilgili bir 'ikinci dil öğrenimi' (second language acquisition) sunmak gereksiz oluyordu. Nihayet Arapça İslâm İmparatorluğu'nun her tarafına yayılınca onun standart formu, herhangi bir lehçesini konuşsun veya konuşmasın bütün çocukların okuma yazmayı Öğrendikleri okul sisteminin dili oldu.”⁵⁹ Türkiye’nin Arap ülkeleriyle ekonomik, siyasi, coğrafi ve kültürel gibi birçok alanda ilişkilerinin artması dünyada olduğu gibi ülkemizde de Arapça öğrenimine verilen önemini artırmaktadır. Ülkeler arasındaki ortak ilişkilerin artması ile ülkemizde Arapça anlayabilen, konuşabilen insanlara ihtiyaç artmıştır. Arapçayı öğrenmek dil açısından

⁵⁸ Emine Demirkazık, *Yüksek Lisans Tezi Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Arap Dili Eğitimi Bilim Dalı*, Ankara, 2019, s. 14.

⁵⁹ Kees Versteegh, “Arap Dili Öğretiminin Tarihçesi”, Muhammet Günaydın, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 16, İstanbul, 2007, s.334.

bir kariyer elde etmek demektir. Böylece Arapçayı öğrenmiş olmak yeni iş olanaklarının kapısını aralayabilmektir. Yine Arapçayı öğrenmenin faydalarından biri ülkece yakın olduğumuz Arap ülkelerinin kültürünü de yakından tanıma fırsatının sağlamasıdır.

1.5.1. Arapça Dil Öğrenmenin Müslümanlar Açısından Önemi ve Yararı

Yeni bir dil öğrenmenin öneminin yanı sıra Arapçanın bizler açısından önemi ve değeri büyüktür. İslâmiyet'in Arap dünyasının dışına çıkmasıyla İslam dininin kutsal kitabının da Arapça olmasıyla sadece Türkler değil, diğer milletler de bu dilin önemini fark etti ve öğrenilmesi gereken bir dil olduğuna karar verildi. Aynı zamanda kültürel mirasına önem veren Türk halkı, vazgeçilmez eserleri olan el yazması veya basılı olan yüzlerce hatta binlerce eserin Arapça ile yazılı olması milletimizin de bu dili öğrenmesinde ve öğrenilmesine gösterilen özende önemli rol oynamıştır. "...Bütün bu mülahazalar çerçevesinde modern dünyada sadece günlük olarak değil, bilimsel, kültürel ve her türlü sosyal alanda kullanılan ve çok geniş bir coğrafyada konuşulan Arapçanın, gerek dini eserleri ve kültürel mirası anlamak, gerekse de bir iletişim dili olarak kullanılmak üzere, hızlı ve etkin bir şekilde öğrenilmesi günümüzde çok daha fazla önem kazanmıştır."⁶⁰

Birçok ülkede konuşma dili olarak kullanılan ve öğretimi de yapılan Arapçanın dini eserlerdeki kullanımını, Arapçanın toplumdaki önemini artıran sağlamıştır. İslâm dinindeki Arapçanın yeri ve önemi Kur'an-ı Kerim'i okumada onu anlamada verilen çabalarda görülmektedir. "Arapça, İslamiyet'in ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in dili olması sebebiyle Müslüman toplumların nazarında ayrı bir yere sahiptir. Öyle ki, Türkler Müslüman olduktan sonra Arapçayı kutsal bir dil saymışlar, medreselerde İslami ilimler için bu dili âlet ilmi olarak okutmuşlardır."⁶¹ Hz. Peygamberin Müslümanlara uyulması gereken davranışlarda yol göstermek için Müslümanlara bıraktığı iki emanetten biri olan İslâm dininin ikinci kaynağı sünnet dili Arapçadır. "Arapça, Kuran ve Sünnet gibi asli kaynakların dili olması sebebiyle Müslümanlar nezdinde her daim önemini korumuştur. İslami ve beşeri birçok alanda eserlerin Arapça olarak telif edilmesiyle İslam kültüründe zengin bir birikim hazinesi oluşmuştur. Bu

⁶⁰ Soner Gündüzöz, "Arapça Öğretiminde Başvurulacak Bazı Yöntem ve Teknikler Pedagojik Bir Değerlendirme", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 29, Samsun, 2010, s. 37.

⁶¹ Figen Kervankaya, "İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Eskişehir, 2014, ss. 125-134.

durum gerek Arapların gerekse Arap olmayanların, Arapça öğrenmeye ve öğretmeye yönelik gerekli önemi vermesine zemin hazırlamıştır.”⁶²

Arapça öğrenmek önemli midir veya Müslümanlar açısından önemi nedir, gibi sorular akla geldiğinde etraflıca düşünerek bu gibi sorulara net cevaplar bulabiliriz. “İslâm’ı öğrenip bilmenin tek yolu Kitap ve Sünnet’e başvurmaktır. Bu iki kaynağımızın da Arapça olması sebebiyle bu bilgiyi elde etmek, Arapça bilgisine dayanmaktadır. Dolayısıyla herkesin gücü nisbetinde Arapçayı öğrenmesi farzdır.”⁶³ Arapça öğrenme işi sadece alim veya ulemâya ait değildir, çünkü sadece alim veya ulemânın dersek sadece bu dil onlar için gerekli demiş oluruz. Namaz kılıyorum ama ben Arap değilim, Arap olarak yaratılsam Arapçayı bilirdim demiş gibi bir tavır takınmış oluyoruz. Ama Kur’an’ın Arapçası dışında okunan hiçbir şey Kur’an değildir. Her ne kadar tercüme edilse dahi Arapçayı bilmeyen biri en mükemmel tercümede dahi sadece tercüme edenin edebildiği kadarını görüp okuyup o kadarını anlayacaktır. Ama Arapçanın kendisini bilse bu durumda kendi Arapça bilgisi dahilinde Kur’an’ın orijinal halinden ne demek istendiğini daha iyi anlayabilecektir. Arapça öğrenmek Müslümanlar açısından bu gibi faydalar sağlayacağı için önemlidir. Az sözle şey şey ifade eden Kur’an⁶⁴ bir mucizedir, her bir ayeti ayrı ayrı mucizedir. Yani Arapçayı bilerek Kur’an’ı okuyup inanan insanla tercümesine bakıp da veya sadece okumasını bilip anlamını bilmeyerek inanan insan arasında iman gibi konularda fark olacaktır. Bu da Müslüman olan herkes için Arapça öğrenmenin önemini taşımaktadır. İslam dininin temel kaynaklarından birinci ve değişmez kaynak Kur’an-ı Kerim’dir. Büyük bir mucize olan Kur’an-ı Kerim Allah (cc)’ın kelimeleridir. Tüm kainatın yaratıcısı olan yüce Allah (cc) Kur’an-ı Kerim’i Arapça olarak indirmiştir. Allah son vahiy olan Kur’an’ı Arapça konuşan Hz. Muhammed’e, Arapça olarak göndermiştir. Muhal farz başka herhangi bir hikmeti olmasa da, Hz. Muhammed’in Arapça konuşuyor olması, ilk muhatapların Arapça konuşuyor olmaları, Kur’an’ın Arap diliyle gönderilmiş olmasını yeterince açıklayan bir husustur. “Biz her peygamberi, kendi milletinin lisanı ile gönderdik, ta ki onlara hakikatleri iyice açıklasın.”⁶⁵ Dinin kaynağı olan bir kitabın dili,

⁶²Tuğba Yıldırım, *Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretiminde Eğitsel Oyun Yöntemi*, İstanbul, 2017, s. 13 vd.

⁶³ Emannullah Polat, “*Kur’ân Dili Arapça’nın Yapısı ve Bazı Özellikleri*”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, sayı: 9, Erzincan, 2014, s. 1794.

⁶⁴ Durmuş Erdal Atak, *Arapçada Ta’Rîz Sanatı ve Arapça Öğrenimine Katkısı*, Ankara, 2014, ss. 6- 13.

⁶⁵ İbrahim Suresi, 14/4.

o dini benimseyen insanların gözünde önemli olur ve o dili yüceltir tabi ki yüceltmesi çok doğaldır, normaldir. Buna da İslam dini açısından bakarsak Arapça öğrenimi her Müslüman'ı ilgilendiren bir durumdur. Yaşayan dillerden biri olan Arapçanın en belirgin özelliği Kur'an-ı Kerim'in dili olmasıdır. Bu nedenle Müslümanlar için de çok önemlidir. "İslam dini demek, dile dayalı bir din demektir. Çünkü Kuran, Arapça olan bir ilahi kitap olup kendisinden kural, kanun yani hükümler çıkarılır. Arapça Kuranın bir sıfatı olup ondan asla ayrılmaz. Kur'an'ı geliş dilinin Arapça olması sebebiyle başka bir dilin kurallarına bağlayamayız. Aynı zamanda temel İslâmi ilimlerin ve bilimlerin teşkil edilmesi bu kaynakların da Arapça olması Türkiye ve dünyada bu dilin öneminin artmasını sağlamıştır. "Dünya üzerinde 200 milyonu aşkın konuşanı bulunması ve bir milyar Müslümanın ortak dili oluşu göz önünde bulundurulduğunda bu önem daha da artmaktadır."⁶⁶ Arapça Kur'an-ı Kerim'in bir sıfatıdır, ondan ayrılamaz. Allah'ı Teâlâ son kitaptaki mesajlarını muhatap kitleye ulaştırmak için Arap dilini bir vasıta olarak belirlemiş ve bu dilin sınırları içerisinde göndermiştir.⁶⁷ Namaz kılınmak istendiğinde ayetler Arapça olarak okunmalıdır başka bir dilde okunduğunda buna Kur'an-ı Kerim'i okuyor diyemeyiz. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in dili Arapçadır. Müslümanlarca da önemli olmasının sebeplerindendir. Kur'an-ı Kerim Arapların yoğun olduğu bir toplukta indirilmiştir. İnsanın üstünlüğüne göre değil, toplumun Arap olmasından kaynaklı olarak Kur'an-ı Kerim Arapça olarak indirilmiştir. Hz. Peygamber de Arap kültürü içinden çıkmıştır ve dili Arapçadır, bu İslam'ın da evrenselliğine gölge düşürmez. Farklı ırklara, farklı kültürlere, farklı özelliklere sahip olursa bile bu ayrımları gözetmeyen İslâm, çatısı altında birleştirdiği İslâm'ı kabul ederek Müslüman olmuş herkes için Arapçayı öğrenmede yeterli bir nedendir. Kur'an-ı Kerim Hz. Muhammed (s.a.s.) aracılığıyla tanınmış, bilinmiş ve öğrenilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.s.)'in açıklamalarıyla temel kaynağı Kur'an-ı Kerim olan İslâmiyet daha iyi anlaşılabilir. Müslüman olmak evrensel olan bu dinin kaynağının dili olan Arapçaya değer vermeyi gerektirir. Kur'an-ı Kerim'in hükümleri evrenseldir. Allah Resulü de bütün insanlara uyarıcı olarak gönderilmiştir. Kur'an'ı ve Allah Resulünü anlamaya çalışmak için Arapça öğrenmek hem önemli hem de faydalıdır.

⁶⁶ Güceyüz, s. 2; Musa Yıldız, "Arapça'nın İslâmî İlimlerdeki Yeri ve Önemi", İlahiyat Araştırma Merkezi Konferans, Ankara, 2008, s. 12-17.

⁶⁷ Şahin Güven, "Kur'an Dilinin Özellikleri", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 14, Kayseri, 2012/1, ss 7- 20.

“Ey Muhammed, biz seni bütün insanlara ancak müjdeci ve uyarıcı olarak göndermişizdir. Fakat insanların çoğu bilmezler.”⁶⁸ ayeti de Hz. Muhammed’in (s.a.v.) bütün insanlar için uyarıcı olarak ve alemlere rahmet olarak gönderildiğini göstermektedir. Toluma, millete, ülkeye göre Kur’an-ı Kerim ayetlerinin hükmü değişmez. Bu da Kur’an-ı Kerim’in hükümlerinin evrenselliğini gösterir. Kur’an’ın dili tüm özellikleriyle genel olarak peygamberimizin yaşadığı toplumun dilidir. Müslüman olan her millet bir Müslüman olarak Kur’an-ı Kerim’e verdiği önemi onun indiriliş dili olan Arapçaya da vermiş, Kur’an-ı Kerim’i anlamının yolunun aynı zamanda Kur’an-ı Kerim’in indiriliş dili olan Arapçadan geçtiğini bilerek onu öğrenmeye de gerekli önemi ve özeni göstermiştir. Diğer ilahi kitaplar bozulmuştur ama Kur’an-ı Kerim bozulmamıştır. Nazil olduğu hali hala korumakta olan Kur’an-ı Kerim’i anlamak için Arapçayı öğrenmeye çalışmak Allah’ın (cc) sözüyle muhatap olmaktır ve bozulmamış bir kutsal kitapta Allah’ın emirlerini bozulmamış haliyle öğrenmeye çalışmak, onu anlamak için uğraşmak, Kur’an-ı Kerim’i gerektiği gibi güzel ve anlayarak okuma hadisini yerine getirme şerefine ulaşmak için çaba sarf etmek Allah’ın (cc) da rızasını alma yolunda uğraşmak demektir. Kim bu sevaptan uzak kalmak ister? Bir Müslüman için bu yolda kendisine yardımcı olacak Arapçayı öğrenmekten daha önemli ne olabilir. Arapça bilmeden evrensel bir vahiy olan, bütün insanlara hitap eden, kıyamete kadar da yürürlükte olmaya devam edecek olan İslâm dininin temel kaynağı Kur’an-ı Kerim’i ve sünneti tam manasıyla doğru anlayabilmek mümkün değildir ve bu inkar edilemez bir gerçektir. Konumu bu açıdan büyük önem arz eden Arapçayı öğrenerek bu temel kaynakları açıklamanın yanı sıra, Arapça eserleri de en doğru şekilde anlamak için de yine önemlidir. İslam’ı esasları iyi bir şekilde kavramak Arapçayı iyi bir şekilde bilmekten ve öğrenmekten geçer. “ Kuranı gereği gibi güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli ve itaatkâr meleklerle beraberdir.”⁶⁹ Arapçayı öğrenmenin yararlarından biri de Kur’an’ın anlamını bilerek Allah (cc) kelamını güzel okumayı sağlar.

1.6. DİL ÖĞRENİMİNİ ve ÖĞRETİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kalıcı bir öğrenme için dili öğrenen kişinin okuma, dinleme, yazma, konuşma gibi durumlarda aktifleştirilmesi gerekir. Bunlar kişinin dil öğrenimini olumlu yönde etkileyen faktörlerdir. Kişinin dinleyerek veya okuyarak not alması, aldığı bu notları

⁶⁸ Sebe Suresi, 34/28.

⁶⁹ Buhari, Tevhit 52.

iyice kavraması ve birilerine anlatması öğrenmeyi güçlendirir ve öğrenip öğrenmediğinin farkına vardırır.⁷⁰ “Yabancı dil öğretimi uygulamalarının başarısı; temel alınan ilkeler ve yöntemlerin sınıf içindeki kullanım koşullarına bağlıdır. Temel ilkeler; dil ve eğitim bilimcilerin çeşitli araştırmalar sonucu ulaştıkları bulgulara göre oluşturulmuş bir dizi önermedir. Bu önermeler, temel ilkelere uygun bir sınıf içi etkileşimini planlamak ve uygulamakla, yabancı dil öğretimindeki etkililikten söz edilebilir. Yabancı dil öğretimindeki ilkelere biri dört temel dil becerisini geliştirmektir. Bu beceriler; dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı öğretirken bu dört temel becerinin birlikte yürütülmesi gerekmektedir.”⁷¹

İşitsel olarak bir dili öğrenmek, yazarak öğrenmeden önce gelir.⁷² Çünkü dinlenen kelime ve kelime gruplarını cümlelerde kullanabilmek için öncelikle dinlemek ve dinleme yolu ile kelime aşinalığı kazanma sağlanmalıdır. Dinleme ile sağlanan aşinalık anlam ile kelime bütünlüğünü sağladığında bir şeyleri ifade etme kolaylaşacaktır. İnsan dil öğreniminde biriktirmeler yapar. “Okuma gibi dinleme de biriktirmenin etkin bir yoludur. Dinleyerek ve okuyarak biriktirdiklerimizi, sentezlediklerimizi, çözümlediklerimizi konuşarak ve yazarak dışa vururuz.”⁷³ Öğrenilecek dilde bir anda üst seviyelere çıkılmaz önce birikim gerekir. Belli bir birikim ile de dilde ilerlemeler kaydedilir. Temel dil becerisinde dinleme ile ses taklitleri yapılabilir. Yapılan ses taklitleri konuşmaya yardımcı olur, elde edilen birikim anlamayı sağlar. Zamanla öğrenilen okuma ve yazmayla da dil öğrenimini etkileyen unsurlardan olan dört temel dil becerisinde bütünlük sağlanmış olur.

Hayatımız boyunca öğrendiğimiz bilgiler ve davranışlar sadece tek bir yolla edinilemezler. Birçok öğrenme yolu vardır ve tüm hayatımıza yayılan deneyimlerimizi, hayatsal olgularımızı ve bilgilerimizi ödüllendirerek koşullanarak nesnelere ve olaylar arasında bağ kurarak gözlemleyerek ya da fizyolojik gelişime bağlı bedensel yeteneklerimizi kullanarak hayata geçiririz.

⁷⁰ Özsunar, s. 75.

⁷¹ Kara, ss. 408-409.

⁷² A. Hümevra Kütükcü, *Arapça Öğretiminde Drama Yöntemi ve Arapça Dersini Yürüten Öğretmenlerin Bu Yöntemi Kullanma Düzeyleri*, Ankara, 2010, s. 10.

⁷³ Osman Gündüz, Tacettin Şimşek, *Uygulamalı Dinleme Eğitimi*, Erzurum, 2014, s. 7.

Dil öğretmede yapılan bazı araştırmalarda bizimde aşağıda bahsettiğimiz bazı yöntemlerin dil öğrenmek isteyen öğrenciler bakımından faydalı olduğu ve bu eksikliklerin giderilmesi için bu yöntemlerin eldeki dil öğretme materyallerine eklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

“Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin öğretme öğrenme sürecinde nasıl öğrenecekleri konusunda yol gösterilmesine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Bu durumda dil öğretme ve öğrenme sürecinde öğretim programları ve ders içerikleri bütün becerileri (dinleme, konuşma, okuma, yazma) kapsayacak şekilde öğrenme stratejilerine yer verilerek yeniden düzenlenmelidir.”⁷⁴

Yabancı dil edinimi süreklilik arz eden bir kavramdır. Nasıl ki insan, hayatı boyunca sürekli bir şeyleri öğrenerek yaşamını devam ettiriyorsa yabancı dil de böyledir. Sürekli olarak bir öğrenim kazandırma içindedir. Yeni kavramları, bu kavramların kullanım alanlarını, cümle içindeki yerlerini öğrenmek şeklinde dil sürekli canlı kalır. Bu yüzden bu konuda yapılması gereken dil öğrenimi gerçekleştirilmeye çalışılırken öğrenilen dili de sürekli taze tutak ve öğrenimi süreklilik arz eder duruma getirmektir.

1.6.1. Arapçada Dinleme Öğretimi

Arapçada dinleme öğretimi, dil öğrenimi ve öğretimini etkiler. Temel dil becerileri birbirini etkilemektedir. “Dinleme ile okuma, anlama; konuşma ile yazma, anlatma kapsamındadır. Anlama ve anlatma becerileri birbiriyle ilişkilidir. Çünkü tüm beceri alanları birbirini desteklemektedir. Anlama becerilerinden birinin gelişmemesi durumunda anlatma becerilerinin gelişimi de olumsuz etkilenir. İnsanlar yazılı ya da sözlü anlatım yollarını kullanarak duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşırlar. Diğer insanların duygu ve düşüncelerini anlamak içinse okumak ya da dinleme/izlemeye başvururlar.”⁷⁵

Dinleme ilk öğrenilen beceri olması dolayısıyla diğer becerileri etkilemesi de kaçınılmazdır. Yani dili öğrenmede en önemli faktörlerden biri de o dile dinleyerek

⁷⁴ Özmat, İngilizce Öğrenmeyi Zorlaştıran Faktörler Ankara, 2017, s. 175.

⁷⁵ Selim Emiroğlu, F. Nur Pınar, *Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi*, Ankara, 2013, s. 773.

başlamaktır. Çocukluktan öğrenilenler de yine dinleme yoluyla işitilerek belleğe aktarılmaktadır. Bunun için dil öğrenmede dinleme öğretimine önem verilmelidir.

Dil öğrenilirken o dile ait konuşmaları gözlemleyerek dinleme, işittiklerini düşünüp anlama, gözlemleyerek dinlediklerini konuşma anındaki davranışlarla ilişkilendirme gibi durumlar dinleme öğretiminde zor ama yapıldığında faydası olan bir uygulamadır. Dinleme, açıklaması güç olan bir oluşumdur. Dinleme oluşumundaki ulaşılmak istenen amaçta birbirini takip eden ve geçilmesi gereken dönemler vardır. Bunlar kavrayış, duyma, zihinde oluşturmaktır. Dinleme sırasında uygulanan işlemler şunlardır:

- Sesleri tanıma-anlama
- Parçalar üstü birimleri (vurgu, ezgi, ton) tanıma-anlama
- Sözcükleri tanıma-anlama
- Söz diziminden kaynaklanan anlam özelliklerini anlama
- Metindeki birimler ve bölümler arası ilişkileri kavrama
- Konu ve alt konuları tespit etmek
- Konuşma durumunu anlama ve değerlendirme
- Sezdirimlerden yararlanarak çıkarımlarda bulunma
- Değer verilmesi gereken ilgili bilgiyi seçme⁷⁶

Dil öğreniminin ilk başlarında konuşma, okuma, yazma gibi şeyleri yapmadan önce ilk dinlemeyle başlanır öğrenmeye. Aynı sıraya yabancı bir dili öğrenirken de riayet etmeliyiz. İlk öğrenmede bu sıra kendiliğinden oluştuğunda ilk edindiğimiz dili nasıl ki öğrendiğimizi fark etmiyorsak⁷⁷, aynı yol ile yabancı bir dili daha kolay öğrenebiliriz. Ama dili öğrenememe de izlenen yollarda dinleme unsuru çok fazla

⁷⁶ Aytan, s. 13

⁷⁷ Buket Sarıkaya, *Anadolu İmam Hatip Liselerinde Arapça Okuma Becerisi Çerçevesinde Hata Düzeltme Stratejileri ve Analizi*, Ankara, 2018, ss. 9-15.

yapılamaması veya bu dinleme unsuruna çok fazla önem verilmemesi yabancı dilin daha yavaş öğrenilmesine sebep olmaktadır. Okuma, yazma, dinleme, konuşma gibi yabancı dili öğrenirken uygulanması gereken unsurlara öğrenilen ortamlarda bol bol ağırlık verilerek ve bu unsurların hepsini sık sık uygulayarak öğrencilere dil öğrenimindeki becerilerle birlikte bir dilin nasıl daha kolay öğrenilmesinin yöntemi kazandırılmalıdır. Suggestopedia'nın "Telkin Yöntemi"ne baktığımızda dinleme yöntemi ile ardından tekrarının etkisini daha iyi bir şekilde görüyoruz. "Bu yaklaşımda karşılıklı iletişim-diyalog önemlidir. Bunun için öncelikle diyalog öğretmen tarafından gerekli açıklamalar yapılarak okunur. Sonra müzik eşliğinde vurgu ve tonlamalara dikkat edilerek tekrar okunur. En son aşamada ise öğrenciler rahat bir şekilde otururlar, gözleri kapalı şekilde müzik eşliğinde diyalogu dinlerler ve hafızada tutmaya çalışırlar. Suggestopedia yaklaşımında dinlerken öğrenme önemlidir."⁷⁸ "Dinlemenin genelde sosyal hayatın, özelde öğrenme sürecinin konuşma ile birlikte en aktif kullanılan becerisi olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarını artırmada bu becerinin geliştirilmesinin önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda sınıf içi çalışmaların doğal bir parçası olan dinlemenin etkili kullanımı, başarının anahtarı olarak görülebilir."⁷⁹ İyi bir konuşmayı becerebilmek için yabancı dilde dinleme yöntemine oldukça ağırlık verilmelidir. Konuşma becerisinde zorluk yaşayanlar, dinleme ve konuşma becerisini geliştirmek için yabancı dilde dizi ve film izleme, öğrenmeye çalışılan dilde verilen haber kanallarında haberleri takip etme yöntemleriyle dilde öğrenmeyi kolaylaştırarak ilerleme kaydedebilirler.

Dinleme yaklaşımları olduğu gibi bu yaklaşımlardan başka birde dinleme becerileri vardır. Bunlardan bazıları;

- “ 1. Kapsamlı dinleme (Extensive listening)
2. Bilinmeyen sözcükleri tahmin etme (Guessing unknown words)
3. Yoğun dinleme (Intensive listening)

⁷⁸ Adem İşcan, "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Suggestopedia'nın (Telkin Yöntemi) Kullanımı", *Turkish Studies*, cilt: 6/1, 2011, Ankara, ss.1281-1286.

⁷⁹ Emine Berrin Bostancı, Dilek Ceran, "Seçici Dinleme Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt: 8, sayı: 41, Afyon, 2015, s. 910.

4. Metindeki özel sözcükleri algılama (Recognising specific words in context)
5. Zevk için dinleme (Listening for gist)
6. Sonuç çıkarmak için dinleme (Listening for inferring-information)
7. Belirli bilgiyi dinleme (Listening for specific information)
8. Metindeki ana bilgiyi dinleme (Listening for key information)⁸⁰

Bu dinlemede yaklaşım ve becerileri uygulayan öğretici öğrencilerin hazır bulunuşluklarını, sınıfın veya uygulanan yerin büyüklüğünü, teknolojik aletleri dikkate alarak hareket etmelidir. Öğrencinin yabancı dil öğreniminde, dil kazanımlarını önemsenecek kadar fazla etkileyen dinleme yöntemi uygulanış şekli de önemsenmelidir.

Özellikle çocuklar doğumlarından itibaren yaşamlarının her alanında öğreniminin büyük çoğunluğunu dinleme yoluyla öğrenir. Aşağıdaki oranlara şöyle bir bakacak olursak:

Dinleme %45,

Konuşma %30,

Okuma ve yazma birlikte % 25,

Bir konuyu öğrenirken insanın bu konu hakkında haber ve bilgiye ihtiyacı vardır. Eğer ki bir kişi bir konuşmacıyı, bir konferansı, bir haberi dinlerken kendini o konuya vermezse eksik ve yarım bilgi alır. Bu da öğrenme işlemi zorlaştırır. Dinlediğimiz şey her ne olursa olsun, zevkle olursa bu kişide sorulara daha hızlı cevap vermeyi sağlar ve böylelikle dinlemenin etkisi ortaya çıkar.

Dili etkili olarak öğrenmenin de çeşitleri vardır. Yabancı dil öğrenilirken öncelikli olarak seçici dinleme ve eleştirel dinleme göz önüne alınır. Peki nedir dinleme türlerinden seçici ve eleştirel düşünce ?

⁸⁰ Muzaffer Barın, "Yabancı Dil Öğretiminde Dinleme Becerisinin Önemi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 2, sayı: 28-29, Erzurum, 2002, s. 21.

“**Seçici Dinleme:** Seçici dinlemede dinlenen şeyin tamamı işitilmesine rağmen dinleme amacına göre dinlenenlerden amaca yönelik olanlar değerlendirmeye alınır. Bu dinmede dinleme bir ihtiyacı karşılamak üzere yapılır. Dinleyiciler, dinlediklerinde ihtiyaçlarını karşılayacak olan bölümlere yoğunlaşıp, yoğunlaştıkları şeyler üzerinden anlatılanı anlamaya çalışırlar.”⁸¹

“**Eleştirel dinleme:** Dinlediklerine ilişkin sebep-sonuç ilişkisi kurmayı gerektiren ve dinlediğiyle ilgili “neden, nasıl, niçin, nerede, ne oldu, ne yaptı vb.” sorular oluşturulmasının yararlı olduğu tartışmalarda ve açık oturumlarda da tercih edilen bir stratejidir.”⁸²

Dinleme bir dili öğrenmede tek başına değil de diğer temel becerilerle daha etkili olacaktır. Dinleme becerisinin öneminden bahsederken diğer temel becerileri dinleme becerisinden soyutlayamayız.⁸³

1.6.2. Kulak Dil Alışkanlığı Yöntemi

İlkokuldan başlayarak okuldaki eğitim öğretimine de ilk öğrendiği dille adım atan bir kişi alfabe harfleriyle, yazılış ve vurgu şekliyle farklı olan bir dili öğrenmek istiyorsa öncelikli olarak yeni doğmuş bir bebek gibi kendini bu dili öğrenmeye adanmalı ve sesleri, telaffuzları o ilk doğduğu andaki bebekte var olan merak duygusuyla dinlemeli ve o dilde kulak aşinalığı sağlayarak o dile göre her şeyi anlamlandırmalı ve işittiğinin tekrarını doğru seslerle yapmalıdır.

Kulak dil alışkanlığı yöntemi 1940’lı ve 50’li yıllarda ortaya çıkmış ve davranışçı psikologlarla, yapısalcı dilbilimcilerin görüşlerinin etkisi altında kalmıştır. Bu yöntem, kolej öğrencilerinin yabancı dil öğrenmeleri için Fries ve Lado tarafından geliştirilen Michigan Yöntemi ile yine Michigan Üniversitesi tarafından geliştirilen Ordu Yöntemi’nin bir benzeri olarak kabul edilmektedir. İlk zamanlar kulak-dil alışkanlığı olarak bilinen bu yöntem zamanla dil öğrenmede kalıcılığı fazla olan

⁸¹ Bahar Doğan, ‘vd.’, *Türkçe Öğretimi*, İstanbul, 2018, s. 91.

⁸² Cahit Epçaçan, “Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 11, Adıyaman, 2013, s. 339.

⁸³ Sarıkaya, ss. 12- 13.

görme,⁸⁴ işitme gibi duyuları barındıran, görsel - işitsel yöntem adıyla anılmaya başlanmıştır.⁸⁵ “Dilin tabii öğrenimindeki sırayı (dinleme – konuşma – okuma – yazma) göz önünde bulundurarak sözlü becerilere ağırlık verilen bu metotla mükemmel bir dinleme ve konuşma alışkanlığı kazandırılması amaçlanır. Bunun için ders sınıflarındaki uygulamalarda söyleneni tekrar etmek ve tekrarlanarak ezberlenen cümle kalıplarından benzeri cümleler üretmek esastır.”⁸⁶ Kulak dil alışkanlığı yöntemiyle amaçlanan temel dört beceriden mükemmel dinleme, anlama ve mükemmel konuşma becerisini geliştirmektir. Dilbilgisini çok önemsememesi ile okuma yazmayı biraz geç başlatması dezavantajları olarak görülür.⁸⁷ Uygulamalarda ezberin yanında ezberlenen cümle gibi cümleler kurulması öğrenen kişiden bekleniyor. Bu yöntemde kurallarına ve gramerine uygun bir öğretim yapılması sağlanmaya çalışılarak dil öğretim yapılıyor.

“Kullanım Özellikleri:

1. Yeni dilbilgisi yapıları, diyaloglar şeklinde sunulur.
2. Yapılar sıraya konmuştur ve tek tek öğretilir.
3. Dil öğreniminde tekrar, taklit ve ezber önemlidir. Öğrenciden alınan doğru cevap, anında tekrarlanarak olumlu pekiştireç verilir. Alışkanlık kazanması bakımından olabildiğince fazla alıştırmaya yer verilir.
4. Dilbilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilir, hemen hemen hiçbir dilbilgisi açıklaması yapılmaz.
5. Dinleme ve konuşma ağırlıklı olmak üzere, dilde doğal öğrenme sırası izlenir. (Dinleme, konuşma, okuma, yazma).⁸⁸
6. Anlamlı bir bütünlük içerisinde öğretilen kelimeler sınıflandırılır.

⁸⁴ Ayşe İspir, *Arapça Yazılı Medyada Reklam Dilinin İncelenmesi ve Reklam Metinlerinin Arapça Öğretiminde Kullanımına Yönelik Öneriler*, Ankara, 2014, s. 10.

⁸⁵ Hayati Çevik, *Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı*, Adana, 2006, s. 17.

⁸⁶ Karaca, s. 15.

⁸⁷ Kaban, s. 63.

⁸⁸ Kara, ss. 408-409

7. Öğretilen konuların kalıcılığını sağlamak için karşılaştırmalı analiz (çözümleme) yapılır.

8. Bu yöntem konuşmaya ağırlık verdiği için, daha çok öğretim materyali kullanılır.

9. Telaffuza önem verilir. Başlangıçta mekanik ve biçime dayalı ön okuma için belirli bir süre ayrılır.

10. Öğretilen yabancı dili konuşan ülkenin kültürel yapısı hakkında da öğrencilere bilgi verilir. Dilin sürekli değişim içinde olduğu vurgulanır.

11. Sınıf içinde anadilin konuşulmasına izin verilmez.

12. Temel yapı ve kelime öğretiminde alıştırmalar kullanılır.

13. Öğretilecek konuların seçimi, öğretilen dilin dikkatlice analiz (çözümleme) yapılması üzerine oturtulmalıdır.”⁸⁹

Bir dili öğrenmeye çalışırken kulak dil alışkanlığı çerçevesinde ilk telaffuzda yapılamasa bile sonraki denemeler öğrenen kişideki telaffuzun ne kadar düzeltilmiş ve ne kadar kelimenin kalıcılığını sağlamış olduğunu gösterecektir. İlerde konuşurken de takılma problemimiz ortadan kalkacak bu denemeler zamanla doğru kelime telaffuzunu kazandıracaktır. Gördüğümüz, duyduğumuz, dokunduğumuz, tattığımız ve kokladığımız her şey, beyin ve vücut arasındaki sinir hücreleri yolu ile hareket eden elektrik sinyallerine dönüşmektedir. Beyin paralel bir işlemci gibi çalışmaktadır.⁹⁰ Dil bilgisinin de çok önemli olmadığı bir öğrenme şekli olan kulak dil alışkanlığının önemli unsurları arasında taklit, ezber ve tekrar gibi bazı unsurlar daha ön plandadır. Öğrenmek için bir miktar da olsa ezberlemeye ihtiyaç duyulur. Çünkü kısa zamanda bazı bilgilere gerek vardır, bunun için de zor da olsa kısmi ezber yapılır ve kelime akılda tutulmaya çalışılır. “Ezberlemek, aklı, duyumları, duyguları ve sezgileri devre dışı bırakır. Oysa anlamak, bir şeyin anlam dünyasına girmeyi, orada yaşamayı ve bir yer edinmeyi gerektirir. Bu özellik ezberlemede yoktur. Ezberlediğimiz şeyi, baştan

⁸⁹ Mehmet Zeki Aydın, *Arapçayı Nasıl Öğretelim?*, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, MEB, İstanbul, 2000, ss. 7-8.

⁹⁰ Bilal Duman, *Neden Beyin Temelli Öğrenme?*, Pegem Akademi, Ankara, 2015, 4.Baskı, s. 2.

sona okuyabiliriz ama bu yine de onu anladığımız anlamına gelmez. Ezber; akli, düşünceyi, duyguyu, sezgiyi paranteze alan mekanik bir okuma tarzıdır. Onun anlama hâline dönüşebilmesi için ayrıca üzerinde durulması, bilgilerin özümsemesi, geçici hafızadan kalıcı hafızaya aktarılması gerekir.”⁹¹ Kulak dil alışkanlığı yöntemiyle yapılan ezberlerin devamında kurulan benzer cümleler sadece ezberi olduğu gibi bilgide bırakmayı değil, pratiğe de dökülerek dinleme konuşmada yaşama geçirilmeye çalışmıştır.

Kulak dil alışkanlığı ile devam eden tekrar, bilginin kalıcılığını ve o bilgiye veya kelimeye aşinalığı artırır; kelimenin ilk kez duyuluyormuş gibi hissedilmesini ortadan kaldırır. Unutmayı önlemek için kulak dil alışkanlığı tekrarları gereklidir. Bu şekilde yapılan tekrar bilinçsizce değil de beyin çalışma biçimi dikkate alınarak da yapılmalıdır. Kulak dil alışkanlığı ile tekrar sonucu ile yapılan taklit, öğrenme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Dilin işlevi artar. Kulak dil alışkanlığındaki bu taklit konuşma pratiği açısından da önemlidir. Bu yöntem taklit ile konuşma becerisini artırır. Yabancı dil öğrenmenin en kolay, en uygulanabilir yollarından biri olan öğrendiklerinizi kendi kendinize konuşmak, oldukça verimli egzersizdir. Öğrendiklerinizi ayna karşısında kendinize söylemek, dile ne kadar hakim olduğunuzu ve dil aksanınızın ne derece de olduğunu kolayca fark etmenizi sağlayacaktır. Ekstradan kendinizle konuşurken ses kaydı yaparsanız, kayıtlarınızı dinlemekte sizlere öğrenmek istediğiniz yabancı dil ile alakalı fikir verecektir. Çoğu zaman öğrendiğimizi varsayarak ilerliyoruz, bir müddet sonra unuttuğumuzu fark ediyoruz çoğu şeyi... kendi sesinizi dinlemek, yeni öğrendiğiniz kelimeleri kolayca unutmanıza izin vermeyecektir.⁹²Pratiğe dökmek ve hayata geçirilerek dil kazanılır. Kulak dil alışkanlığındaki tekrarlarla konuşmayı sağlayarak dile yatkınlık geliştirilmiştir. “Toplum olarak yabancı dili algılayışımızda ciddi bir sıkıntı olduğunu da belirten Prof. Dr. Sinan Canan, dil öğrenmek için büyük bir istek duyulması ve çaba harcanması gerektiğinin altını çizdi. **Türkiye’de dil eğitiminin sınavlara yönelik olduğunu ve bu nedenle çoğunluğun o dili konuşamadığını kaydeden Prof. Dr. Sinan Canan, yabancı dili öğrenmenin en etkili yolunun konuşmak ve dinlemek olduğunu belirterek, şunları söyledi: “Dil öğrenmek için**

⁹¹ Vefa Taşdelen, “Eğitimde Ezberleme ve Anlama”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 2012, sayı: 143, s. 15.

⁹² Özsunar, ss. 107- 109.

öncelikle o dili kullanmaya ihtiyaç duymamız lazım. Bu koşulların sağlanması lazım ki biz ancak o şekilde öğrenelim.”⁹³ Kişinin öğrenme isteği, öğrenmeye başlamadan önce belirlenmeye çalışılan yöntem kadar önemlidir. İstemeyen kişiye dil öğretiminde uygulanan yöntemler çok faydalı olmayacaktır. İstekli bir kişide etkili olan, konuşma ve dinleme alışkanlığı kazandıran, temel düzeyde ezber yolunu izleyen bu yöntem; dili öğrenme ve öğretim yolunda unutmayı engellemeye çalışmıştır.

Burhan Akpınar ve Zehra Nur Ersözlü ‘Görme ve Koklama Duyularının Bilişsel Öğrenme Sürecindeki Rollerinin Karşılaştırılması’ başlıklı yazısında; “Günümüzde duyu organlarının öğrenme sürecindeki etkisi; görme %83, işitme %11, koklama %3.5, dokunma %1.5 ve tat alma %1 şeklinde belirtilmektedir.”⁹⁴ Yapılan çalışmalarda kulak dil alışkanlığında işitmenin öğrenmeye etkisinin de %11 olduğunu bizlere göstermektedir.

1.6.3. Arapça Okuma ve Yazma Öğretimi

Yabancı dil öğreniminde bir bebeği ileriki yaşlarıyla gözlemleyerek üzerinde düşünürsek sırayla duyma, konuşma daha sonra da okuma ve yazmayı becerileriyle ilk dil öğrenimini gerçekleştirdiğini görürüz. Duyma ve konuşma becerileri gelişmiş çocuk ince psikomotor hareketlerinin belli düzeyde gelişmesiyle birlikte belli bir yaşta çok da kolay olmayan yazmayı öğrenmeye başlar. Yazı yazmakla yeni öğrenmekte olduğu dilin bilgilerini geliştirir ve dili öğrenmede kalıcılığını sağlar. “Bir ses duyulduğu andan itibaren doğanın içerisinde kaybolup gitmektedir. Oysa alfabe sayesinde görsel hâle dönüşmekte ve bu görsellik de bazen bir taş, bir deri vb. ya da günümüzdeki gibi bir kâğıt ya da sanal belleğe bir şekilde nakşedilmektedir.”⁹⁵ Arapça da kullanılan çeviri gramer yönteminde de en etkili olan beceri Arapça okuma yazmadır.⁹⁶ İletişim aracı olarak kullanılacak olan dilin öğrenilmesi⁹⁷ ve ilerletilmesinde yapılması gereken okuma ve yazma öğretimi dilde pratiklik ve kalıcılığa yardımcı olur. “Doğal dile dayalı

⁹³ Kaya, s. 12.

⁹⁴ Burhan Akpınar, Zehra Nur Ersözlü, “Görme ve Koklama Duyularının Bilişsel Öğrenme Sürecindeki Rollerinin Karşılaştırılması”, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, cilt: 3, Tokat, 2008, s. 18 vd.

⁹⁵ Hüseyin Polat, *Arapça Açıklamalı Türkçe Dilbilgisi Ağıştırmaları (A1 Düzeyi)*, Ankara: Pegem Akademi, Ankara, 2018, s. 1.

⁹⁶ Emrullah Dalmış, *Türkiye Yükseköğretiminde Öğrenim Gören Arapça Öğrencilerinin Okuma Stratejilerine Yönelik Farkındalıkları*, Ankara, 2018, s. 36.

⁹⁷ Çevik, s. 19.

iletişimde kullanılan araçlardan biri olan yazma, sözlü iletişim aracı olan dili, yazı denilen görsel ve tek boyutlu bir dizgeye aktarma eylemidir”⁹⁸ Yazı ile öğrenilmesi devam eden dil, yine yazı sayesinde görselliğiyle de akılda kalıcılığı daha iyi sağlamış olur. Okuma ve okuduğunu anlama temel dört beceridendir ve dinleme, konuşma ile birbirini tamamlayan okuma ve yazma öğretimi dili kullanma başarısında ileri düzey elde etmede ve istenilen düzeyde iletişimi sağlayabilmede etkilidir.

⁹⁸ Ahmet Vefa Temel, “Türkiye’de Arapça Öğretiminde Uygulanan Metotlar, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dergi Abant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi)*, 2015, cilt: 3, sayı: 5, Bolu, 2015, s. 168.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAPÇAYI ÖĞRENİRKEN ZORLANMA NEDENLERİ VE ÇÖZÜMLER

2.1. ARAPÇAYI ÖĞRENİRKEN ZORLANMA NEDENLERİ

Her insan en az bir dile sahiptir, anadil de diyebiliriz biz buna. Sosyal bir varlık olan insanın dil olmadan yaşaması çok zordur. İnsanların kendilerine ait dilleri olduğu gibi konuşamayan veya göremeyen birinin de kendine özgü alfabeleri vardır. Kimi göremez ama konuşur, kimi konuşamaz ama yazabilir. Böylelikle sosyal olan bir varlık sosyalliğini, anlamayı ve anlaşılmayı devam ettirir. Anadilden başka, amaçlar doğrultusunda yapılan ve beceriyle kazandırılan yabancı dil⁹⁹ Arapça, Türkler için de yabancı bir dil olduğundan öğrenimde zorluklar yaşanacaktır. Farklı olan bu iki dilde bazen benzerliklerle de karşılaşmaktayız.¹⁰⁰ Kelimelerden tutunda cümlelerin kuruluş şekline kadar birçok yönüyle Arapça ve Türkçe birbirinden ayrılmaktadır. Bu farklılık, edatlarda dahi karşımıza çıkabilmektedir. Harflerin çıkış yerlerinde farklılıklar olduğu gibi bu iki dilin yazılışı da farklıdır. Yazılış şekli Türkçede, Arapçadan farklı olarak soldan sağa doğrudur. Bu şekilde yazılırken anlaşılması yazılıştan farklı olarak sağdan sola doğrudur. Arapçada ise cümle yazılırken yazım kuralı olarak sağdan sola doğru yazılır ve iş anlam kazandırılmaya geldiğinde ise bu anlam sağdan sola doğru kazandırılır. Arapça ve Türkçe incelendiğinde Arapçada bulunup Türkçede bulunmayan, Türkçede bulunup Arapçada bulunmayan, hem Türkçe hem de Arapçada bulunan veya ismi benzer olup yapı bakımından farklı olan birçok cümle karşımıza çıkmaktadır. Benzerlikler ve farklılıkları olan Arapça, öğrenme açısından öğrenimde bilinen dilden farklı olduğundan dolayı bilinmeyen dil bilinene göre zor olarak nitelendirilecektir ve Arapça öğrenmek daha başlamadan zor hale gelecektir. Önemli olan da bu zoru başarabilmektir. Türkiye’de anadili Türkçeden farklı bir dil olan Arapçayı öğrenmekte neden zorlanılmaktadır diye baktığımızda sayıca da çok fazla nedenlerle karşılaşmaktayız. Arapçayı öğrenirken karşımıza çıkan zorlukların kaynağı çevre, birey vs. kaynaklı unsurlardır. Çevreden veya bireyden kaynaklı bu zorluklarla başedilmesi ve bu durumların giderilmesi gerekir. Bu engellerin ortadan kaldırılamaması durumunda öğrenme zorlaşacak ve dili öğrenme tam anlamıyla gerçekleşmeyecektir. Arapça sağdan sola yazılıp okunan dildir. Bu özelliği ile çoğu dilden farklıdır. Zor anlaşılmasının ilk nedeni bu yapının farklılığıdır. İkinci neden ise

⁹⁹ Ayşe Akın, *Yabancı Dil Öğretiminde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Lise 12. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel, Yansıtıcı Düşünme Becerilerine ve Öğrencilerin Yabancı Dil Öğrenme Tutumlarına Etkisi*, Aydın, 2016, s. 43.

¹⁰⁰ Mehmet Hakkı Suçin, “Türkçe ve Arapça İkilimelerde Sözcük Dizilişi ve Ses Benzeşmesi”, *Ekev Akademi Dergisi*, sayı: 28, Erzurum, 2006, s. 294.

harflerin ses çıkarımındaki farklılıklarıdır. Birçok ses düzeni olan harfler, aldıkları ek ve hareketlerle geniş bir olguya bürünebilmekteler. Bunlarla birlikte Arapçanın zor kabul edilmesinin bir diğer nedeniyse beynin sol kısmını devreye sokuyor olmasıdır. Dünya dilleri arasında beynin sol kısmını aktifleştiren tek dil olan Arapçadır. Bu özelliği ile en aykırı dil kabul edilmektedir. “Arapça yazı yazmak Arapça öğrenen Türk öğrenciler için diğer yabancı dilleri öğrenenlere göre daha farklıdır. Bilindiği üzere Arapça öğrenmeye başlayan öğrenciler yeni bir dili öğrenmelerinin yanı sıra yeni bir alfabeye de tanışmaktadırlar. Arap alfabesi; Türk öğrencilerin alışık oldukları soldan sağa doğru yazma alışkanlığının tam tersi olarak; sağdan sola doğru yazılmaktadır. Öğrenciler genel anlamda bu yeni alfabeyle alışmakta zorluklar yaşamaktadırlar. Bununla birlikte Arapça öğrenen öğrenciler bu yeni öğrendikleri alfabeye yazı yazmada başlangıçta belki biraz zorlansalar da ilerledikçe bu sıkıntı ortadan kalkmaktadır.”¹⁰¹ Türkiye’de kullanılan dil Türkçe olduğu ve Türk öğrencilerin de Arapça öğrenimiyle sonradan karşılaşmış oldukları için bu durumlar Arapçayı öğrenirken zorlanma nedenleri arasında görülmektedir.

Arapçayı öğrenmeyi zorlaştıran durumlardan bazıları da şunlardır; algı ve önyargı, dil öğrenmede koşullanma, dil ve iletişim, motivasyon, ısrar, eğitimcilerin eğitimi, dili yerinde öğrenme, teori ve uygulama, sözcük öğrenimi, tekrarın önemi, cesaret, öğrenilmiş çaresizlik, imkân yetersizliği gibi unsurlardır.

2.1.1. Algı ve Önyargı

Bazı değerler öğrenmede etkilidir.¹⁰² Bu değerler arasında algı¹⁰³ ve önyargı da vardır. Kişinin öğrenmede algılaması¹⁰⁴ ve bu algı sonucu idrak ettiklerinin öğrenme üzerinde etkisi¹⁰⁵ olumsuzluk oluşturabilmektedir. İnsanlar yaşadıklarıyla algıladıkları

¹⁰¹ Temel, ss. 165- 174.

¹⁰² Mehmet Nuri Gömlüksiz, Ayşe Ülkü Kan, “Eğitimde Duyuşsal Boyut ve Duyuşsal Öğrenme”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt: 7/1, Elazığ, 2002, ss. 1160- 1161.

¹⁰³ Malik Yılmaz, “Learning-Knowledge Relationship”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt: 29, sayı: 1, Ankara, 2009, s. 178.

¹⁰⁴ Ayhan Aydın, “*Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*”, Baskı 3, Alfa Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 2000, ss. 176- 193.

¹⁰⁵ Yüksel Özden, *Eğitimde Yeni Değerler*, Geliştirilmiş 6. Baskı, Ankara, Pegem A Yayınları, Ankara, 2008, ss. 68- 80.

için¹⁰⁶ yaşamı etkileyen olumsuzluklar algıya ve öğrenmeye de yansır.¹⁰⁷ Bilgi edinilmeden varılmış ön yargı, akıl öncesidir.¹⁰⁸ Çoğunlukla yanıltılmış sonuçlar veren önyargı, yeterli derecede elde edilmemiş bilgi ile oluşur. Algılayan kişi tarafından oluşturulan bilgiler,¹⁰⁹ yetecek derece olmadığında ön yargılar da oluşmaya devam eder. Önceden denemeleri sonucunda başarılı olunamayan tecrübeler, olumsuz deneyimler, oluşturulan tutumlar ve bunun gibi birçok etken yeni bir dili öğrenmede etkilidir. Yabancı dili öğrenmeye ilişkin olumsuz algılar ve önyargılar dili öğrenmeyi etkilemekte ve zorlaştırmaktadır. Eğer yabancı bir dil öğretilmek veya öğrenilmek isteniyorsa önce olumsuz algılar ve önyargılardan işe başlanılmalı ve bunlar ortadan kaldırılamıyorsa bile oldukça azaltılmaya çalışılmalıdır. Zor olarak algılanan Arapça, insanın zihninde karmaşık olduğuna dair ön yargıyla yer edindiği için bu durum öğrenilmesi konusunda Arapçaya duyulan öğrenme arzusunu törpülemiştir. “Öğrencilerin yabancı dile yönelik algılarının da dile yönelmede ve onu etkili biçimde öğrenmelerinde etkisi bulunmaktadır. Bu çerçevede öğrencinin zihin dünyasında yabancı dile ilişkin geliştirdiği metaforik algılar dil öğrenme sürecinin niteliğini belirleyici bir faktör olmaktadır. Çünkü bireyin günlük yaşamında zaman zaman algılar olguların önüne geçebilmekte ve onu yönlendirmede daha etkili olmaktadır.”¹¹⁰ “Doğal olarak Latin harflerinden farklı bir alfabe kullanması, hareketler ve bir harfin birden fazla yazılımının olması (başta-ortada-sonda) insanlarda bir korku ve tedirginlik oluşturmaktadır. Dolayısıyla Arap dilini öğretmeye başlamadan önce insanların zihnindeki bu algının değiştirilmesi gerekmektedir.”¹¹¹ Zor bir dil olarak görülen Arapça konusunda, öğrenemem algısı değiştirilemedikçe dil öğrenmedeki başarının olumsuz bir şekilde devam ettiği görülecektir.

Öğrenilmesi daha zor olan ve yine de öğrenilmesi başarılı olmuş diller olmasına rağmen insanların akıllarında oluşan Arapçanın zor olduğu düşüncesi nedeniyle Arap

¹⁰⁶ Murat Polat, “Beyin Temelli Öğrenmenin Açılımı Nedir?”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, cilt: 3, sayı: 2, Eskişehir, 2014, s. 266.

¹⁰⁷ Akyüz, ss. 4- 7.

¹⁰⁸ İbrahim Gürses, “Önyargının Nedenleri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: 14, sayı: 1, Bursa, 2005, s. 144.

¹⁰⁹ Nurettin Şimşek, “Yapılandırmacı Öğrenme ve Öğretime Eleştirel Bir Yaklaşım”, Eğitim Bilimleri ve Uygulama, Ankara, 2004, s. 120.

¹¹⁰ Mehmet Nuri Gömlüksiz, “Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, Ankara, 2013, s. 652.

¹¹¹ Sevim Özdemir, “Üniversite Öğrencilerinin Bir Yabancı Dil Olarak Arapçaya İlişkin Metaforik Algıları”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 38, ‘yy’, ‘yy’, Şanlıurfa, 2017, s. 37.

diline daha bir öğrenilmez gözüyle bakılıyor ve bu da o dilin öğrenilmesinde zorluk derecesini artırıyor. Az veya çok oranda insanlar bilmediği şeye karşı önyargılı davranır, oluşmuş önyargının bir anda ortadan kaldırılması mümkün olmasa da zamanla bilgi birikimi arttıkça önyargıdan uzaklaşılacaktır. Bilgi birikimi için önce ön yargının kırılması çalışmaları yapılması gerekir. Bu yapılmadan öğretilmeye çalışılan dil algı ve ön yargıdan kaynaklı zorlanma nedeni olacaktır. “İnsanlara her şeyi öğretmek yerine, temel becerileri kazandırmak, sonra da onu öğrenmesi ve öğrendiklerini kullanabilmesi için özgür bırakmak düşünülmelidir. Uzun erimli ve geniş açılı düşünebilme becerileri geliştikçe, insanın önyargılı olma düzeyi azalabilecektir.”¹¹² Dili öğrenebilmek için okuma, yazma, dinleme, konuşma da yetkin olmak gerekir, bu da temel becerileri geliştirmekle alakalıdır.¹¹³ Temel becerilerin alışkanlık haline gelmesiyle, çoğunlukla farkında olmadan uygulamaya aktarılma durumu başlayacaktır. Uygulamaya aktarılan bilgilerin kolayca kullanılmasını sağlayan alışkanlıklarla da kişi önyargıdan uzaklaştırılmalı ve önyargının kırılmasıyla birlikte öğrenmeye açık bir kişi haline getirilmelidir. Bunların yapılmaması demek kolay öğrenmenin başlanılamamasına ve Arapça öğrenmede zorlanma nedeni olarak algı ve ön yargının devam etmesine sebep olur. İnsan öğrendiği şeyi kullanmazsa bilgiyi öğrenip öğrenmediğinin tam farkına varamaz. Öğrendiği fakat pratiğe dökemediği takdirde öğrenemediğini veya kullanmaya çalıştığında kuramadığı cümleler ile öğrenemediğini düşünüp dilin zor olduğu algısı ile öğrenmeyi zor duruma getirir. Ama kişiye öğrendiğini kullanma imkânının verilmemesi ve öğrendikleriyle pratik yaptırılabilir rahatlıkta hissettirilmemesi, dili öğrenmek durumunu zorlaştırıp kişiyi öğrenemediği algısına yaklaştıracaktır.

2.1.2. Dil Öğrenmede Koşullanma

Koşullanmayan öğrenci bilgiyi öğrenmek istemez. Öğrenmede bilgiyi önce nerede ve hangi amaç için kullanacağını bilmek gerekir. Önce hedef belirlenip bu hedef doğrultusunda bu dili öğrenmenin kendisine ne gibi pratikte fayda ve imkânlar sağlayacağı öğrenen kişiye önceden sezdirilmeli ve böylece dil öğrenme koşullandırılmalıdır.¹¹⁴ Başta yapılmayan bu durum dil öğrenmeyi öğrenen açısından

¹¹² Hüseyin Başar, “Ön Yargısız ve Ezbersiz Eğitim”, sayı: 34, 2003, Ankara, s. 223.

¹¹³ Akın, s. 44.

¹¹⁴ Özsunar, ss. 44- 48.

zorlaştırır. Günlük hayatta bu dili nerelerde kullanacağını ve bu öğrenmelerin kişiye olan avantajlarını bilmeyen öğrencinin dili öğrenmesi zor hale gelir. Dil öğreniminde etkili olan unsurlardan bazılarında daha öncelerde yaşanmış dil öğretim, yöntem, teknik vs. gibi yapılan hatalar sonucu dil öğreniminde ortaya çıkan yetersizliklerin ve başarısızlıkların önüne geçilememiş¹¹⁵ ve koşullanmanın sağlanması yönünde olumlu ilerlemeler kaydedilememiş olur. “Arapça öğreniminde başarı neyi, nasıl ve niçin öğreneceğini bilmekle bağlantılıdır. Başarı için Arapça öğrenimi hakkında ne tür bilgilerin öğrenileceği, bu bilgilerin hangi yöntemle öğrenileceğini ve öğrenilen bilgilerin nasıl ve nerede kullanılacağını öğrenci önceden bilmelidir. Bu bilgiler öğretilmeden başlanan Arapça öğrenimi özü kapalı ve rastgele bir öğrenim şekli olacağından başarılı olma ihtimali zayıftır. Öğrenmeyi öğrenme olgusu biçim, hedef ve yöntem olarak nelerin yapılacağı, nasıl uygulanacağı ve uygulamalarla nelerin kazanılacağını öğretir. Öğrenci öğrenim uygulamaları hakkında yeterli bilgi ve donanımla öğrenme eylemine başlarsa, çoğunlukla daha önceleri yaşanan ve biyografilerde sık sık anlatılan acı tecrübeleri yeniden yaşamaz.”¹¹⁶ “Yabancı dil öğretilirken belli başlı planlara uyulmalıdır. Bu bağlamda, yöntem “genel plan” olarak değerlendirilebilir.”¹¹⁷ Bu planlar da dahilinde öğrenilen bilgilerin gereksiz olduğu ve bir işe yaramadığı düşüncesi, öğrenmeye engeldir. Bu engellerle de başarı elde edilemez. Öğretilen kişinin olumsuz şartlanması Arapçayı öğrenmeyi zorlaştırmaya devam eder. Arapçayı öğrenmedeki zorluklardan biri olan olumsuz koşullanmayı azaltmak için Arapçayı hangi yöntemler ışığında, neden öğrenmesi gerektiğine değinerek öğretilmeye başlanılmaması Arapça öğrenmedeki başarısızlığı devamında getirir ve Arapçayı öğrenirken zorlanma nedeni olarak karşımıza çıkar. Öğretilmeye çalışılan Arapçada varılmak istenen yer neresi, hangi yollarla varılacağı ve sonucunda nelerin elde edileceğini öğrenene öğrenme öncesinde öğretilmemesi durumunda istenilen sonuca varılması çok zor olacaktır ve beklenen sonuca ulaşamama durumunda, öğretilmeye çalışılan kişinin hayatında yeniden hafızasının derinlerine kazınacak olumsuz bir deneme yaşatılmış olacaktır. Bu denemelerin ardından Arapçayı öğrenmek çok daha

¹¹⁵ Akyüz, s. 16.

¹¹⁶ Candemir Doğan, “Arapça Öğrenmeyi Öğrenmek ya da İyi Bir Arapça Öğrencisi Olmak”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: 19, sayı: 19, Şanlıurfa, 2008, s. 106.

¹¹⁷ Demirkazık, s. 15.

zor olur, koşullanma durumu devam eder ve öğrenememedeki olumsuz şartlanmaya güç kazandırılmış olunur.

2.1.3. Dil ve İletişim

Dil öğrenmenin yanı sıra bu dili iletişimde kullanabilmek de önemlidir. Yeni öğrenilen ve pratik çalışmaları yapılmayan dil ile iletişim yapmak zor olur. Kişi pratik azlığından istediğini istediği şekilde ifade edemez. “İletişimde sürekli başarısızlık bir süre sonra bireyde üstesinden gelemeyeceği bir yetersizlik hissi oluşturmaya başlar. Bu da daha fazla iletişim sıkıntısına yol açan bir kısır döngü oluşturabilir.”¹¹⁸ Denemelerinde birkaç kez yapmış olduğu başarısızlığı her denemesinde yeniden yaşayacak hissine kapılır ve dil ve iletişim Arapça öğrenmede zorlanma nedeni olarak ortaya çıkar.

Dili öğrenmek isteyen kişi iletişim kurabilmek için yabancı dilde iletişimsel becerilerini geliştirmeye çalışmalıdır.¹¹⁹ Yerine göre bu dilde kendini geliştirme aşamasında, iletişimdeki gelişime yönelik materyal desteği de kendine sağlamalı veya sağlattırmalıdır.¹²⁰ Bu şekilde dildeki iletişim ihtiyacını biraz da olsa sağlayamaması iletişimdeki öğrenme hızının da o derece yavaş ilerlemesine neden olur. Kendine göre yabancı dili öğrenmede stratejiler belirleyememesi, kendi öğreniminde etkili yöntemleri bulamaması ve öğrenme sürecinde bunu kullanamaması dili öğrenmesinin gecikmesine ve bildiklerini de iletişimde iyi kullanamamasına sebep olur. Kişi öğrenmek istediği dile ait ülkelerde yaşayan insanlarla iletişime geçememesi ve kendini o kültürü yaşıyormuşçasına o dilin bir parçası olarak görmemesi ve öyle öğrenmeye çalışmaması, dili iletişimde pratiğe dökememesine neden olduğundan, Arapça öğrenirken zorlanma nedeni olarak görülür. Bir dilin yıllarca o dili konuşan insanlar tarafından hamura verilen şekil gibi geliştiği ve değiştiği düşünülürse, iletişimsel beceriyle de o dili öğrenmek için o dili konuşan insanların kültüründen de uzak durmadan öğrenilmeli ve bunun için çalışılmalıdır. Dil yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır, yaşamı bir nevi tamamlar da diyebiliriz. Yaşamla iç içe olan dili öğrenmeyi sevmeyen kimse o dilde öğrendiklerini canlı tutamaz. Canlı tutulamayan dilin öğrenimi de uzun bir süreçte

¹¹⁸ Mehmet Kılıç, *Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı*, Canadian Center of Science and Education. 1120 Finch Avenue West Suite 701-309, Toronto, OH M3J 3H7, Canada, 2017, s. 112.

¹¹⁹ Demirkazık, s. 19.

¹²⁰ Özsunar, ss. 107- 109.

gerçekleşir ya da durağan bir hal alarak yine zamanla öğrenilenler geriler. Dili öğrenmenin gerekliliği bilinmelidir. Farklı coğrafyalardan farklı kültüre sahip insanlarla iletişim kurmak, yabancı bir dile sahip olmakla gerçekleşir. Yeni dil öğrenen birinin de amaçlarından biri, farklı coğrafyalardan farklı kültürlere sahip insanlarla iletişim kurabilmekse bu gereklilikle hareket ederse ve o kişilerle konuşmak için Arapçayı bilmesi gerektiğini düşünür ise dilde daha kolay bir öğrenme gerçekleştirecektir. İletişim amacı doğrultusunda olmayan, gerekliliğine inanılmayan dilin öğrenilmesine de gerek duyulmayacaktır. Bu da farklı bir dile sahip olan kişinin başka bir dili öğrenme ve iletişim kurma durumunu etkileyeceğinden dili öğrenmede zorluk yaşanılacaktır. İnsanlar yaşamları boyunca öğrenmeye devam ederler. Farklı şeyler öğrenmek insanların ilgilerini çekebilir. İletişim sayesinde farklı kültürden, farklı coğrafyalardan birilerini tanımakla onların kültürlerini yakından tanımak arasında bir ilişki vardır ve dil ile sağlanan iletişimde bu gerçekleşir. “Nitekim yabancı dil öğrenmenin temel amacı, bu dili konuşan bireylerle iletişime geçebilmektir. Bu iletişim için, sadece söz konusu dilin dilbilgisel kurallarını ve sözcüklerini tanımak yeterli değildir. Gerçek iletişim durumlarında, bir toplumun kültürü içinde oluşmuş bir takım bileşenler vardır. Ekonomi, siyaset, tarih, gelenekler, mizah vs. gibi çok farklı boyutu içine alan kültür, çeşitli kısaltmalar, deyimler, atasözleri gibi kullanımların yanı sıra jest ve mimikler gibi söz dışı iletişim bileşenlerini de kapsamaktadır. Bu bağlamda, yabancı dil öğretiminde hedef dilin kültürünün de farklı boyutları ile öğrencilere aktarılması gerekmektedir.”¹²¹ Diller, kültürlerinden soyutlanmamalıdır, ¹²² ve o kültüre sahip insanlarla dil ile kurulan ilişkilerde kültür de öğrenilmeye çalışılmalıdır.

Öğrenilmek istenilen dili tamamlayan kültür de o coğrafyada yetişmiş insanlarla kurulan iletişimle en iyi şekilde öğrenilebilir. Gelenekleri görenekleri hakkında bilgi sahibi oluruz. En güzeli de farklı bir dile sahip insanla onun sahip olduğu dilde anlaşabilmektir; onu anlayabilmek, kendini ona anlatabilmektir. Farklı bakış açılarını, dünya görüşlerinin neler olduğunu birebir o kişiden duymak öğrenmek ayrı bir heyecan verici bir şeydir. Bu gibi amaçlara sahip olmayan kişi de Arapçayı öğrenmek için yeterince çalışmayacak ve iletişim ile farklı insanları tanıyamayacak, öğrenmeyi

¹²¹ Gizem Köşker, “Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı: Fransız Dili Örneği”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (KEFAD), cilt: 16, sayı: 2, Kırşehir, 2015, s. 411.

¹²² Demirkazık, s. 11.

düşündüğü dilde yeterince ilerleyemeyecek ve Arapçayı öğrenmede zorluk yaşayacaktır.

2.1.4. Motivasyon

İhtiyaçları karşılamada ihtiyaçların etkisiyle organizmayı harekete geçiren, davranışa yön veren ve amaca yönelik davranışta, o davranışı gerçekleştirmeye iten gerekli güce motivasyon denir. Motivasyon ile bir işi yapma ve öğrenmeyi gerçekleştirme gücü artar çünkü motivasyon ile kişi öğrenmek için çaba sarf eder. Eğer yeterince güdülenmeme durumu olursa öğrenmeye yönelik ilgi de azalacak ve öğrenmenin temel taşlarından biri olan motivasyon az olduğu için öğrenmeye karşı isteksizlik bir durum oluşacaktır.¹²³ Motivasyon performansına doğrudan etki edip davranışların başlatılmasını ve devam ettirilmesini sağladığı için öğrenme veya öğrenememede önemli bir faktördür. Arapçayı öğrenmedeki başarıyı tek başına dil öğrenme becerisinin değil aynı zamanda bu öğrenmeyi ne kadar istediği de etkiler.¹²⁴ Dili öğrenmeyi istemek ve öğrenileceğine inanarak hareket etmek motivasyonu arttırırken, aksi durumlar motivasyon düşüklüğü nedeni ile dil öğrenmede engeli artırır¹²⁵ ve karşımıza fazlasıyla zorluklar çıkarır. Ülkemizdeki dil öğrenimini de etkileyen bu motivasyon zorunluluğun üstesinden gelmede birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Eğer Arapçaya karşı bir ilgi yoksa Arapça öğrenilemez. İlgisiz veya istemsiz olarak o dile yaklaşmakla dil öğrenilmez. Kişinin, o dili öğrenme konusundaki güdüleyici unsuru içinde olursa her şeyi kavramaya ve anlamaya kendi isteğiyle uğraşacaktır. “Günümüzde yabancı dil veya dillerin öğrenilememesinin temel faktörü, güdü dediğimiz motivasyon eksikliğidir.”¹²⁶ Başkasının isteğiyle, istemeye istemeye o dili öğrenmeye çalışmak hem bıkkınlık verir hem de yeteri kadar öğrenme gerçekleşmesinde başarı sağlanamaz. Dil öğrenmede zorlanılma nedenlerinden en önemlisi ve üzerine en az durulan konu belki de “motivasyon eksikliği” dir.¹²⁷ Motivasyon eksikliğinde bunun nedenine bakılmalıdır. Motivasyon eksikliğinin

¹²³ Bülent Çiftçınar, “Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon”, sayı: 9, Kültür Evreni, Ankara, 2011, ss. 174-175.

¹²⁴ Kervankaya, ss. 125-134.

¹²⁵ Kablan, s. 73.

¹²⁶ Çiftçınar, s. 174.

¹²⁷ Fatih Yılmaz, Sevtap Buzlukluoğlu Arslan, “ÇOMÜ TÖMER’ de Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Motivasyon Kaynakları ve Sorunları”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt: 9/6, Ankara, 2014, ss. 1181-1196.

nedenini öğrenmede verilecek uğraşlar sonunda kişide “bu dili öğrenebilir miyim?” şeklinde bir motive düşüklüğü yaşadığı ortaya çıkacak ihtimallerden en güçlüsüdür. Öğrenme konusunda akılda olumsuz cevaplı sandığı soruların oluşmuş olması ve dil öğrenmeye yöneltici neden olmayınca kişi bu durumdan kaynaklı motivasyon eksikliği ile öğrenmek istemez. İhtiyaç duyulmayan ve arzulanmayan bir bilginin öğrenilmesi de zor olur. Kendi isteği dışında gönülden istemeyerek, sadece başkaları istiyor diye o dili öğrenmeye karar vermek taşıma suyuyla değirmen döndürmeye benzer. Güdüleyici unsur insanın içinde olmazsa dışardaki güdüleyici unsurun etkisi bir yere kadar devam eder. Kişi istekle o dile yaklaşmazsa öğrenme ya gerçekleşmez ya da sınırlı kalır. Motivasyonla destekli azim olmadan dil öğrenimi olmaz. Arapçayı öğrenme bir içsel zorunluluk olarak değil de dili öğrenmek için beklentisinin olması ve motivasyon eksikliğine neden olacak şeylerin giderilmesiyle daha iyi başarı elde edilecektir. Motivasyonun durumunun iyi veya kötü olması öğrenme performansını etkilediği için¹²⁸ Arapçayı öğrenirken zorlanma nedeni olarak karşımıza çıkan motivasyon unsuru hesaba katılarak hareket edilmelidir. Motivasyon düşük olursa Arapçayı öğrenmede algılama durumu da azalır. Motivasyonu iyi olan birey, kararlı bir şekilde hedefi olan dili öğrenmeye çalışırken motivasyonu düşük olan öğrenmeyi kolayca bırakabilme eğilimindedir.¹²⁹ Bu içsel motivasyon ile hareket edilirse, o dili öğrenmeye ihtiyacı olan birey dili öğrenme konusundaki zorluklarla daha kolay başeder ve dili öğrenmedeki isteği içinden gelen bir durum olduğu için dışardan oluşturulmaya çalışılan geçici motivasyona gerek kalmaz. Kişi istekli olmazsa dil için çabalamaz, öğreneceği dilde yanlış yapmaktan korkar ve yanlışlarının düzeltilmesindeki tavırdan da etkilenir.¹³⁰ Konuşurken hata yapılacağını bildiği için öğrenenin Arapçada konuşmaya çalışmaktan vazgeçmesi, motivasyonunu düşürmesi, az istekli olunan bu diller için çabalamayı bıraktırır ve uğraşmaya gerek duydurmaz. Kendine güvenmeyen yeteri kadar motive olmamış kişi, geçmişte de yanlış kullanılan yöntemlerle öğrenmede dile hakim olmasını geciktirmiş ise, Arapça öğrenme konusunda düzenli davranamayacak, dil öğrenmeyi aşılmayacak bir problem olarak görecektir, dikkatini dili öğrenmeye veremeyecek, çabuk sıkılacak ve istekli davranmadığı için de dili öğrenme konusunda zorluk yaşamaya

¹²⁸ Zahide Dalbudak, *Anaokulu Öğretmenlerinin Drama Etkinliklerini Kullanmaları Üzerine Bir Araştırma*, Ankara, 2006, s. 13.

¹²⁹ Özsunar, ss. 58- 59.

¹³⁰ Sarıkaya, s. 29.

devam edecektir.¹³¹ Dil öğrenmenin zor olduğunu, öğrenme konusunda olumsuzluklar yaşadığını düşünen birey de sonucunda elde edeceği kazanca odaklanamayacak ve yaşadığı motivasyonsuzluk onu olumsuz etkilemeye devam edecektir.

2.1.5. Israr

Öğrenmede zorluk var ama imkânsız yok diyerek tam bir kararla yola koyulmalı,¹³² öğrenmede karşılaştığı zorluklarla birey öğrenme konusunda ısrar ile başa çıkmalıdır ve ısrar ile öğrenmeyi devam ettirmelidir. Dili öğrenme konusunda ısrar etmemek o dili öğrenmede yapılacak hatalardandır, dili öğrenmek devamlılık ister. Bir dili öğrenmede başarılı olmak için çaba ve ısrar gerekir. Eğer bir şeyi öğrenememe düşüncesi sürekli olarak akılda tutulursa davranışlar da ona göre şekillenmeye başlar ve kişi yapabileceği bir şeyi yapamaz. Yapabileceğine inanmadığın bir şeyde başarılı olmak çok zordur. Mesela bir koşucu düşünelim, bir bacağını zincirle bir yere sabitlese ötekini de koşmak için ileriye doğru adım attırsa ne kadar ilerleyebilir. Zincir o kişiyi koşma yolunda engeller ve olduğu yerde bıraktırır. Aynı şeyi kişinin yabancı dil olan Arapça öğreniminde de görebiliriz. Fiziksel olarak çabalamaya başlamadan önce zihnimizdeki bizi olmaza yönlendiren olumsuz düşüncelerin zincirini kırmalı ve kendimizi öğrenmeye açık bir şekilde serbest bırakmalıyız. Sen yapamayacağına inanırsan ve dil öğrenmede ısrar etmezsen hiç kimse o yapamayacağım dediğin konudaki bilgileri zorla aklına kazıyamaz.

2.1.6. Eğiticilerin Eğitimi

Eğiticilerin eğitimi bir dili, o dilin kullanıldığı ülkenin dışında öğrenmeye çalışanlar için fazlasıyla önem arz etmektedir. Dili nasıl öğreneceği konusunda bir bilgiye sahip olmayan kişi, bir eğiticinin eğitimine fazlasıyla ihtiyaç duymaktadır. Eğitim yöntemlerinin eğiticiler tarafından tam olarak bilinmemesi veya bilinse bile eğitim yaparken karşısındaki eğitim verdiği kişiye yönelik ne gibi teknikleri kullanacağını bilememesi ya da hangi yöntemi kullanacağını kestirememesi, kullanacağı yöntem ve tekniklerden ne şekilde faydalanabileceği konusunda kararsızlıklar yaşaması Arapçayı öğrenen açısından öğrenirken, öğretici açısından da öğretirken karşımıza çıkan

¹³¹ Akyüz s. 7.

¹³² Özsunar, s. 48.

zorluklardandır.¹³³ Ülkemizde bulunulan yerde yine yeterli sayıda dili tam anlamıyla bilen kişilerin olmaması dili öğrenmedeki imkânı sınırlarken, dili bildiği halde hangi durumlarda hangi teknikleri kullanarak nasıl öğreteceği konusunda bir bilgiye sahip olmayan öğretici elindekilerin en iyisi olarak geleneksel yönteme tabi olmak durumunda kalacaktır. Eğiticinin bilgi konusunda herhangi bir eksikliği olmasa da eğiteceği kişinin bilgiyi öğrenebilme düzeyini ve nelere ilgisi olduğunu bilememesi, Arapçayı öğretebilmek için izlediği yol ve kullanması gereken araçların nasıl olması gerektiğini seçememesi Arapça öğrenirken zorlanma nedenlerinden biridir.¹³⁴

2.1.7. Dili Yerinde Öğrenmek

Dil en iyi o dile sahip insanların yaşadığı o çevrede, kişinin kendi anadilinden uzakta öğrenilir. İhtiyaçlarını dile getirmek için dahi o dilde bir şeyler söylemen gerekir. Bu da seni o dili öğrenmeye mecbur kılar. Zamanla ihtiyaçlar dahilinde bu dildeki öğrenilen kelime sayısı artar bu da dilde ilerleme kaydettirir ve zamanla bu dil öğrenilmiş olur. Yabancı dilin amaçlarından biri, o dili iletişimde kullanabilmek iken¹³⁵ dili yerinde öğrenmeme, bize en iyi iletişim imkânını sunamadığı için Arapçayı öğrenirken bir engel oluşturmakta öğrenmeyi yavaşlatmaktadır. Bunun önemi birçok kaynakta değinilen iletişimsel yöntemle dile getirilmektedir.

Öğrenilen dilin kullanıldığı yerde olmak kişiye, o dili sosyal hayatta kullanma şansı sunar. İletişimsel yönteminde amaçlarından olan dili o dile sahip kişilerle kullanmak veya bu ortamın öğrenen kişiye sağlanması dilde konuşma isteği, kendini ifade etme isteği oluşturur ve bilgi seviyesinde kalan birçok birikimi, sosyal hayatta kullanma yoluyla öğrenmeye geçirir. “Bireylerin farklı amaçlarla bir yabancı dili öğrenme istekleri, onların değişik sosyal ortamlarda kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilecekleri yeterlikleri kazandıracak yöntemlerin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu gereklilik bireyler arası iletişimi ön planda tutan yöntemlerin geliştirilmesini sağlamıştır. Son zamanlarda yaygın bir şekilde kullanılmaya başlayan iletişimsel yöntem bireylerin yaşam alanlarında hedef dille iletişimlerini sağlamalarına yönelik

¹³³ Şahali Aydoğdu, “Çağdaş Eğitimde Etkileşim Kavramı ve Yabancı Dil Öğretiminde Etkileşim Biçimleri”, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, sayı: 13, İstanbul, 2001, ss. 23- 36.

¹³⁴ İbrahim Usta, “Türkiye’de Arapça Öğreniminin Zorlukları ve Çözüm Yolları”, *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, cilt:4, sayı: 15, Kars, 2012, s. 131

¹³⁵ Çevik, s. 13.

kazanımlar sunan bir yöntemdir.”¹³⁶ Dil en iyi o dile sahip ülkede öğrenilir. Bireyler yalnız başına okuyup, yazıp, televizyon izleyebilirken iletişim becerisini tek başına yapamaz. Bu beceriyi ancak kendisiyle konuşabilecek karşısında bir insan veya insanlar varsa uygulayabilir. İster yüz yüze, isterse telefonla, ister sosyal medyada olsun konuşma becerisini uygularken daima bir iletişim hali vardır.¹³⁷ Muhatap olunan kişi bazen dinleyici olabilir bazen de konuşmacı konumundadır. Yalnız bu dilin kullanıldığı yerlerden uzakta olan Türkiye’de o dili öğrenmeye çalışmak öğrenme konusunda şartları zorlayacaktır. Her ne kadar bir dili öğrenirken temelde ezberlenmesi gereken yerler olsa da hem öğrenilen hem de ezberlenen şeyler o dili kullanmayan bir ülkede uygulanmaya geçirilmediğinde unutulur ve işlevselliğini zamanla yitirir. Arapçayı öğrenen kişide de bu durum onda yapamam edemem fikrinin oluşma nedeni olur ve onu dili öğrenmede çaresizliğe sürükler. Öğrenilmemiş ve sadece ezberlenmiş bilgi, okuma yazmada ve iletişimde de kullanılamamış olduğundan verimli olmaz. Verimsiz bilgi de kişiyi zamanla pasifleştirmiş olur.

Arapçayı öğrenmedeki zorlanma nedenlerinden biri olan yerinde öğrenme konusudur. Eğitim sisteminin ezbere önem vermesi¹³⁸ ve Öğrenilen veya ezberlenen şeylerin kullanım alanı olmadığı ve o dilin kullanıldığı ülkeden uzakta bulunduğu için pratiklik kazanılmamıştır. Kullanılmayan her bir bilgi hatırlanamaz hale gelir ve gerekli olduğu zamanlarda geri çağırılması güç olduğundan zamanla silikleşerek kullanılamaz durumda olur. Dilin yerinde öğrenilme şansı elde edilebilseydi, çabalanan yapılan tekrarlara gerek kalmadan bulunduğu ortamın vermiş olduğu imkânlarla sağlıklı bir dil öğrenimi gerçekleşirdi. Kısacası dili yerinde öğrenmek önemlidir, Arapça açısından düşünüldüğünde zorlanmaların temelinde de yatan sebeplerdendir.

2.1.8. Teori ve Uygulama

Ağırlıklı olarak teorik yapılan Arapça dil öğretimi, kişiye verilen eğitimde uygulamaya izin verilmeyip yine teorik bilgiler üzerinden devam ederse, kişi uygulayamadığı öğrendiklerini biriktirdiği kadar biriktirmeye devam eder ama bunu

¹³⁶ Ali Göçer, “Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde İletişimsel Yöntemin Özellikleri, Kullanımı ve İşlevleri”, *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, cilt: 5, sayı: 4, Kayseri, 2017, s. 4.

¹³⁷ Özsunar, ss. 107- 109.

¹³⁸ Nazan Ertürk, *Türkiye de Arapça Öğretimi Açısından “İmam Hatip Liseleri Yeni Programı Uygun Arapça” Adlı Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi*, Ankara, ‘yy’, 2004, s. 12.

uygulayamadığı için dili kullanmada zorlanır. Yıllarca teorik eğitim alan kişi ne kadar bilgiye sahip olursa olsun, uygulama yapan gibi bir tecrübeye sahip olmadığından fazla başarılı olamayacaktır. Uygulama eğitimi alan kişi ise ne kadar az teorik bilgiye sahip olursa olsun kitap üzerinde değil de pratikte öğrenmeye çalıştığı Arapçada daha başarılı olacaktır. Teori ve uygulamada, sadece teori üzerinde durulan bir yöntem uygulanırsa, teoriyi hayata geçirme yani uygulama şansı verilmezse, bu durum Arapçayı öğrenirken zorlanma nedeni olur. Teori ve uygulama dil öğrenmede birbirini tamamlayan unsurlardır. İkisine de önem verilmeli ve bu iki unsurdan hangisinden ne kadar verilmesi gerekiyorsa ona göre dil öğretiminde faydalanma sağlanmalıdır.

Bir dili ezber olarak yapmayı düşünen ve o dili uygulamayı kullanmadan öğrenmeye çalışan kimse ile, dili öğrenilmek istenen ülkeden insanlarla veya sosyal hayatla dile sahip olan bir ortamda öğrendiğini uygulamaya çalışan kişilerin durumu teori ve uygulamada başarıları birbirinden farklı olur. Ne kadar kelime ezberlenirse ezberlensin eğer pratikte kullanılmıyor, gerçek hayata bu kelimeler aktarılamıyor, cümle kurulamıyorsa, bu dil öğrenilmiş sayılmaz.¹³⁹ Dil kullanılarak anlatılmak istenen istendiği gibi anlatılamaz ama daha az bilgiye sahip olan biri bildiklerini kullanıyor cümleler kurarak pratiğe aktarıyorsa daha kolay kendini ifade eder, derdini anlatır ve dilde başarı sağlamış olur. Kısaca ezberlemek için değil kullanmak için öğrenmeli ve mümkün olduğu kadar bilinenler, yeni öğrenilenler uygulamaya aktarılmalıdır. Öğrenilen şeyler ezber odaklı değil de kullanma odaklı öğrenilirse, cümleler oluşturmaya gayret gösterip, yaşama aktarıp, kelimelere hayat kazandırılırsa öğrenilen dilin kalıcılığı ve kullanışlılığı artar. Bunu yapabilmek için de kelime bilgisi biraz da olsa artırılmaya çalışılmalıdır.

2.1.10. Sözcük Öğrenimi

Bir dili öğrenmede sözcük öğrenimi önemlidir.¹⁴⁰ Sözcük iyi öğrenilmezse, o sözcüğü her yönüyle kullanma şansı da o kadar düşer ve dil öğrenmede ilerlemeler kaydedilmesi güç olur. “Sözcük öğrenimi oldukça karmaşık bir işlem olarak görülebilir. Sözcük öğrenim süreci bir sözcüğün anlamını bilmekle başlayıp onun kullanıldığı yere

¹³⁹ Çevik, s. 17

¹⁴⁰ Aktaş, “*Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti*”, ss. 90-100.

ve diğ er sözcüklerle ilişkilerine kadar farklı alt boyutları iç ermektedir. Bir sözcüğün anlamını tam olarak öğrenmek için defalarca karşılaşmak gerekmektedir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak gruplandırılan dört temel dil becerisinin etkin kullanımını için iyi bir sözcük bilgisi dağarcığına ihtiyaç vardır.”¹⁴¹ Sözcük öğreniminin az olması veya iyi yapılamaması dili öğrenmeyi yavaşlatır. Zengin ve estetik bir dil olan Arapçanın, öğrenilirken sözcüklerinin farklı cümlelerde anlam çeşitliliğ inden¹⁴² ne gibi farklı anlamlar taşıyacağı bilinmeyip tek anlamının öğrenilip tek anlam doğ rultusunda kullanılması doğ ru değ ildir. Bir kelimenin birden fazla anlam iç erdiği Arapçada, bu yönüyle de zengin bir dildir. Bir sözcüğün birden fazla anlamının öğrenilmesi zaman alır ve hemen öğrenilmesi zordur. Bu durum da Arapçayı öğrenmede sözcük öğreniminden kaynaklı zorlanma nedenlerindedir.

Dilde sözcük öğrenimi ve kullanımını sürekli olmalıdır. Ara vermek ister istemez öğrenmede durağanlık dönemi ve öğrenilmiş sözcükleri hatırlama ve kullanma pratikliğ inde sorunlar yaş atacaktır. Bu yüzden dil öğrenmede sözcük öğrenimi ve kullanımını sürekliliğini sağlamak gerekir. Arapça kelime hazinesi zenginleştirilerek üzerine sürekli yeni kelimeler eklenmeli ve basit cümleler kurulmalıdır. Zamanla karmaş ık cümlelere geçilmelidir. Dili öğrenmede zorluk yaşayanların sözcüklerin tamamını bir anda öğrenmeye çalışmaları yerine devamlı olarak yeni sözcükleri öğrenme ve tekrar ile cümleler kurarak kullanımda sürekliliğini sağlamaları gerekir. Öğrenilecek dilin zorlukları üzerinde takılıp kalan kişi, sözcük öğrenimi konusuna fazla önem gösteremez. Yabancı bir dili öğrenmede sözcük öğrenimi ve sözcüklerin devamlı kullanım durumu, o dili öğrenmeyi hızlandırmakta ve kullandıkça kalıcı hale getirmektedir. Biraz çaba göstermenin yanında öğrenebilecek inancıyla bilgiyi öğrenmede süreklilik sağlanamazsa birçok sıkıntı da bununla beraber devam etmiş olur. Öğrenmeye çalışılan şey ilerlemiyor diyerek bilginin öğrenilemediğ i düşünülebilir ama aslında çabayla gösterilen çalışmalarda öğrenme vardır belki yeterli değ ildir. Çünkü sıfır öğrenme diye bir şey olmaz. Var olanın üzerine her zaman yeni öğrenenler eklenir ama istenilen düzeyde olmayabilir. Sürekli çalışmalarla bir şeyler öğrenilir ve bu öğrenmelerin artmasıyla da bir gün bu öğrenilmek istenen bilgiler çoğ alır ve

¹⁴¹ Ece Sarıgöl, “Yabancı Dil Öğretiminde Sözcük Öğrenimi ve Öğretimi Sürecine Genel Bir Bakış”, 2017, Sayı 54, Konya, 2017, s. 93.

¹⁴² Kablan, ss. 74- 75.

öğrenilenlerin daha net bir şekilde farkına varılır. Böylece öğrenmek için de daha çok uğraşılır.

Böylesine fayda sağlayıcı bir unsur olan sözcük öğrenimi için uğraşılmalı ve çaba sarf edilmemesi durumunda sözcük öğreniminin az gerçekleşmesinden kaynaklı zorlanmalar yaşanacaktır.

2.1.11. Tekrarın Önemi

Arapçayı öğrenmede tekrarın önemi vardır, eğer tekrar yapılmazsa bu bilgilerin kalıcılığı azalır. Dil öğreniminde tek başına tekrar yeterli değildir ama hiç tekrarsız bir kavrama durumu da zordur. Bilgiler tamamen bilme konusunda tekrara sıkıştırılmamalı ve tekrar ile kavramaya dikkat edilmelidir. Tekrar ile bilgi defalarca zihinsel veya sesli olarak ifade edilir. Bilginin kalıcılığı açısından önemlidir. Kısa süreli belleğe alınan bilginin, kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarılmasını sağlar. Böylelikle tekrar yolu ile bilginin uzun süreli belleğe aktarılmasına ve uygun bir şekilde işlenmesine yardımcı olunur.¹⁴³ “Tekrar yapıldığında kısa süreli bellekte tutulan bilginin miktarı artmaktadır.”¹⁴⁴ “Sözcükler, birbirinden ayrı oldukları ve bir konuya bağlı olmadıkları zaman çabuk unutulur. Bu nedenle ilk duyulduğunda duyuşsal kayıt aracılığıyla kısa süreli belleğe alınan sözcükler, tekrarlar yapılarak uzun süreli belleğe aktarılmalıdır. Tekrar, öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanmasında oldukça önemlidir.”¹⁴⁵

Arapçada günü gününe öğrenileni yazarak tekrar etmek, zihinsel tekrar etmek, belli aralıklarla tekrar etmek, söyleneni tekrar etmek veya önemli olduğu halde akılda hemen tutulamayan bilgileri, duvara kağıtlarda asarak tekrar etmek önemlidir. Öğrenmenin tam anlamıyla sağlanmasında tekrarın büyük faydası vardır. Farklı bir dile sahip biri, yabancı dil olarak gördüğü Arapçayı olması gerektiği gibi günü gününe tekrar etmeyip ertelerse üzerine eklenen sonraki bilgiler önceki bilgilerin hatırlanmasını zorlaştıracaktır, geriye çağrılmayan bilgide unutulmuş olarak adlandırılacaktır. Bu durumda öğrenme düzgün bir şekilde ilerleyemeyecek ve yeni öğrenilenleri bellekte yapılandırma zorlaşacaktır. Çok önceleri atılan bir öğrenme binasının temelleri

¹⁴³ Nuray Senemoğlu, Müfit Gömleksiz, Tülay Üstündağ, *Öğrenmenin Oluşumu Öğretme Model Strateji ve Teknikleri Modül: 1*, UNICEF MEB Projesi, s. 25.

¹⁴⁴ Sema Karakelle, *Gelişim Psikolojisi*, (Sosyoloji), AUZEF, İstanbul, 2006, s. 100.

¹⁴⁵ Zeynep Çetinkaya, *Basit Tekrar ve Ağıştırmalar Yoluyla Sözcük Öğretimi*, Ankara, 2000, s. 69.

silinmeye yüz tutmuş yok olup giderken üzerine yeni eklemeler yapmadan önce aralarında bağlantılı olan ve geri çağrılmakta zorlanan öğrenilmiş bilgilerin şöyle bir tozunun alınarak tekrarın gerçekleştirilmesi gerekir. Günü gününe tekrar edilmeyen yabancı dildeki öğrenilmiş bilgiler, yok olup gitmeye terk edilmiştir. Tekrarla kısa süreli bellekten uzun belleğe atılmayan bilgi, sonradan uzun bellekten kısa süreli belleğe çağrılmaz. Uzun süreli belleğe tekrar yoluyla atılan bilgileri geri çağırmada bağlantılı bilgiler de kullanılabilir. Başka bir söylemle, uzun süreli hafızadan bilgileri geri alma işlemi büyük ve karanlık bir odada küçük bir mum ile bir şey aramak olarak hayal edebilir. Bilgiler birbirleriyle ne kadar yakın ve düzenli depolanırsa bilgiyi bulmak da o derece kolay olacaktır. Hızlı bir şekilde öğrenmek her yaştan öğrenenin isteyeceği bir şeydir. Öğrenmenin sürekli devam eden bir süreç olması, belirli bir zaman dilimi içinde, belirli dönemlerden ve basamaklardan ilerleyerek devam niteliği taşıması anlamına gelir. Tekrarın can sıkıcı yanı, öğrenmeyi gerçekleştirirken uzun bir süre gerektirdiğinden ve uzun sürede öğrenilen bilgi zaman yönüyle geciktirdiğinden dolayı olabilir ama unutulmamalıdır ki öğrenildiği sanılan bilgiler çok çabuk unutulabilmektedir. Bir torba düşünürsek ve içine bir şey attığımızı var sayarsak devamında da torbayı doldursak ardından ilk attığımız şeyi almaya çalışsak ona ulaşmamız nasıl kolay olacak ki. Öğrenilen bilgiler de böyledir. Yeni şeyler öğrenildikçe daha önce öğrenilenleri geri transfer etmek zor olacaktır. Tekrar ile ne kadar çok pekiştirilirse de o kadar kolaylaşacaktır öğrenileni hatırlamak. Bir bilgi ne kadar çok tekrar edilir ve ezberleme yerine anlayarak bilgiler yeniden hatırlanmaya çalışılırsa, defalarca yapılan bu hatırlama yöntemiyle de unutmanın önüne geçilmiş olunur.

“Beynin keşfettiği her model beynin algısal haritalarına eklenebilir. Böylece, sahip olduğumuz doğal alansal hafıza sistemimiz sayesinde yaşadığımız deneyimleri ve edindiğimiz bilgileri o anda hafızamıza yerleştirebiliriz. Fakat, ezberlenen çok sayıda bilgi ve deneyim ayrı olarak ve gerçeklerle bağdaştırılmadan öğrenildiği için etkin bir şekilde kullanılamaz. Bu şekilde ayrı olarak öğretilen beceriler veya bilgiler beyin tarafından farklı olarak organize edildiği için daha fazla tekrar edilmesi ve uygulanması gerekmektedir.”¹⁴⁶

¹⁴⁶ Cevdet Yılmaz, “Beyin Odaklı Öğretim ve Yabancı Dil Eğitimindeki Önemi”, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi TÖMER, *Dil Dergisi*, Sayı: 131, Ankara, 2006, s. 12.

Öğrenme bilgiyi algılama, kaydetme, hatırlama ve kullanma dönemleridir. Bilgiler, duylara gider, kısa süreli hafızada depolanır. Kısa süreli hafızada önemli ve önemsiz, anlamlı ve anlamsız birçok veri depolanır. Bu verilerden tekrar edilenler, hayatta anlamlı olanlar ve zihindeki diğer bilgilerle bağdaştırabilenler uzun süreli hafızaya aktarılır. En sonunda da, hatırlamak istenilenleri öğrenme gerçekleşir. Hermann Ebbinghaus'ın çalışmalarında ortaya koymuş olduğu unutmaya eğrisi de tekrarın önemini ortaya çıkarmıştır. 'Unutmaya eğrisi' bellekte tutmanın zamanla azalmasını ifade eden grafikdir. Bu eğri, bilginin akılda tutulmasına yönelik herhangi bir hatırlama işlevi yoksa nasıl yok olacağını bildirir. Hafıza gücü bununla bağlantılı bir olgudur ve belleğin beyinde ne kadar güçte var olduğunu ifade eder. Daha güçlü hafıza, bireyin daha uzun süre de yaşadıklarını hatırlaması olgusudur. Unutmaya eğrisi ise bireylerin öğrenilen verileri tekrar etmezlerse yeni öğrendikleri bilgileri günler ve haftalar içinde nasıl unuttuklarını belirtir. Yabancı dil öğrenirken görmüş olunan bilgileri daha iyi hatırlamak ve kolayca kullanabilmek için, bu günün işini yarına bırakmayarak gerektiği kadar, her gün tekrar etmek gerekir. Günler, aylar, haftalar araya girdikçe hatırlayamama durumları da gerçekleşir, bu da yabancı dil olan Arapça da ilerlemede öğrenimini büyük ölçüde olumsuz yönde etkiler ve Arapça öğrenmede zorlanılan nedenler arasında olur.

2.1.12. Cesaret

Cesaretli olmak yeni bir dili öğrenmede önemlidir. Dili öğrenmek kullanmayı gerektirir ama cesareti olmayan bir kişi dili kullanmayı başarmakta güçlük yaşar. Dilde nerde hata yaptığını, nerde neleri düzgün kullandığını, telaffuzunun dilde kullanıldığı gibi olup olmadığını fark edemez. Yeni öğrenilen dilde öğrenilen şeyler arttıkça bunların öğrenen kişi tarafından kullanılmaya çalışılması, o kişinin dile ısınmasını ve o dili kabullenmesini sağlayıp korkudan uzaklaştırırken, öğrendiklerini kullanma cesaretini gösteremeyenlerde hata yapmakta korku oluşturacaktır.¹⁴⁷ Dil uzmanları, yabancı dilde ilerlemek için o dili konuşma cesaretini göstermek gerektiğini vurguluyor. "Ağzınızı açmazsanız gelişme kaydedemezsiniz," diyorlar. Bu ise yanlış yapmaktan korkmamak anlamına geliyor. Yanlışlar yapılarak doğru kullanımlar bulunur. Bunun için cesaretli olunmalıdır. Dil ilk öğrenilmeye çalışıldığında doğru düzgün

¹⁴⁷ Kütükcü, s. 11.

konusulamaz. Çünkü hem işitsellikte hem de pratikte eksiklikler vardır. Yeni bir dil öğrenilirken yapılması gereken şeylerin yanı sıra çok sabırlı olunması gerektiği de bilinmelidir. Bu nedenle bilinmesi gereken ilk şeylerden biri yeni dil öğreniminde işitselliği geliştirmek ve yapılacak her hatanın doğal olduğudur. Kişi bilmediği bir dil olması sebebiyle Arapça cümle kurmakta cesaretsiz davranmamalı, dil öğrenmenin yanlışlar yapılarak gerçekleşeceğinden kendini buna alıştırmalıdır. Yabancı bir dil öğrenilmeye karar verilmişse işe ilk olarak dilbilgisiyle başlanılmamalıdır. Önce konuşmanın sağlanabilmesi açısından dinleme ve kelime öğrenimi gibi unsurlara ağırlık verilmeli ve dil işitsel olarak desteklenmelidir. Bireyler hata yapacaklarının bilincinde olup konuşmaktan çekinmemeli ve dili ancak böyle öğrenebileceğinin farkına varmalıdır.

Bir dil ancak konuşularak öğrenilir ve hayata geçirilir. Dili öğrenmede eleştirilerden veya alay ediliş korkusuyla yapılabilecek yanlışlıklardan çekinilmemelidir. Sınıf ortamında da öğretmen, bu dili öğrenmeye çalışan öğrencilerden bu durumu ortadan kaldırmak adına farklı yöntemler izleyebilir. “Bu durumlarda, öğrenciye rol gereği yabancı bir ad takılarak yeni bir kişilik verilirse, o zaman yabancı dilde konuşmaya güdülendirilmiş olur.”¹⁴⁸ Artık yapılabilecek eleştiriler kendine değil o yabancı kişiye yapılmış olacaktır, öğrencinin yabancı dildeki başarısı onun kendine güveni ile de ilgilidir, öğrencinin öncelikle kendine tam olarak güvenmesi gerekir. Bundan sonra yabancı dilde belirli bir konuda örneğin konuşma, anlama ve benzeri alanlarda becerisi olduğuna kendini inandırmalıdır. Son olarak da beceri sahibi olduğu alanda uygulamaya geçerek kendine güvenini kanıtlar.”¹⁴⁹ Bir anda mükemmel cümleler kurmak mümkün olmaz. Yanlış yaparım korkusuyla hareket eden bir kişi, cümle kurmaktan da çekineceği için dili öğrenmekte zorluk çeker ve gerektiği gibi öğrenemez.

2.1.13. Öğrenilmiş Çaresizlik

Kişilerin sadece dil öğrenimi değil, birçok alanda öğrenilmiş çaresizlik yaşadığı hayatındaki kabullenilmiş sabit düşünce ve davranışlarında görülmektedir. “Öğrenilmiş çaresizlik yapılan davranış ile oluşan sonuç arasında bağlantı olmadığının öngörülmesi

¹⁴⁸ Nurten Özçelik, Hande Aydeniz, “Yaratıcı Drama Yönteminin Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarına ve Fransızca Konuşmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi” , *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , Ankara, 2012, s. 235.

¹⁴⁹ Demirel, s. 15.

ile oluşmaktadır.”¹⁵⁰ Kişi, konuştuğu dil dışında daha önce öğrenmek istediği dilde çaba göstermiş fakat olumlu bir sonuç alamamışsa bu dili öğrenmeyi bir daha denemek istemez. Yaşanılan bu durumda, dil öğrenmedeki öğrenilmiş çaresizlik yerini alacaktır. Gösterilen tepkiler sonuca ulaşamadığından kişi, sonucu bir daha değiştiremeyeceği hissine kapılır. Kendine olan güveni sarsılır, dili öğrenmedeki inancı azalır. Bir veya birden fazla uğraş vermiş ve sonucunda bir şey değişmemiştir. Uğraş verse de vermese de sonucun değişmeyeceği inancı kişinin hafızasında yer etmiştir. Böyle bir durumda da bir daha deneme cesaretini kendinde hissetmez. Geçmişteki deneyimleri sonucu kişi olumsuz düşünceyle şartlanmış olur, bu gün için o konuda yeniden çaba göstermez. Birçok insan hayatlarının farklı alanlarında bu tarz bir sorunla karşılaşmış olabiliyor ve öğrenilmiş çaresizliğe kapılıyor. Birkaç kez deneme sonucu olumsuz sonuç nedeniyle bir daha deneme gereği hissetmiyor, çünkü artık denememeyi öğrenmiş oluyor. Böyle bir kişi, gelecekte değişen şartlarla yeniden denemediği için ve denememeyi öğrendiği için hayallerinden vazgeçer, özgüveni ve cesareti azalır. Yeniden düşüncelerini düzenleyip yeniden dili öğrenmeye çalışılsa daha başarılı olamayacak diye bir şeyin olmadığını görecektir. Yalnız olumsuz edinilen deneyim, değişen şartların olumluluğunu göstermez.

Öğrenme yoluyla öğrenilen öğrenilmiş çaresizlik, sonraki öğrenmeler için atılacak adımlarda engel oluşturur. İstenilenin yapılmasını düşüncede bırakır. “İnsan öğrenebilen bir varlıktır. İnsan gelişim süreci içinde her şeyi öğrenmektedir. İnsanın refleks tepkileri dışındaki tüm davranışları öğrenilmiştir. İnsan sadece olumlu ve güzel davranışları değil, olumsuz ve zararlı davranışları da öğrenmektedir. Bireyin öğrendiği olumsuz davranışlardan biri de "öğrenilmiş çaresizlik"tir. Bireyin önce öğrendikleri onun yeni öğrenmelerini etkilemektedir. Önce öğrenilenler bireyin öğrenmesini kolaylaştırmakta ya da zorlaştırmaktadır. Bireyin "öğrenilmiş çaresizlik" davranışı onun öğrenmesini olumsuz yönden etkileyen önemli bir etkidir.”¹⁵¹

Fil hikayesini çoğumuz duymuşuzdur. Biliriz ki filler dev cüsselerine rağmen köleleştirilmesi başarılmış, hedefler doğrultusunda itaat ettirilmiş varlıklardır.

¹⁵⁰ Vedat Bal, Pınar Hassülün, “Öğrenilmiş Çaresizliğin Dunning Kruger Sendromu ile İlişkisi: Celal Bayar Üniversitesi Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, **Uluslar Arası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi**, sayı: 3, Manisa, 2016, s. 44.

¹⁵¹ Şükrü Düzgün, Halil Hayalioğlu, “Öğrencilerde Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, sayı: 13, Erzurum, 2006, s. 405.

Köleleştirilen bu varlıklar durumlarını o kadar kabullenmişlerdir ki bu duruma karşı en ufak bir itiraz göstergesi olan bir davranış göstermemeye alışmışlardır. İnce iplerle güçleri kontrol altına alınmış ve sessizce insanların istekleri doğrultusunda hareket eder olmuşlardır. Öğrenilmiş çaresizlik insanı da böyle etkisi altına alır. Yapacağı varsa da insan yapamaz. Bir işte başarısız olmak bu durumun sürekli aynı şekilde devam edeceği anlamına gelmez. İlk başta gösterilen öğrenme isteği devam ettirilmez. Elde edilen ufak tefek başarısızlıklar vaz geçirmemelidir öğrenme isteği olanları. İnsanlar hemen hemen öğrenmek istedikleri şeylerde ilk zamanlar fazlasıyla istek duyarlar ama başarısızlıklar zamanla bu isteğin azalmasına ve artık öğrenmek için sarf edilebilecek şeylerin sarf edilmemesine neden olurlar. O ilk isteğin geçmeye başlamasıyla öğrenmeden uzaklaşma da başlar. Öğrenemeyeceği algısı oluşan kişi yavaş yavaş durumu kabullenmeye başlar. Her denemesi başarısızlıkla sonuçlanan kişi artık yapamıyorum düşüncesiyle başlarda harcadığı gücünden ve çabalarından sonunda vazgeçer. Yapamayacağını iyice kabullenir. Ne kadar uğraşırsa uğraşsın başarılı olamayacağını çoktan öğrenmiştir. Arapçayı öğrenmeye çalışan kişi de birkaç kez deneme sonrası pes edip öğrenilmiş çaresizliğe düşmemeli ve değişen şartlarda yeniden denemelidir. Başarısızlıklar öğrenene başarısızlık durumuna nasıl alışılacağını değil, nasıl başarılı olunmanın yolunu göstermelidir.

Dili öğrenmeyi zorlaştıran ve yeni denemelerden vazgeçiren öğrenilmiş çaresizlik, Arapça öğreniminde fazlasıyla etkilidir.

2.1.14. İmkân Yetersizliği

Dili öğrenmede imkân yetersizliğinin de etkisi vardır. Arapça öğrenme konusunda istek ve hedefler olursa dahi karşımıza birçok imkân yetersizliği çıkıyor. Türkiye için düşünüldüğünde yabancı bir dil olan Arapça öğretiminde zorluklarla fazlasıyla karşılaşmaktadır. Asıl vatani olmayan bir yerde öğrenilmek istenen dile çok zor ulaşıyor. İhtiyaca uygun kitapların yeterli olmaması ve amaca uygun kitap seçeneklerinin yetersizliği,¹⁵² dilin kendisini kullanan insan sayısının azlığı, öğrenilmek istenen dilin asıl halini bilen birinden veya bir yerden öğrenme çabaları, dili öğrenmeye çalışan kişileri fazlasıyla yormaktadır.

¹⁵² Leman Yerli, *Arapça Dilbilgisi ile İlgili Türkçe Yazılmış Kitapların Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*, Ankara, 2007, s. 208.

Arapça alanında yazılmış kaynak sayısının sınırlı olması da imkân yetersizliklerindedir. Yeterli olmayan kaynak sayısı ile da öğrenimde, öğrenecek kişinin kendi seviyesine uygun, istenilen anlatıma sahip bir kaynağı bulması oldukça zordur. Okuma ve dinleme alanında yazılmış kitaplarda yazılı olan metinlerin ilk defa dil öğrenmeyi isteyen kişinin seviyesine uygun olmaması da öğrenimdeki imkânları kısıtlamaktadır. Bazı dillerde basitten karmaşığa doğru oluşturulan kitaplardan yararlanma imkânı fazla iken, Arapça dilindeki sınırlı sayıdaki kitaplarda aniden zorlaşan ve basitten karmaşığa başlamayan yapıdaki öğretim kitapları, dili öğrenmede imkân yetersizliğini arttırmaktadır.¹⁵³

İçerik olarak günlük hayatta kullanımı olmayan kalıplar kitaplarda kullanılmamalıdır.¹⁵⁴ Öğrenilecek dilin kültürel öğelerini yansıtan, sade, kolay anlaşılır kitaplar alınması gerekirken¹⁵⁵ bu tarz kitapların fazla olmamasından kaynaklı imkân yetersizliği yaşanmaktadır. Bazı kitaplarda var olan dil yanlışları veya günlük hayatta kullanılmayan birçok ifadelerin varlığı¹⁵⁶ da bu kitapların tamamının uzman kişiler tarafından hazırlanmadığını göstermektedir. Uzmanlar tarafından yazılmayan dil kitaplarındaki yapılan yanlışlıklar, dili yanlış öğrenmeye neden olur. Günlük hayatta kullanılmayan ifadeler de fazla yer verilmesi, kişinin kitaptan öğrendiğini hem pekiştirmek hem de aktif hale getirmek istediğinde kullanamamasına ve ihtiyaçlarını gerek duyduğunda giderememesine sebep olur. Bilgi seviyesinde kalan ve kullanımı az olan kelimelerin de fazla olduğu kitaplar, imkân yetersizliği oluşturmakta ve Arapça dil öğrenimini olumsuz yönde oldukça etkilemektedir.

Arapça dil öğrenimindeki imkân yetersizliğinden biri de kolay temin edilememesinin yanı sıra satılan kitapların maliyetinin yüksek olmasıdır.¹⁵⁷ Ekonomik anlamda yeterli imkâna sahip olamayan bir kişi, mali yükünden dolayı da az olan bu imkânlara ulaşmada zorlanacaktır. Kalitesi düşük kitaplarda Arapça öğrenmeye çalışacaktır. Arapçayı öğrenmede zorlanma nedeni olan kalite ve sayısı düşük, maliyeti yüksek kitaplar başarısızlığı da beraberinde getirmektedir.¹⁵⁸

¹⁵³ Kablan, ss. 140- 141.

¹⁵⁴ Kablan, age. , s. 141.

¹⁵⁵ Özsunar, s. 102.

¹⁵⁶ Yerli, s. 207.

¹⁵⁷ Kablan, s. 142.

¹⁵⁸ Candemir Doğan, *Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Metot ve Teknikleri*, Ensar Neşriyat, 1. Baskı, İstanbul, 2009, ss. 39- 64.

2.1.15. Dili Öğrenememe Endişesi

Kaygı olarak da adlandırılan endişeyi,¹⁵⁹ öğrenmede yabancı dil olması sebebiyle her insan biraz yaşayabilir fakat bu endişe normal düzeyde ise öğrenmeyi tetiklerken ileri düzeyde hissedilen endişe, öğrenememeye sebep olur. Arapçayı öğrenmeye çalışırken de fazla endişe, dili öğrenememe gibi olumsuz bir sonuca götürür. Kişi öğrenmede korku duyar ve kendini çaresiz hisseder. Bireysel farklılıklardan biri olan endişe, kişiye göre değişiklik gösterir. Kişi çeşitli nedenlerden dolayı dili öğrenememe endişesi yaşar.¹⁶⁰ Dili öğrenememe endişesi genelde dili öğrenmeye başladıktan sonra, öğrenen kişide oluşan izlenim ve tutumlarla oluşur.¹⁶¹ Olumsuz izlenimlerin devam etmesi de Arapçayı öğrenme başarımında sorunlara neden olur. Dili öğrenememe endişesi taşıyan kişi, dili öğrenmede rahatsızlık duyar, huzursuz olur, tedirgin hisseder.¹⁶² Dille ilgili kuralları yanlış idrak ve tabir etmekten endişelenirler.¹⁶³ Kendini dil öğrenmeye istediği gibi bırakamaz bu da normal öğrenme sürecini geciktirir ve öğrenememe ile de sonuçlanma ihtimalini artırır. Dolayısıyla Arapçayı öğrenmede zorlanma nedenleri arasında, dili öğrenememe endişesi de yatmaktadır. Dil öğrenememe endişesi başlı başına bir olumsuz durum iken, bu durum aynı zamanda Arapçayı öğrenmede zorlanma nedenlerinden olan diğer unsurları da etkiler, mesela; motivasyonu düşürür, düşen motivasyon öğrenmeyi zorlaştırır, tam öğrenmeyi sağlayamadığı için de kişi dil öğrenmede yeterli cesarete sahip olamaz ve bu kısır döngü birbirini etkileyerek böylece devam eder. Endişe, dil öğrenmede tamamen kaldırılın denilemez ama en azından belli düzeyde endişe duyularak öğrenmenin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

2.2. ARAPÇA DİL ÖĞRENME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ KULLANMANIN ÖNEMİ

Dil öğrenmenin önemli olduğu bilinmektedir. Farklı farklı ülkelerde verilen farklı dil eğitimlerinin olması da dil öğrenmenin önemli olduğunu gösterir. “Türkiye’de

¹⁵⁹ Serpil Akmeşe, *İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Dersine Ait Tutumları ve Kaygıları Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul, 2019, s. 21.

¹⁶⁰ Kılıç, ss. 111-117.

¹⁶¹ Dilek Çakıcı, “*Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Kaygısı*”, International Journal of Languages' Education and Teaching, Mannheim-Germany, 2015, ss. 496-497.

¹⁶² Zekeriya Hamamcı, Ezgi Hamamcı, “Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı Üzerine Bir Alan Yazın Taraması”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, cilt: 4, sayı: 4, Düzce, 2015, ss. 375-378.

¹⁶³ Aslı Doğan, “Lise Öğrencilerinin İngilizce Öğrenimlerini Etkileyen Yabancı Dil Kaygısı”, *Dil Dergisi*, sayı: 139, Ankara, 2008, ss. 50-52.

yabancı dil eğitiminde, sarf edilen bunca kaynak ve emeğe rağmen, istenilen seviyede verim alınamadığı değerlendirilmektedir. Bunun nedeni olarak, öteden beri devam eden geleneksel dil öğretme alışkanlıkları, yabancı dil eğitimi planlamasındaki eksiklikler ve bunların doğurduğu yöntem, etkinlik, malzeme ve ölçme-değerlendirmedeki yetersizlikler ya da yanlışlar gösterilebilir.”¹⁶⁴ Çabalara rağmen istenilen sonucun elde edilememesi kullanılan yöntem ve teknikle de alakalıdır. Her dili öğrenirken uyulması ve uygulanması gereken bazı kurallar nasıl varsa aynı şekilde Arapça öğrenilirken de uyulması gereken bazı kurallar ve yöntem teknikler vardır. Kullanılan doğru yöntem ve teknikle Arapça dili öğrenimi verimli olacaktır. Bir yöntem dışında hiçbir yöntemden yararlanılmaz denmemelidir. Hangi yöntemler Arapçada bilgilerin kalıcılığını daha iyi sağlıyorsa, o yöntemlerden de yararlanılmalıdır. Günümüz şartlarında sunulan imkânlarla yabancı dil öğrenmede yeni fırsatlar karşımıza çıkmışken tek başına bir yöntemi kullanmak ve diğer yöntemlerden hiçbir şekilde yararlanmamak doğru bir davranış olmaz. Dil öğreniminde, öğrenmeyi kolaylaştıran ve faydalı olabilecek bütün yöntemler dikkate alınmalıdır. Kendini en iyi kişinin kendisi tanır ve hangi yöntemlerin kendisinde daha etkili olacağını az çok farkındadır. Ama en çok yararlanmamız gerekenlerden bahsedeceğiz.

Bir yöntemi ele alıp diğer yöntemler işe yaramaz demek doğru değildir. Öğrenilen ortamın şartları, öğrencinin hangi yöntemden daha iyi öğrenebileceği ve dilin öğretilmesinde hangi yöntemlerin daha çok işe yarayıp istenilen sonuca ulaştırabileceği gibi unsurlar göz önünde bulundurularak yöntem veya yöntemlere karar verilmelidir. “Yabancı dil öğretimi ile ilgilenenlerin, hiçbir yöntemin tutsağı olmamaları, öğretim amaçlarına uygun her yönteme, yararlanılabilir gözüyle bakmaları gerekmektedir. Yabancı dil öğretimi için yöntem seçme durumu söz konusu olduğunda, şu ya da bu yöntemi kesin bir biçimde ret ya da kabul gibi iki zıt ekseninde bulunmak yerine, mevcut bilgi birikiminden etkili bir biçimde yararlanma yolları araştırılmalıdır.”¹⁶⁵ Eğer beklenen hedefe ulaştırılabilecekse, yerine göre Arapça dil öğrenmede kullanılacak yöntem ve teknikler sentezlenerek de kullanılabilir.

¹⁶⁴ Ali Işık, “Yabancı Dil Eğitimimizdeki Yanlışlar Nereden Kaynaklanıyor?”, *Journal of Language and Linguistic Studies*, cilt: 4, sayı: 2, İstanbul, 2008, s. 105 vd.

¹⁶⁵ Mehmet Kara, “*Oyunlarla Yabancılara Türkçe Öğretimi*”, Türkoloji Araştırma Merkezi, 2010, sayı: 27, Adana, 2010, s. 411.

Kişinin öncelikle hedef noktasına ulaşma yolunda önüne engel olarak gördüğü şeyleri aşması gerekir. Ön koşullardan uzaklaşması ve hedefle arasında zihnen herhangi bir engel bırakmaması gerekir. Böylelikle kendini dil öğrenimine karşı motive etmiş ve öğrenme konusunda yaşayacağını düşündüğü zorluklara karşı kendini hazır hissedip yılmaması ve sabırlı olması gerektiğinin farkında olarak işe başlamış olur. Zihnen tıkalı kalınmış engeller, psikolojik olarak da kişiyi dili öğrenme konusunda zayıflatır. İmkânsızlığına karar verilmiş bir şey için de uğraşmanın yersiz olduğu düşünülerek de öğrenme için çaba sarf edilmekten kaçınılır. Böyle bir duruma düşmemek için engel olarak görülen şeyi ortadan kaldırma yoluna gidilmelidir. Fiziki ve zihnen öğrenme ye kendini hazır hisseden kişi, Arapça öğrenmede doğru yöntem ve doğru teknik ile öğrenmeyi başaracaktır.

Dil öğrenmeyi zorunluluk olarak gören bir kişi, öğrenilmesi gereken dili olması gerekenden daha geç öğrenebilir. Ama öğrenmek istediği Arapçada, amacına ulaşmak için izlediği yol ile öğrenmeyi bir yaşam tarzı haline getirirse Arapçayı öğrenmesi kolaylaşır.¹⁶⁶ Öğrenen kişi, o dili nasıl öğrenebilirim arayışı içerisine girerse ve hayatına dili aktarırsa, bu durum onun izleyeceği doğru yolu bulmasını ve o dili doğru yöntem ve tekniklerle daha çabuk öğrenmesini sağlayacaktır.¹⁶⁷ Yakaladığı her fırsatı dil öğrenmeye ayrılan vakte çeviren bir kişi, olabilecek en iyi şekilde kendini dil öğrenme konusunda ileri seviyelere götürür. Mesela yolda yürürken gördüğü bir yazının o an Arapçadaki karşılığı ne olurdu diye düşünüp çevirisini yapmaya çalışması, Arapçadaki karşılığını hatırlayamadığı kelimeyi aklına takıldığı için araştırması gibi yapılan alıştırmalar kişinin kelime hazinesini geliştirerek dili daha iyi kavramasını sağlayacaktır. Bu da Arapça öğrenmede doğru yöntem ve tekniğin kullanılmasının önemini gösterir.

“Öğrencilerimizin yabancı dil öğreniminde şu noktayı göz önünde bulundurmaları gerekir: Hasta bir insan nasıl ki; hastalığını tedavi etmek için doktor arayışı içine giriyorsa, bir öğrencinin de aynı hassasiyeti öğrenme ve bilgilenme konusunda sergilemesi gerekir. Unutmayalım ki; beden hastalığının tedavisi doktor ve ilaçla sağlandığı gibi, akıl ve ruh hastalığının tedavisi ise ancak okuma ve öğrenme ile sağlanır.

¹⁶⁶ Özsunar, ss. 107- 109.

¹⁶⁷ Akpınar, ss. 15- 20.

Yine; aç bir insan karnını doyurmak için nasıl büyük bir çaba ve gayretle bu ihtiyacını şöyle veya böyle temin ediyorsa; aynı şekilde; özellikle ilahiyat öğrenimi gören öğrencilerimizin, Arapça'yı öğrenme konusunda aynı çaba ve gayreti göstermeleri gerekir.”¹⁶⁸

Bir şeyi ilk kez öğrenmeye çalışmak bir zorluk olarak görülse de zorluğu aşmanın bir yolunun olduğu unutulmamalı ve yapacağım, ben bunu başarabilirim, öğrenebilirim denmelidir. Dil her zaman değişim ve gelişim içindeki bir canlıdır aslında. Bu değişimde yapılması gereken ise değişen ve gelişen dil gibi öğrenmede önemli bir yere sahip olan yöntemlerden değişen, gelişen yöntemleri ve teknikleri de takip etmek ve onlardan da yararlanmaya çalışmak olmalıdır. İnsan da tıpkı dil gibi kendini geliştirebilme ve değiştirebilme imkânına sahiptir. Öğrenmeye olumsuz bir bakış, öğrenmede olumsuzluğu oluşturur. Onun için önce kişinin öğrenmeyi başarabileceğine inanması gerekir. Kendini öğrenme konusunda ikna edememiş birine dışardan gelen ikna sözleri ve kullanılan en iyi dil yöntem ve teknikleri çok fazla etki etmez, eden kısmı da yeterli olmaz. İlk olumsuzlukta “zaten yapamıyordum, olmuyordu.” diyerek, dili öğrenme konusunda kendini başarabileceğine inandırmamış kişi, Arapça öğrenmede bir adım geri atacaktır.

Bir toplumun kültürü, içinde yeni yetişmekte olan kişileri de etkiler. Bu etki doğal olarak düşünüş biçiminde de etkilidir. Doğduğu toplumun kültürüyle şekillenen kişide kültür, dil öğrenmeyi isteyip istememesini, öğrenmede kullanmak isteyeceği yolu gibi kişinin kendinde bulunacak durumları etkiler. “Günümüz koşullarında, her ne kadar yabancı dil öğrenme süreci dünyanın gelişmiş birçok ülkesinde benzer bir süreç olarak algılanıyor olsa da bireysel farklılıkları doğrudan etkileyen bir başka etmen de kültürdür. Öğrencinin içinde bulunduğu kültür, güdülenmesini, hedef dile ve dil öğrenmeye karşı tutumunu, seçeceği stratejileri, kaygılı olup olmasını, iletişim kurma isteğini ve cinsiyetinin tüm bunlardaki rolünü doğrudan etkilemektedir.”¹⁶⁹

“Aynı dili konuşan topluluklar dilin yanı sıra aynı kültürü de paylaşır.”¹⁷⁰ Dil öğrenimi üzerinde hatırı sayılır bir etkiye sahip olan unsurlar arasında kültür ve bireysel

¹⁶⁸ Yasin Kahyaoğlu, “Arapça Üzerine Bir Araştırma”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 19, Şanlıurfa, 2008, ss. 126- 127.

¹⁶⁹ Sıla Ay, Yabancı “Dil Öğretiminde Bireysel Farklılıklar Kavramına Genel Bir Bakış”, *Dil Dergisi*, sayı: 163, Ankara, 2014, s. 15.

¹⁷⁰ Şeyma Zeynep Dolgun, *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü Adlı Eserinin Arapçaya Çevirisindeki Kültürel Öğelerin Hedef Odaklı Kuram Işığında İncelenmesi*, Ankara, 2018, s. 20.

farklılıklar da vardır.¹⁷¹ Yöntemlerin aynı olması öğrenmede her zaman aynı sonucu vermez. Çünkü kişiden kişiye değişiklik gösteren şeyler öğrenmeyi de etkiler. Yani öğrenmede kullanılan yöntemle “herkeste aynı öğrenme düzeyi yakalanılmıştır.” denilemez. Yaş, eğilim, cinsiyet, güdü, kaygı gibi bireysel farklılıklar öğrenmede etkili olduğundan toplu olarak yapılan dil eğitimlerinde yöntem ve teknikler konusunda bireysel farklılıklar çok fazla göz önünde bulundurulamamaktadır. Öğretilmek istenen dildeki başarı, en üst düzeyde sağlanmak isteniliyorsa bireysel farklılıklara da dikkat edilmelidir.¹⁷² Her kişinin bireysel farklılığına göre doğru yöntem ve teknik kullanılarak Arapça dili eğitimi verilmelidir. Dil, bireysel farklılıklara dikkat edilmeden öğretilmeye çalışılırsa, Arapçada istenilen başarı da elde edilemez. Kişiye doğru yöntem ve teknikle dil öğretiminde, bireysel farklılıklar da dikkate alınırsa öğrenme ve öğretmedeki kalite de artar. Daha kalıcı ve etkili öğrenmeyle elde edilen öğrenme başarısı, kişiyi dil öğrenmede daha fazla güdüler. “Dil öğrenimi ve öğretimi sürecinde bireylerin yaşantıları aracılığıyla dil davranışlarında değişiklik meydana gelmektedir. Örneğin yabancı dil öğrenme sürecinde bireyin, yabancı dildeki bir sözcük ve bu sözcüğün kendi dilindeki karşılığının öğrenme ortamında bir arada bulunması (dışsal koşullar), bireyin bu sözcükleri algılaması, iki sözcük arasındaki ilişkiyi anlaması ve belleğine yerleştirmesi (içsel koşullar) gerekir. Öğrenme sürecinde önemli rol oynayan içsel koşulları doğrudan gözlemek çok güçtür. Bireysel farklılıklardan kaynaklanan öğrenme biçimleri de öğrenmeyi etkileyen içsel koşullardandır. Bu nedenle etkili öğrenme bakımından öğrenme biçimlerinin belirlenmesi üzerine hazırlanmış pek çok aracın bulunduğu dikkat çekmektedir.”¹⁷³ Öğrenme hızları farklı olan bireylere ortak öğretme yöntemlerinin kullanılması durumunda hızlı öğrenenler öğrenciler bu dil öğretiminden sıkılacaklardır. Bireyselliğe yönelik farklı öğretim şekilleri, yavaş öğrenen öğrenci ile hızlı öğrenen öğrenci durumundan kaynaklanan problemi ortadan kaldırıp, hem öğrenme hem de öğretme konusunda olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Dili öğretecek kişinin bireysel farklılıkları fark edebilmesi ve on göre Arapçayı öğretirken bir yol izleyebilmesi için öğreteceği kişiyi yakından tanıması gerekir. “Bireysel farklılıkları tanıma adına öğretmenlerin, öğrencilerini tanıması elzem bir

¹⁷¹ Sarıkaya, s. 10.

¹⁷² Karaca, s. 44.

¹⁷³ Özlem Aktaş, “Yabancı Dil Öğreniminde Bireysel Farklılıkların Biçem Bileşenine Genel Bir Bakış,” *Dil Dergisi*, sayı: 156, 2012, Ankara, s. 36.

durum karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda öğretmenlerin öğrenciler ile daha çok iletişime geçmeleri gerekmektedir. Sağlıklı ve yapıcı yapılan iletişimlerin öğretmenlere öğrencilerini bilişsel, duyuşsal ve sosyal açıdan daha iyi tanınmasını sağlayacaktır.”¹⁷⁴

Öz güveni iyi olmayan kişi dil öğrenmede zorlanır. Dil öğrenmedeki öz güven eksikliğini giderebilmek, o kişinin anlayacağı ve uygulandığında öz güvenle katılacağı bir program ve bu programa uygun Arapça yöntem ve teknik seçilmelidir. Doğru program eşliğinde, doğru yöntem ve tekniğin kullanılmaması öğrenme güçlüğü oluşturacak ve öz güveni iyice azaltacaktır.¹⁷⁵ “Öğrencilerin yabancı dil derslerindeki başarılarını etkileyen faktörlerden biri de öğrencilerin öz yeterlilik inançlarıdır. Bu nedenle eğitim-öğretim programlarının özyeterlilik inancı dikkate alınarak hazırlanmalıdır.”¹⁷⁶ Kişi, yabancı dili öğrenmede başarılı olacağına inanırsa motivasyonu artar ve bu da dili öğrenmek için daha çok çaba sarf etmesini sağlar.¹⁷⁷

Kişinin Arapçaya dair onu öğrenip öğrenemeyeceğine duyduğu bir inanç vardır. Bu inanç güdülenme üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Kişi de bu inanç etkisindeki güdüyle, düşük veya yüksek kavrama yeterliliğine sahip olduğunu bilemeyebilir. “Özyeterlilik, bireyin belli bir görevi başarabileceğine dair kişisel inancıdır. Özyeterlilik bir inançtır, bu nedenle birey bir görevi yerine getirmek için sahip olunması gerekenden daha çok ya da daha az kapasiteye ya da potansiyele sahip olduğuna inanabilir.”¹⁷⁸ Hayatta daha fazlasını başarmanın en iyi yolu iyi yöntem ve tekniklerle ulaşılabilecek gerçekçi hedefler koymaktır. Hedefler, arzulanan başarının resmini verir ve amaçlara ulaştıracak kişisel görevlerin olduğu yollar açar. Açık ve gerçekçi hedefler öğrenme hızımızı etkileyen en önemli faktörlerdendir, hedefi belli olmayan bir gemiye hiçbir rüzgâr fayda veremez, evet açık denizlerde yol alan ve gideceği limanı bilmeyen hedefsiz bir gemiye nasıl ki yardım edilemiyorsa hedefi olmayan birine de dışardan uzatılan el çok da fazla yardım edemeyecektir, hedefsiz olduğu için başarısızlıkla sonuçlanması kaçınılmaz bir gerçektir. Bunun için bir hedefimiz ve hedeflerimizin de

¹⁷⁴ Ümit Turgut vd. , “Bireysel Farklıkların Öğretim Sürecine Yansımalarına Dair Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma”, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt: 11, Bayburt, 2016, s. 441.

¹⁷⁵ Akyüz, s. 7.

¹⁷⁶ Gürbüz Ocak, Emine Akkaş Baysal, “Öğrencilerin Dil Öğrenme Stratejileri ve İngilizce Özyeterlilik İnançlarının İncelenmesi: Afyonkarahisar ili Örneği”, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, cilt: 44, İstanbul, 2016, s. 93.

¹⁷⁷ Çiftpınar, ss. 168- 180.

¹⁷⁸ Hüseyin Kotaman, “Özyeterlilik İnancı ve Öğrenme Performansının Geliştirilmesine İlişkin Yazın Taraması”, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, Bursa, 2008, s. 112.

oldukça gerçekçi olması gerekir. Gerçekçi olunmadığı takdirde heves ve motivasyonda azalmalar olacak ve dil öğrenimine karşı olumsuz düşünceler oluşmaya başlayacaktır. Hedefler konulduğunda ise azim ve gayret duyguları harekete geçecektir. Hedeflerle sıkıntıların üstesinden gelinir ve sıkıntılar aşılabılır olarak görülür. Zorluklara katlanılır. Başarısızlık durumunda problemin kaynağını hedefi olan insanlar araştırır, çözümler üretir ve problem durumunu da ortadan kaldırmaya çalışır. Hedefsiz birinin başarmak gibi bir nedeni de olmaz. Boş vermiş davranışlar sergiler ve sonucu hüsrarla biter, başarısızlıkla sonuçlanır. Gerçekçi hedefler ise başarıya yürüme nedenidir. Zorluk derecesine göre önce daha basit olanlarla işe başlanmalı, “kısa vadede ne kadar yol alırız, hangi amaçlar daha uzun vadeli olmalı veya öğrenme konusunda hangileri daha uzun vadeli amaçlarda yer almalıdır” şeklinde öğrenme yoluna başlarken düşünmeli, planlamalı, bu planlar dahilinde hedefler belirlenmeli, dil öğrenme yöntem ve tekniğinden uygun olan ile Arapça öğretimine geçilmelidir.

Arapça dil öğretiminde izlenen yolda amaç olmalıdır. “Yabancı dil öğretiminde etkili bir öğretim için önce amacın belirlenmesi amacıyla kim, kime, neyi, nasıl, niçin sorularının cevaplandırılması gerekmektedir.”¹⁷⁹ Nasıl ki bir bebek emeklemeden yürüyemiyor, yürümeye başlamadan da koşamıyorsa aynı şekilde Arapçayı öğrenen kişi de daha kolay ve kısa vadede ulaşılabilen hedefler belirlemeyip emeklemeden yürümeye çalışırsa kendini yetersiz hissedip öğrenmeyi başarma konusunda kendinde güç bulamayabilir, umutsuzluğa kapılabilir. Önce kolay hedeflerle işe başlayıp bu hedeflere ulaştıkça da dili öğrenme azmini arttırıp daha bir içtenlikle, asıl büyük hedeflere doğru ulaşmaya çabalanmalıdır. Hedefi peşinde koşan insan eninde sonunda başarılı olacaktır. Hedefler hayaller demektir ve mücadele verilerek elde edilir. Çaba gösterilmeden elde edilemez. Kişiyi başarıya ulaştıran gerçekçi hedefleri ve izlediği öğrenme yolunda azmi ile yaptıklarıdır. Hiçbir başarı küçük değildir ve azim ile elde edilen küçük başarı parçaları birleşerek büyük başarıları oluşturur. “Her ne kadar öğrencilerin yabancı dil öğrenimi ile ilgili inançları ve yabancı dil öğrenimi ile ilgili tutumlarının başarıyı hızlandırmada veya engellemede anahtar rol oynadığı düşüncesi ve söz konusu inançların dil öğrenme stratejilerini etkilediği fikri yeni değilse de, bu inançların, tutumların ve stratejilerin değişik eğitim kurumlarında ve değişik yaş grubundaki öğrenciler arasından seçilen geniş bir örnekleme grubunu içeren daha geniş bir

¹⁷⁹ Ertürk, s.12.

toplumsal bağlamda incelendiği araştırma sayısı çok azdır.”¹⁸⁰ “Neden öğrenmeliyim.” sorusunu sorarak amacını belirleyen kişi o amaca yönelik olarak hedefler oluşturur. Her zaman bir amaç olmalıdır. Amaçsız hedefe varılamaz. Arapça öğrenmek için uğraşılırken daha çok öğrenmeliyim denip öğrenme bir sınıra tabi tutulmamalıdır. Yaşamı buna örnek verebiliriz. Hayatta kalmak için su içilmelidir. Hayatta kalmak hedeftir, bu yolda içilen su ise yaşamda kalmak için bir amaçtır. Bir sonuca ulaşmak için amaç olmalıdır. Amaç olmadan sonuca ulaşılamaz. Hedefte tembellik edilerek dil öğrenilmez. Amaç ile tembellik de yan yana durmaz. Birinin olduğu yeri öteki terk eder. Amaç kişiye sürekli yapmak istediğini hatırlatır, hedefler için uğraşılması gerektiğini bildirir. Tembellik ise bu hedeflere ulaşmada öğrenilmesi gerekenleri ilerideki zamanlara erteletir. Amaçsızlık, yapılan işte kişiyi bezdirir. Bezen bir kişinin de öğrenme gibi bir hevesi olmaz. Tembellik, öğrenmede zorlanma durumunda öğrenememe durumunu kabullenmeyi öğretir. Oysa amaç kişiyi zafere götürür. Amaçsız zafer olmaz. Dili öğrenmek isteyen kişi de bu amaç doğrultusunda dilde öğrendiği her şeyle hedefe giden yolu zafere ulaşan amaç taşlarıyla döşemiş olur ve bu yolda izlenilen doğru yöntem ve teknikle önceden belirlenen hedefe amaçlarıyla yürüdüğü müddetçe zafere ulaştıracak olan istediği öğrenimi yavaş yavaş gerçekleştirmiş olacaktır. Amaçlar doğru yöntem ulaşılır hedeflerle yol haritası olup kişinin doğru noktaya varmasını sağlayacaktır. Yapmak istenilen şeyde “neden” sorusu da kişiye amacı gösterir.¹⁸¹

Dil, onu öğrenmeye uğraşmaktan zevk alınarak öğrenilmelidir. Dili öğrenmede doğru yöntem kullanılmadığında, öğrenme istenildiği gibi sağlamayacağı için kişi bundan mutlu olmayabiliyor ve öğrenme işinden zevk alamayabiliyor. Yaptığı işten zevk almayan kimse o işte bıkkınlık hissedip kendini o alanda geliştirmek istemeyecektir. İstekli olmak; usanmadan, yılmadan, bıkmadan, azimle, istekle, aşkla o işi yapmakla olur. Yapılan işte başarı sağlanıp ilerleme kaydedilmek isteniyorsa, öğrenilmek istenen dili sevmenin yanında onu öğrenirken harcanan emekten yakınmamalı ve yapılan öğrenme işinden zevk alınmalıdır. Dil öğrenmekten zevk almayan kişi kendini öğrenemeyeceği konusunda tetikleyen ilk olumsuzlukta vazgeçebilir. Kişinin yerine göre bazı şeylerden fedakârlık yapması gerekir. Eğer

¹⁸⁰ Işıl Günseli Kaçar, Buğra Zengin, “İngilizceyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Dil Öğrenme ile İlgili İnançları, Öğrenme Yöntemleri, Dil Öğrenme Amaçları ve Öncelikleri Arasındaki İlişki: Öğrenci Boyutu”, *Journal of Language and Linguistic Studies*, , cilt: 5, Ankara, 2009, s. 58.

¹⁸¹ Özer, Korkmaz, s. 55- 75

Arapça öğrenmeyi sevmeyerek, istemeyerek yapıyorsa o öğrenme yolunda fedakarlıklardan kaçınacaktır. Dile karşı takınacağı tavır iyi yönde olmayacaktır. Zevkle öğrenen kişi ise vaktinin çoğunluğunu dili öğrenmeye ayıracak, heyecanla bu öğrenme işine sarılacak, bu çalışma sonucunda da gönül rahatlığıyla elinden gelenin en iyisini yaptığını dile getirebilecek ve öğrenme yolunda en iyi sonuçları elde edecektir. Arapçayı öğrenirken kendini mutlu hissedecek ve dili öğrenirken geçirdiği saatleri en iyi şekilde değerlendirip verimli geçmesi için uğraşacaktır. Dili öğrendikçe de dil öğrenme konusundaki yeteneğinin farkında olup bu yöndeki becerisini fark edecektir. Hedef ile yaşantıyı uyum içinde sürdürebilmek yine zevk alarak yapılan işle olur. Dilde yeni şeyler öğrenmek kişiyi mutlu ederse kişi çalışma azmini artırır. Kısacası, eğer bir dili öğrenmek için yapılan uğraşlardan zevk alınmıyorsa başarı elde edilir. Bunun içinde zevkli öğrenmeyi sağlayacak yöntem teknik ile çalışılmalıdır. Eğer bu dili öğrenmekten ve onun için uğraşmaktan hoşnut olunmuyorsa bu durumda dili öğrenmede zorlanılacak veya hoşlanılmayan bir şey olduğu için kişi öğrenmeyi bırakacaktır.

Duygular öğrenmeyi etkiler. Düşünceden kaynaklı duygular oluşur. "Bellek ve üst bellekle ilgili yapılan çalışmalarda heyecanların/duyguların performans üzerindeki etkileri hakkında giderek artan sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür." ¹⁸² Kişinin öğrenememe korkusu dil öğrenmeyi etkiler ve kişi umutsuz davranır ama bilinmeli ki umutsuz bir iş olmaz, umut etmek gereklidir. Öğrenme yollarını denemek gerekir. Öğrenememe nedenine çözümler aranmalı, "Öğrenme yöntem tekniklerde mi, başarıyı etkileyen motivasyonda mı?" ¹⁸³ gibi neden öğrenilmediği, nerede yanlış yapıldığı araştırılmalı ve umut etmekten vazgeçilmemelidir. Bir beklenti varsa o beklentiyi elde etmek için uğraşlar verilir. Umut eden insan yollar arar, başarmak için yeni yol da üretir yollar da. Engel tanımaz. Umut eden insan dili öğrenme konusunda zor zamanlar da geçirirse bile inancını yitirmez. Başarıya inanır çünkü umutludur. Beklentisi vardır ve bu beklenti hep olur. Zorlandığı yerde de pozitif bakar. Bu zorlukların bir gün azalacağını bilir ve öğrenmede ki zorluklar ona zor gelmez. Başarısızlık durumundan da ders çıkarır, dili öğrenmede olumlu sonuçların gerçekleşeceğini bilir. Umutsuz olunmamalıdır. Umutsuz insan, hayata ve geleceğe olduğu gibi dil öğrenimi de

¹⁸² Hanife Şahin Tabakçı, Sema Karakelle, "Öğrenilmiş Çaresizliğin Bilme Hissi Kararı Üzerindeki Etkisinin Gelişimsel Olarak İncelenmesi", *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, İstanbul, 2012, s. 58.

¹⁸³ Aktaş, "Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti" s. 89.

karamsar bakar. Umut, insanı başarıya taşır. Öğrenimi gerçekleştireceğine inandırır ve başarılı yapar.

Dil uzun süreli emek isteyen bir uğraştır. Her şeyin bir anda olması gibi bir durum söz konusu değildir. Öğrenilmek istenen dilin Arapça gibi zengin bir olduğu düşünüldüğünde, bu öğrenme sürecinin oldukça emek isteyen ve çabucak her şeyin bir anda gerçekleşmeyeceği bir süreç olduğu da açıkça anlaşılmaktadır. Bu gerçekler bilinerek yola başlanması gereken Arapça öğrenimi konusunda, sabırlı olunması ve bir şeylerin sabırla elde edilebileceğini ve aceleciliğin ise engeller oluşturabileceği bilinmelidir. Şuan konuştuğumuz dile bakıldığında da dil öğrenmenin bir anda gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Çeşitli yöntemler denenerek, uzun süre emek verilerek, doğru yöntemlerle dil öğrenilmeye çalışılmalıdır. “Dil öğretiminde yöntem, öğrenciyi eğitimin amaçlarına en çabuk ve en güvenilir olarak ulaştıracak olan bir öğretim unsurudur.”¹⁸⁴ Bunun için yabancı dili öğrenirken de her şey ılık hızıyla olsun, çabucak dili öğrenmiş olayım düşüncesine kapılmadan doğru yöntemle öğrenmeye çalışılmalı ve “uyuyup uyanayım ki öğrenmişim.” aceleliğinden uzaklaşıp, hayali hızdaki çabuk öğrenmek yerine “iyi öğreniyim.” düşüncesi mantığıyla öğrenme gerçekleştirilmeye çalışılmalıdır.

Amaç bir dili gerçekten öğrenmekse bu konuda istikrarlı da olunmalıdır.¹⁸⁵ Bir şeyde istikrarlı olmak için o şeyi gerçekten istemek gerekir. Kararlı olunmalıdır. Kararlar geleceğe yön verir. Kararlı olmak engelleri ortadan yavaş yavaş kaldırmayı da sağlar ve korkulardan uzaklaştırıp kendine güven verir. Israrla takip edilen plan gerektiğinde yeniden düzenlenebilir, eskisi gibi verim alınamayan yöntem ve teknikler değiştirilebilir ama asla vazgeçilmemeli ve istikrar korunmalıdır. Ayrıca istikrarlı olunan bu yolda amaca ulaşmak için başka nelerin gerekli olduğu da düşünülerek ona göre hareket edilmelidir. Kişi, nelere ihtiyacı olduğunu istikrarlı olarak devam ettirdiği çalışmalarında yeri geldikçe anlayacak ve ona göre bu ihtiyaçlarını tespit ederek gerekli olan şeylerin tedarikini sağlayacaktır.

Arapça sayısız anlatım kalıplarına sahip bir dil olması sebebiyle de bütün anlatım kalıplarını ezberlemek mümkün gibi gözükmez. Bu açıdan da Arapça dilinde ilk

¹⁸⁴ Muhammet Raşit Memiş, Mehmet Dursun Erdem, “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt: 8/9, Ankara, 2013, s. 298.

¹⁸⁵ Kılıç, *Arapça Okuma Dil Becerisinde Materyal Tasarımı ve Kullanımı (Özel Amaçlı Dil Eğitim ve Öğretim Örneği)*, s. 53.

etapta önemli olanın sayısız anlatım kalıplarını veya bütün kelimelerini bir anda ezberlemeye çalışmak değil, öğrenilen kelimeleri günlük hayatta kullanmak ve böylece kelimelerin hafızada kalıcılığını ve kullanım pratikliğini arttırmaktır. İlk başlarda Arapçadaki bütün anlatım kalıpları ezberlemeye çalışmak yılgınlığa neden olarak kişiyi dil öğreniminden soğutur. Bütün kelimeleri ezberlemeye çalışmak da oldukça yorucudur. Doğru yöntemlerle sağlanan öğrenme de ezbere fazla gerek kalmaz. Her öğrenimde belli miktarlarda ezber olabilir. Ancak her şeyi ezberlemeye çalışmak ise akıl karı bir iş değildir, hem zahmetli hem de kullanışlılığı az bir yöntemdir kelime ezberlemeye çalışmak. Bir dili öğrenmek demek anlatım kalıplarını veya kelimelerin tamamını ezberlemek demek değildir. Az ezberle, doğru izlenen yolla, çok kullanım sağlayabilmektir dili öğrenmek. Kitaplarla kendini ezbere boğarak öğrenmeye çalışmalar, zaman kaybettirici ve öğrenmeyi geciktirici unsurlardır. Sadece ezber ile her şey yoluna girecek sanılıyor. Nasılsın, nereye gidiyorsun gibi kalıp cümleler öğrenilebilmek için zaman, emek, para gibi maddi manevi birçok şeyler veriliyor. İş konuşmaya gelince ezberden öteye gidememiş cümleler nedeniyle doğru düzgün bir konuşma yapılamıyor hatta konuşulmuyor dersek daha doğru olur. İyi bir eğitimci dahilinde düzgün bir sistemle düzenlenmiş bir planla yabancı dil daha iyi öğrenilebilir.

Sözcük hazinesini oluşturan kelime bilgisi,¹⁸⁶ Arapçada konuşmada ve okuduğunu anlamada önemlidir. “Yabancı dil öğreniminde anlama ve anlamlandırmada kilit fonksiyona sahip “kelime” ve “kelime bilgisi”, söz konusu dil becerilerinin gelişiminde temel teşkil etmektedir. Yabancı dil derslerinde uygulanan yöntem ve teknikler öğrencilerin kelime kazanımını dolayısıyla dil öğrenimini doğrudan etkilemektedir.”¹⁸⁷

Arapça dillinde öğrenilmesi gereken temel esaslarda öncelik dil bilgisi olmamalıdır, dil bilgisi cümlenin doğru kuruluşu için önemlidir yalnız iletişim için yeterli değildir. Önceliğini dilbilgisi-çeviriye verenler dil konusunda istedikleri sonuca ulaşamazlar,¹⁸⁸ çünkü Arapça öğrenimi öncelikli olarak dil bilgisiyle başlamaz. Arapça öğreniminde kullanılan yöntem tekniklerde de iletişimde gerekli olan kelime öğrenimini ön plana çıkararak yöntemler tercih edilmelidir. Öğrenilen kelimelerle ilk olarak kısa

¹⁸⁶ Kütükcü, s. 73.

¹⁸⁷ Adnan Oflaz, “Geleneksel ve Alternatif Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinde Almanca Kelime Öğretimi”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt 10/3, Ankara, 2015, ss. 695-712.

¹⁸⁸ Ertürk, s. 12.

cümleler kurulmalı kendini ifade etme amaçlanmalıdır, ilerleyen süreçte öğrenilen kelimelerin artması kendini ifadelerin ve isteklerin daha rahat dile getirilebildiği düzeye ulaşılmasıyla da dil bilgisine başlanılmalıdır. Dilli öğrenme aşamasında da konuşmaya çalışılmaktan asla çekinilmemelidir ve kendini ifade etmeye her zaman çalışılmalıdır. Burada izlenen yolun doğru olması önemlidir. Arapçayı öğrenmede doğru yöntemin kullanılması kişinin seviyesine uygun olarak belirleneceği için yanlış yaparım korkusu olmaz. Yanlış yaparım korkusuyla cümle kurmaktan uzak durulması, dili öğrenme aşamasında kişiyi engelleyici bir unsurdur. Günlük hayata bir dil ne kadar aktarılsa hafızada kalıcılığı o kadar artacağından, öğrenilen kelimeleri günlük hayatta kullanma konusunda her zaman cesur davranılmalıdır ve bilinmelidir ki yanlış yaparak zamanla doğru kullanımına ulaşmak mümkün olmaktadır. Kullanılan yöntem ve tekniklerde kelime öğrenimi için dinleme ve anlamaya da yer verilmelidir. Dinlemekten ve anlamaya çalışmaktan da asla kaçınılmamalı, bu becerilere sahip olunmaya çalışılmalı, sahip olunduğu kadarı da geliştirilmelidir. Anlama becerisi kişide geç gelişmesi durumunda da sahip olduğu dilde cümleleri tercüme edebilmeye çalışılarak Arapça dilini öğrenme konusunda yavaşlamaya neden olacak, kişinin öğrenme isteğini olumsuz yönde etkileyecektir. Kişi de olumsuz yönde ne kadar etkilenirse kişinin dil öğrenimini de bu durum o kadar etkileyecek ve zamanın yanlış kullanılmasıyla da gerek heveste gerekse öğrenme isteğinde azalmalar meydana gelebilecektir.

2.3. ARAPÇA ÖĞRENİM ETKİNLİKLERİ

Küreselleşmeyle birlikte insanların yaşam serüvenindeki değişimler, dil öğrenim ve öğretiminin önemini artırmıştır.¹⁸⁹ Bu bütünleşme sürecinde, nedenlere bağlı olarak kendini dil öğrenme konusunda ilerletmemiş kişiler de günlük yaşamlarında kendilerini bazı öğrenimler içinde bulabilirler. Uzak yakın fark etmeksizin insan ilişkilerinin artmasıyla dil öğrenmek geçmiş zamanlara nazaran her geçen gün önemini artırmaktadır. Değişen dünya şartları da iletişim, alış veriş vb. durumlarla anadilden başka dil hatta diller öğrenmeyi de gerektirir duruma getirmiştir. Günümüzde kökleşmiş bir dil öğreniminden daha farklı olan hayatta yaşanılabilir ve uygulanabilir bir dile ihtiyaç vardır ve ihtiyaç duyulan hayata geçirilebilir dil, alışagelmış dil öğreniminden oldukça farklıdır. Günümüzde öğrenilen yabancı dilin aynı zamanda etkili bir şekilde

¹⁸⁹ Kablan, s. 16.

kullanılması gerektiği ve bu iletişim sayesinde¹⁹⁰ de dillerin öneminin artmasıyla Arapçayı öğrenmenin önemini daha iyi ortaya konmuştur. Küreselleşme sonucu değişen dilin önemi ile Arapçayı öğrenme ve öğretme konusunda da modernleşmeye gidilmesi gerekir. Yeni yöntem arayışları da dil öğretme konusunda devam etmektedir.¹⁹¹ Arapça öğrenim etkinliklerinde denenen ve denenmekte olan dilin nasıl öğretileceği tartışılmış ve tartışmalara konu olma özelliğini de değişen şartlarla yitirmemiştir, hala da canlı tutmaya devam etmektedir. Yeni ortaya çıkan yöntemler bir öncekilerin kifayetsiz kaldığı ve tamamlayamadığı boşlukları doldurmak istemiş ve bu şekilde çoğalan yöntemler eğitimde dil öğrenmeye alternatifler sunarak yöntem konusunda zenginlikler sağlamıştır. Modern yöntemlerle dil öğretim etkinliklerinde amaç kişiyi daha iyi, daha hızlı ve daha güvenilir bir şekilde nasıl amaca ulaştırırım ve dili kazandırmış olurum olmuştur.¹⁹² Modern yöntemlerle denenen öğretim etkinlikleri ile bilgiyi ezberle unut düşüncesinden uzaklaştırıp¹⁹³ öğrenimde uygun yaş ve hafıza ile hızlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan öğrenmede sürekliliği sağlamak ve hedef edinilen başarı ile verimlilik artırılmaya çalışılmıştır.

2.3.1. Öğrenimde Süreklilik

Eğitim ve öğretimde her zaman süreklilik vardır. Bunun nedeni birbiriyle bağlantılı olan şeylerin her gün üzerine bir yenisini ekleyerek yaşama devam etmemizden kaynaklanır. Eğitim disiplin ile elde edilir ve gerek kendimize gerekse hayatımızda bulunan insanlarla etkileşimde olduğumuzdan bu süreklilik devam eder. Öğrenme sürekli olduğu için öğrenmenin yaşı yoktur. İnsan hayatının her döneminde yeni bilgiler elde eder. Teknoloji de çevreyle olan iletişimi artırır. Bilgi teknolojiyi, teknoloji de bilgiyi geliştirir. Bilgiyle üretilen teknoloji aynı zamanda üretilen bilgiyi de bizlerle paylaşır ve bilgiye kolay bir şekilde ulaşmayı sağlar. Gelişen teknolojiyle öğrenmede süreklilik daha hızlı elde edilir bir hale gelmiştir. Öğrenimde süreklilik, teknolojinin sunduğu avantajlar arsından iletişimle de devam eder. “Dolayısıyla yabancı dilde iletişim becerisinin yaşam boyu öğrenme yeterliğini etkileyen faktörlerden biri

¹⁹⁰ Sarıkaya, ss. 12- 13.

¹⁹¹ Polat, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “İmam Hatip Liseleri İçin Arapça” Adlı Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi*, s. 125.

¹⁹² Kablan, s. 59.

¹⁹³ Ertürk, s. 12.

olduğu ileri sürülebilir.”¹⁹⁴ İnsan hem sosyal hem de sanal âlemde iletişim içinde hayatını devam ettirir. Bazen bir toplantıda, bazen bir çay ocağında yeni bir şey öğrenebilir. Öğrenmenin belli bir zamanı da yoktur. Öyle ki gecenin bir yarısı hastaneye kaldırılan bir hastadan bile bir şeyler öğrenilebilir. Zaman ve mekân kısıtlaması yoktur bu sürekliliğin. Bilgi insan hayatındaki en büyük gelir kaynağıdır. Doğumundan itibaren biriktirdiği sermayesidir. Bu sermaye insana doğumundan ölümüne kadar artarak devam eder üstelik. Deneyimlerimiz yaşam boyu devam ettiği sürece bizlere yeni bilgi ve beceriler kazandırarak öğrenmede sürekli yol almamızı sağlar. Öğretim kurumları sınırları içerisine hapsedilmemesi gereken bilginin, ezberle okuldan sonra unut şekline dönüştürülen yöntemle değil de daha hayatla bağdaşık bir şekilde sürdürülmesi sağlanmalıdır. Bu öğrenmedeki sürekliliği unutmadan öğrenmek için, öğrenmede süreklilik sağlanmalıdır. Uzun süreli aralar verilmemeli, ertelenmemelidir. Hedefler için, başarmak istenilenler için, planlı bir şekilde sürekli emek sarf edilmelidir. Başarı sürekli verilen emekle elde edilir. Ara sıra uğraşp sonrasında çok iyi bir sonuç beklenemez ve başarı tam anlamıyla gerçekleştirilemez. Süreklilikle, çalışmanın ve azmin gücü ile hedef ve hayallere ulaşılabacaktır, olmadığında tekrar tekrar deneyerek ve vazgeçmeyerek bir şeyler elde edilmeye çalışılmalıdır. Hayallere ulaşmak için çalışma azminin olması gerektiğini unutmayarak diyebiliriz ki bir damla taşı delemeyiz, damlaların sürekliliği gerekir ve yine aynı şekilde diyebiliriz ki başarmak için öğrenmek, öğrenmek için de süreklilik gerekir. Sürekli azmederek sürekli çabalayarak hedeflere ulaşılabilir. Süreklilik olmazsa yabancı bir dilde başarılı olmak da zorlaşacaktır.

2.3.2. Öğrenimde Verimlilik ve Başarı

Öğrenimde verimlilikle başarı sağlanır ve hem verimlilik hem de başarı öğrenimde önemlidir. “Başarı, genel anlamda belirlenen hedefe ulaşmak; başarısızlık ise hedefe ulaşamamak olarak değerlendirilebilir.”¹⁹⁵ Çeşitli etmenler yabancı bir dili öğrenmede başarılı veya başarısız olabilmeyi etkilemektedir. Bilginin teoriden pratiğe çevrilmesi ve pratiğe çevrilen bilginin kalıcılığının sağlanması açısından verimlilik ve

¹⁹⁴ Gamze Yavuz Konokman, Tuğba Yanpar Yelken, “Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterliklerine İlişkin Algıları”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (H. U. Journal of Education)*, 29(2), 2014, Ankara, s. 275.

¹⁹⁵ Özer, Korkmaz, s. 62 vd.

başarı önemlidir. Kalıcılığı sağlanan bilgi başarıyı etkileyen bir unsurdur. Başarı da verimliliği beraberinde getirir. Başarı insanlar için ulaşmak istedikleri hedefleridir ve hayatlarının çoğunu bu hedefe ulaşmak için kullanırlar. Çünkü başarı da hedefe giden bir yoldur. Öğrenmeyi bilen, bildiklerini hayatlarında uygulayan insanlar başarıyı elde etmiş insanlardır. Eğer öğrenciler zorunlu ödevlerle ezber yöntemine itilirse artık pratikliğini kaybedip üretme yeteneğinden uzaklaşırlar ve öğrenim sıkıcı olur.¹⁹⁶ Eğer ki eğitimde başarılı olmak isteniyorsa kolektif ve katılımcı öğrencilerin ilgi alanları, ne istediklerini, hedeflerini dinleyerek ölçerek anlayıp ona göre bir eğitim sistemi uygulanmalıdır. Bütün bu sistem öğrenci de verimliliği artırır, bu da başarının elde edilmesini sağlar.

Peki başarıyı elde etmemiz nelere bağlıdır?

İstemek başarıyı elde etmek için en önemli faktördür. Çocuklar eğer istekli olursa bu bilgiyi, başarıyı elde eder. Yabancı bir dil, öğrenildiği halde pratiğe dökülemiyorsa o dilde yeterince başarı elde edilmiş olmaz. Başarının elde edilmesi içinde aile faktörü önemlidir. Aile çocuğun isteklerini sorgulamalıdır. Daha sonra okulun gelecekte ona nasıl bir etki sağlayacağı konusu anlatılmalıdır. Ailenin bu konu hakkında bilgi verebilmesi içinse öncelikle eğitime öğretime önem veriyor olması gerekir. Ve bu önemi de davranışlarıyla göstermelidir.

Başarıyı elde etmeleri için çocuklarımıza neler yaptırmalıyız?

Öncelikle sorumluluklarını öğretmeliyiz. Öğrenciye kendi kendine öğrenme becerisi kazandırılmalıdır.¹⁹⁷ Öğrenci kendi kendine öğrenme ve gelişiminden sorumluluk duymalıdır.¹⁹⁸ Bu sorumluluklarını da alışkanlık haline getirmeliyiz. Beslenme alışkanlıklarını, uyku düzenlerini sağlamalıyız. Teknolojik alet kullanımlarını belli saatler içinde kullanması gerektiğini anlatmalı ve sorumluluklarını yerine getirdikten sonra sosyal alanlara yönelebileceğini bildirmeliyiz.

2.3.3. Öğrenimde Yaş ve Hafıza

Dili sesletimleri o dili anadil olarak konuşanların sesletimlerinden oldukça uzaktır. Dolayısıyla çocuklar henüz gelişme aşamasında olan ses örgenleri sayesinde herhangi

¹⁹⁶ Çevik, s. 32.

¹⁹⁷ Özsunar, s. 112.

¹⁹⁸ Akın, s. 72.

bir dilin sesletimini kolayca yapabilmektedirler. Yani erken yaşta verilen dil eğitimi hem yaş hem de hafıza açısından çabuk ve kalıcı öğrenmekte bir avantajdır. Mümkün olan en erken dönemde gerçekleştirilen yabancı dil öğretiminde özellikle onların bu ses potansiyelleri harekete geçirilmelidir. Bir yetişkin uzun seneler tek bir ses yapısıyla (anadilinin sesleri) karşı karşıya kalmakta ve bu edindiği ses alışkanlıkları da onun bir başka dilin ses yapısını öğrenmesinde işini zorlaştırmaktadır. Bu da dil öğrenme açısından yaşın ilerlemesinin öğrenmeyi zorlaştırdığı ve dezavantaj olduğunu gösterir.¹⁹⁹ “Bunun yanında yaşlı bireylerin de hücre kayıpları nedeniyle daha yavaş öğrendikleri bilinmektedir”²⁰⁰ Bu gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda yaş açısından daha küçük olan bireylerin hafıza olarak da daha kolay kavrayabilecekleri anlaşılmakta ve yaşın öğrenmede etkisi fark edilmektedir. Dil öğreniminde öncelik erken yaşta bu dilin öğrenilmesine karar vermektir. Aileler bu konuda bilgilenebilir ve çocuklarına yardımcı olmalıdır. Henüz hafızası hiçbir gereksiz bilgi ile dolmayan ve bu dikkat ve ilgisini farklı yönlere çevirmemiş çocuklar, yeni dili kavramada hız kazanacak ve dili öğrenirken öğrenme en kolaya indirgenecektir. Bu durum öğrenmede ileri yaşta olanlara nazaran yaş ve hafıza bakımından küçüklere dil öğrenmede avantaj sağlayacaktır. Yaşın yabancı dil öğrenimindeki etkisi aşikârdır. Çocukların yaşı ilerledikçe, yabancı dil öğrenmeleri zorlaşmakta, yabancı dil öğrenmeğe ne kadar erken yaşta başlanırsa dili öğrenmekte o kadar kolaylaşmaktadır.²⁰¹ Teknoloji, iletişim ve bilgi çağı sadece Türkiye’de değil tüm dünyada erken yaşta dil öğrenimine önem kazandırmıştır. Teknolojideki gelişmeler ulaşımı kolaylaştırdığı için bu kolay ulaşım beraberinde bizlere ülkeler arasındaki iletişimi sunmuş,²⁰² sınırların önemini ortadan kaldırmış ve diller ile kültürler arası etkileşimin hızını artırmıştır. Kültürel alışverişte devamlılığı sağlayan dil öğretiminde,²⁰³ geçmişten günümüze kadar birçok yöntem denenmiş ve önceki yöntemlerde eksik kalan yönler yeni araştırmalar ve yöntemlerle giderilmeye çalışılmış,²⁰⁴ yeni yöntemler denenmiştir.²⁰⁵ Erken yaşta dil öğrenmenin öneminin

¹⁹⁹ Ebubekir Bozavli, Okulda Erken Yaşta Dil Öğretiminde Sözel Dil Becerilerinin Kullanımı, **Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt: 2, sayı: 1, Bartın, 2013, s. 35.

²⁰⁰ Rezzan Gündoğdu, “Öğrenmenin Doğası ve Temel Kavramlar”, Aksaray, 2013, s. 177.

²⁰¹ Binnur Genç İltter, Sühendan Er, Erken “Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Veli ve Öğretmen Görüşleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, cilt: 15, no: 1, Ankara, 2007, ss. 21- 30.

²⁰² Mustafa Durmuş Çelebi, “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı: 21, Kayseri, 2006, s. 286.

²⁰³ Kütükcü, s. 10.

²⁰⁴ Özçelik, Aydeniz, s. 232.

artmasıyla birlikte de buna uygun kullanılabilir yeni yöntem ve teknikler aranmaya başlanmıştır ve erken yaşta dil eğitimine önemli katkılar sağlayan bu arayışlar hala devam etmektedir.

“İnsanın dil ile olan bağlantısı çok ilgi çekicidir, 6 yaşına gelen bir çocuk 10 binden fazla sözü kelime hazinesine kayıt etmiştir. 4 yaşındaki bir çocuk ise dilindeki gramer kurallarını hatadan uzak olarak kullanabilme yeteneğini yüzde 95’e çıkartmıştır. Bunu yaparken de çocuk hiçbir düzenli eğitime gerek duymaz; dili konuşabileceği ve işitebileceği bir ortam onun için yeterlidir. Çocuğun bütün bunları yapabilmesi ancak onun dil yeteneği ve mekânizmasıyla doğmasına bağlanabilir. Gramer dilin seslerini ve kurallarını, kelime biçimlerini ve söz dizimini kapsar ve bu sınırlı verilerle daha önce hiç işitilmemiş sınırsız sayıda cümle kurabilme imkânını sağlar. İşte bugün bebeklerin çok karmaşık olan dili kolayca öğrenebilmelerinin altında genlerdeki bu dil kalıtımı yatmaktadır.”²⁰⁶ Çocuk yaşlarda öğrenme daha kolaydır ve daha kalıcıdır. Dili öğrenme ileri yaşlardaki insanlara nazaran çocuklarda daha hızlı gerçekleşir, çünkü belli bir yaştan sonra istatistiksel olarak da öğrenme hızı yavaşlar. Erken yaşta ikinci bir dili öğrenmek çocukta dinleme, anlama ve düşünme gibi yetileri daha hızlı geliştirir. Anadili öğrenme yaşlarında olan bir çocuk anadilini öğrenirken aynı zamanda ikinci bir dili öğrenmede çok zorluk çekmez ve anadilini öğrenirken ikinci dili de öğrenerek büyür. Ağaç yaş iken eğilir. İnsan hayatı da ağaç gibidir. Fidan haldeyken bakım gören ağaç nasıl büyürse, küçük yaşta öğrenmek istenilen yabancı dilde de eğitim verilen çocuk da öyle büyür. Anadilini öğrenmeye başlayan bir çocuk 4 yaşına kadar işitsel düzen ile seslendirmeyi, 8 yaşına kadar da cümle ve sözcük yazım kavramlarını ve 12 yaşına kadar da tümce yapım düzenini öğrenir. Bundan sonraki yaşamında bu birey yeni şeyler üretirken belleğinde bulunan bu kavramlar sayesinde başka bir şeye ihtiyaç duymaz. İnsanın algısı küçük yaşlarda fazlasıyla açıktır. Algının açık olduğu dönemde görülen dil eğitimi ile dil daha çabuk öğrenilir. Yaş ilerledikçe bu öğrenme yavaşlar. Algının açıklığı azalır. Nasıl ki bahçıvan ağaçta görmek istediği şekil üzere ağacı fidanlıktan itibaren budar ve zamanı geldiğinde artık ağaç o şekil üzere büyümüş olarak bulunursa, küçük yaşlarda dil eğitimi verilen çocuk da bu istenilen şeklin verilmesi için

²⁰⁵ Akyüz, s. 15.

²⁰⁶ Hidayet Aydar, İsmail Ulutaş, “Kuran-ı Kerim ve Diğer Kutsal Kitaplara Göre Din Olgusu”, İstanbul, 2018, s. 12 vd.

budanan fidan gibi zamanla eğitimle şekil alır ve karşımıza yabancı dilde iyi bir düzeyde olan insan olarak çıkar. Yaş ilerledikçe hedefleri gerçekleştirmek de zorlaşır. Bunun için yabancı bir dili öğrenmesi istenilen insanlara da küçük yaşta hedefler doğrultusunda eğitim verilmeli ve o yönde çalışmalarda bulunulmalıdır.

“Erken yaşta yabancı dil öğretiminde başarısızlığın temel nedenlerinin başında 1) ilk ve orta dereceli öğretim kurumları arasında eşgüdüm sağlanarak yabancı dil öğretiminde sürekliliğin sağlanamaması, 2) yabancı dil öğretimi veren öğretmenlerin niteliğinin zayıflığı, 3) yabancı dil öğretiminde okul türü, öğrencinin yaş ve gelişim özellikleri, yabancı dil dersinin amaç, içerik ve yöntemlerinin öğretilme ve yöntemlerinin ışığında ayırtırmaya gidilmemesi ve bu özellikler doğrultusunda gerekli ders araç ve gereçlerinin kullanılmamasını sayabiliriz.”²⁰⁷

2.4. İMAM HATİPLERDE UYGULANAN ARAPÇA DİLİ ÖĞRETİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Günümüze kadar değişen şartlara ve zamana göre eğitimdeki dil öğretiminde farklılaşmalar gerçekleşmiştir. Eğitimdeki önceliği ve önemi değiştirilen dillerin, bu öneme bağlı olarak eğitimde öğretilme durumlarındaki yeri de etkilenmiştir. “Osmanlı İmparatorluğu’nun eğitim kurumlarının çoğunda uzun süre yabancı dil olarak öğretilen Arapça ve Farsça yerine batı dillerinden Almanca, Fransızca ve İngilizce yabancı dil olarak okul programlarına konuldu. Farsça tamamen kaldırıldı. Arapça’ya sadece dini eğitim veren İmam Hatip Liselerinin programlarında yer verildi”²⁰⁸ Eğitim kurumlarında yabancı dil olarak farklı dillerin öğretilmeye başlanması ile Arapçanın İmam Hatip Liseleri’nde eğitimine devam edilmiştir ve Kur’an, Hadis, Tefsir, Fıkıh, Akaid, Kelam gibi dini içerikli derslerin eğitiminin de İmam Hatip Liseleri’nde yapılmasından dolayı, İslâm dininin temel kaynağı olan Kur’an dili Arapçanın eğitiminin iyi olması için İmam Hatip okul programlarında öğretilmesine önem verildi. Bu durum İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine etki eden faktörlerdendir. İmam Hatip Liseleri’nde Arapçanın yabancı dil olarak öğrenimindeki öneme baktığımızda yıllardır öğrenme ve öğretme alanında yöntemler üzerine çabalanmış ve

²⁰⁷ Aslan, s. 7.

²⁰⁸ Yıldız Suna, Mustafa Durmuş Çelebi, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğrenme-Öğretme Problemine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlemesi”, *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, cilt: 3, sayı: 5, Ankara, 2013, s. 9.

hala devam etmekte olan bir çaba karşımıza çıkmaktadır. Defalarca farklı yöntemler denenmiş, denenmeye devam edilmiş. Kimileri eski yöntem olarak geride bırakılırken, gelişen teknolojiyle birlikte değişik yöntemler ortaya çıkarılmıştır. Yerine göre eğitimde verilen ders konularına uygun bir şekilde bu yöntemler eklenmiş ve okul kitaplarımızda o yöntemlere yönelik dili öğrenme etkinliklerine eklenmiştir. Bu her ayrı yöntem, Arapçayı öğrenmede farklı öğrenme düzeyleri sonuçlarını vermiş. Aynı okul içerisinde farklı sınıflarda eğitim alarak mezun olacak öğrencilerin farklı öğrenme düzeylerini de bu durum oluşturmuştur. İmam Hatip Lisesi'nde her öğretmenin kendi anlatış şekillerine göre uyguladıkları farklı yöntemlerin olması, İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine etki eden bir faktör olmuştur.

İmam Hatip Liseleri'nde uygulanan Arapça öğretimi, lise olması dolayısıyla geç başlanmış bir dil öğretimi olmaktadır. Yaş açısından dil öğretimine biraz geç kalınmış olması İmam hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine olumsuz etki eden bir faktördür. Arapça yeni sistemle sadece lise ve üniversitelerde değil, yöntemlerde değinilen erken yaşta dil öğretimi ve hafızanın önemiyle daha kolay öğrenilmesi için ortaokul düzeyi eğitim veren okullarda seçmeli ders²⁰⁹ ve imam hatip ortaokullarında da mesleki ders olarak öğretilmeye başlanmıştır. “Gerek dil öğrenim sürecinde karşılaşılan sorunların çözümlenmesi gerekse dil edinimi ve öğrenmede başarının artırılması, öğretmenler, öğrenciler, müfredat geliştiriciler, akademisyenler gibi hedef grupların, dil öğrenme süreci üzerinde etkili olan bireysel farklılıklara yönelik farkındalık düzeylerinin artırmaları ile sağlanabilir.”²¹⁰ Yabancı dil öğretiminde başarı elde edilebilmesi için, öğrenci, öğretmen, kullanılan eğitim programları ve yöntem, aile unsuru gibi bazı unsurlara dikkat edilmelidir.

2.4.1. Öğrenci

Öğretimin ve Arapça yabancı dil öğretiminde etkin bir role sahip olan öğretmenin merkezinde olan öğrenci, yabancı dil öğretiminde dikkate alınmalı ve önemsenmelidir. Öğrencinin Arapçanın önemini kavrayamaması, sadece din derslerini anlamada gerekli gibi görmesi,²¹¹ öğrencinin Arapçaya karşı ilgisizliği, sınıf geçme dışında yabancı dil öğrenme derdinin olmaması veya dil konusunda not tutmaya yeterli

²⁰⁹ Sarıkaya, s. 11.

²¹⁰ Suna, Mustafa Durmuş Çelebi, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğrenme-Öğretme Problemine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlemesi”, s. 19.

²¹¹ Kütükcü, s. 21.

ilgiyi göstermemesi gibi faktörler dil öğrenmeyi büyük ölçüde etkileyen faktörlerdendir. Arapça dersini sıkıcı, çekilmez ve zor bir ders olarak gören öğrencinin, dersi bu gibi çeşit nedenlerle sevmemesi, dili o öğrenciye öğretme konusunda bir engel ortaya koymaktadır ve İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine etki eden faktörler olarak istenilen sonucun alınamamasına neden olmaktadır. Ne kadar iyi bir program veya o dile hakim bir öğretmen de olsa bunların etki edebilmesi için önce öğrencinin derse karşı olumsuz tutum, davranış ve düşüncelerden uzaklaştırılması gerekecektir. Öğrenci olumsuz düşüncelerden uzaklaşırsa dersi daha çok sevecek bu da öğrencide o dili öğrenme isteği uyandırıp doğrudan dili öğrenme de başarısını etkileyecektir.²¹² Öğrenci Arapça dersinden bir şey anlamadığı düşüncesine kapılırsa hem kendini başarısız hissedecek hem de ödevlerini yapmayacaktır, ayrıca sınıfta da Arapça dersi saatleri ona sadece ızdırap olacaktır. İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine etki eden faktörlerden biri olan öğrenci kendince bir köşeye çekilir ve derste geçmesini istediği uzun dakikaları sayar. Derste öğrenmeye çalışma yerine farklı şeylerle uğraşarak vakti geçirme ihtiyacı hisseder. Ortamdan uzaklaşır ve bedenlen orada olup ruhen sınıfta olmayan bir öğrenci profili karşımıza çıkar. Daha da olumsuz eğer o derse ilgi oranı az olan birden fazla öğrenci varsa bunlar aralarında dersi kaynatma davranışları gösterir. Bulduğu ilk fırsatta o dersin işlenilebilirliğini oldukça azaltır. Yabancı bir dili öğretmeye çalışan öğretmen bu derse ilgisiz öğrencileri de dili öğrenmeye çalışan öğrencileri de aynı anda kontrol altında tutmaya çalışacağından öğretmenin dikkati daha çabuk dağılabilir ve öğretmeye ayıracağı vaktin bir kısmını da öğrenci hakimiyetine ayırmak durumunda kalır. Bunun için öğrenci öğretimde en önemli öğedir ve arapça dili öğretiminde önemli bir faktördür. Öğrenciler ne kadar çok dersi severse ne kadar çok öğrenmeye istekli olurlarsa bu öğretmeni de olumlu yönde o kadar motive eder. Öğretmen dersi daha verimli geçirmek için ders içi etkinlikleri artırır, severek o öğrencilerin dersine girer. Dersi işlerken yorulmaz, yorulsa da bu ona tatlı ve mutluluk verici bir yorgunluk gibi gelir. Yeni bir dili öğretmede öğrenmeye ihtiyaç hisseden öğrencilerle keyifli bir şekilde dersini devam ettirir. Öğrenmeye açık öğrencilerden daha fazla dönütler almaya çalışır, ne kadar öğrenmiş olduklarına dikkat ederken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmede eksikliklerini gidermek için uğraşır. Öğrencinin dersi sevip sevmemesi, öğrenmeye istekli olup olmaması zincirleme bir

²¹² Çiftpınar, ss. 170- 180.

etkiyle böylece devam eder. Bunun için önce öğrenciye öğreneceği yeni dilin heyecanı ve güzelliği bildirilmeli, öğrencinin kafasındaki bu ders zor bunu yapamam düşüncesi silinmeli ve tedirginliği azaltılmalı. Bunun sadece bir dersten ibaret olmadığı, gelecekte birçok alanda fayda sağlayacağı öğrenciye anlatılmalıdır. Bir öğretmen ne kadar yeterli olursa olsun, eğer ki öğrenci öğrenmeye kapılarını kapatırsa o öğrenciye bilgi veremez ve bu da karşılıklı etkileşimi azaltır. Eğitimcilerin ve ailelerin istekleri ise aslında çocukların dersi ders gibi görmesinden başarı olmanın önemini fark etmesini sağlamaktır. Belki öğrenci öğrendiği bilgiyi kağıda aktaramayacak fakat kendini ifade edecek kadar konuşmayı başarabiliyordur. Burada da yapılması gereken, öğrencinin çabaya sevk edilmesi, kaldıramayacaklarının istenmemesi²¹³ ve öğrenciye gereken her şeyin not olmadığını, hem ailenin hem de öğretmenlerinin vermesidir. Yoksa önemli bir faktör olan öğrenci, başarılı olamadığı ve başarısı da desteklenmediği için olan bilgisini de bir kenara bırakacaktır. Aslında istenilen ise öğrencilerin bir kelime dahi olsa bilgi alırsa ve o kelimeyi de kendisini ifade ederken kullanırsa işte asıl başarı budur, bu öğrenci de tebrik edilmeyi hak ettiği için desteklenmesidir. Zira her bir öğrenci gelecekteki bilgili ve bilinçli bir nesil için öğrenmeli ve öğrendiğini aktarmalıdır. Günümüzde globalleşen dünyada öğrenilen her yabancı dil öğrencilerimizin hayatını kolaylaştıracak ve böylece daha başarılı bir toplum oluşturmamızı sağlayacaktır.

2.4.2. Öğretmen

İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine etki eden faktörlerden biridir öğretmen. Yönlendirici olan öğretmenin²¹⁴ öğreteceği dile ne kadar hakim olduğu²¹⁵, öğrenci ile olan iletişimi ve öğrenci-öğretmen etkileşimi de dil öğreniminde etkin bir rol oynamaktadır. Kullandığı yöntem ve tekniklerde öğrencilerle kurduğu iletişimde yapıcı olmalıdır.²¹⁶ “Eğitimde hedeflenen kazanımların öğrencilere kazandırılmasında en etkili unsur öğretmendir. Öğrenme sürecini öğrenme hedeflerini, öğrencilerin bireysel farklılıklarını, yetenekli olduğu alanları ve ihtiyaçlarını, öğretmen ve öğrenci rollerini göz önünde bulundurarak tasarlayıp gerçekleştiren öğretmen öğrenme çıktıları açısından en kazançlı öğretmendir. Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen yeterlikleri ile ilgili hazırlattığı

²¹³ Aydoğdu, s. 27.

²¹⁴ Çevik, s. 19.

²¹⁵ Aktaş, “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”, s. 89.

²¹⁶ Özçelik, Aydeniz, s. 236.

çalışmada bu konuda şu görüşlere yer vermektedir: ‘Öğretmen, eğitim ve öğretimin en temel öğelerindedir. Öğrenciyle etkileşim hâlinde bulunan, programını uygulayan, öğretimi yöneten ve hem öğrencinin hem de öğretimin değerlendirmesini yapan kişidir.’²¹⁷ Günümüzde nasıl ki öğrenciye en temelden ve en küçük yaştan itibaren yabancı dil dersleri veriliyor ve öğrenci buna rağmen hala dilbilgisinde eksikliğini yanı sıra konuşma diline etkisiz kalıyorsa, imam hatiplerde de işlenen Arapça dersi ders şeklinde verilmesi yerine öğrenciye yeni bir dili öğretme amacı güdülen öğrenciye hem sarf bilgisi ve nahiv bilgisi hem de bunun yanında konuşmaya yönelik alıştırmalar yapılmalıdır. Dil öğretiminde öğretmenlerde dil öğretimi etkinliğini artırıcı özellikler vardır ve olmalıdır.²¹⁸ Çocuklar, dilde yeterliliğe sahip öğretmenlerinden duyduğu örneklerle hem telaffuzunu geliştirir hem de kelimelere aşinalığı artar, bu da İmam Hatiplerde uygulanan Arapça öğretiminin akılda daha kalıcı hale gelmesini sağlar. Öyle ki öğretmen öğrenciye ekstra dersler ile etütler ile destek olmalı, elinde bulunan anekdotlar ile materyaller ile de konular desteklenmelidir. Arapça diziler, filmler, belgeseller, tv programları izletilmeli ve öğrencinin konuşma diline yatkınlığı sağlanmalıdır. Zira öğrenci hem bilgisel olarak dili almaya hem de görsel ve duyuşal şekilde bu dili kavramaya başlar ise öğrenmesi de kolaylaşır. Bir dilin öğrenilmesinde en büyük etkenlerden biri, nesillerimizin emanet edildiği öğretmenlerimizdir. Öğretmenler, yabancı dil bilgisinin yanı sıra konuşma diline de bakarak seçilmelidir. Nasıl ki konuşmaya yönelik özel dil kurslarına gidildiğinde o dili kavramış, her açıdan yeterli olan bir öğretici isteniyor ise aynı devlet sağladığı öğretmen kaynaklarından da istenmelidir. Günümüzde birçok İmam Hatip, ortaokul ve lisesi açılmıştır. Fakat buradan mezun olan öğrencilerimiz Arapçaya karşı istekli olmaları gerekirken, yeni bir dil öğrendikleri için aksine ders olarak gördüğünü düşünüp mezun olunca unutmakta. Öğretmenlere ise burada düşen görev öğrencinin dersi sevmesini ve derse olan bağlılığının artmasını sağlamak ve yeni dil öğrenimi için kendisini en iyi şekilde bilinçlendirip yönlendirmektir. Milli Eğitim Bakanlığımızın da bu konu da nasıl ki KPSS ve YDS’si var ise bunun yanı sıra da konuşma sınavı yapılmalı, bu konuda yeterli olan öğretmenler okullarda en iyi eğitimi vereceği için görevine başlamalıdır. Arapçayı öğretecek öğretmenlerinde ders içeriklerinde olumlu yönde yenilenmeye gidilmeli,

²¹⁷ Suna, s. 13 vd.

²¹⁸ Polat, *Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “İmam Hatip Liseleri İçin Arapça” Adli Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi*, s. 26.

öğretmenler ezberci kaynaktan çıkarılıp yenilenmeye sevk edilmelidir. Bu aynı zamanda öğretmenlerin de kelime hazinelerinde ki bilgilerin sürekli yenilenmesini sağlayacak ve öğrenciler dil açısından geliştirilmeye çalışırken de hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri ve sürekli bir gelişime açık olmaları sağlanmış olacaktır. Öğretmenin eğitimde branşında kendini ne kadar geliştirdiği, ne kadar öğreteceği alanda kendini bilgiyle donattığı, çocuklara öğreteceği dili ne kadar çok önemseydiği önemlidir. “Sınırlı bir şekilde Arapça eğitimi alarak mezun olan ilahiyatçılar, bu dersi verdiler. Bu yüzden ilahiyat mezunları fazla Arapça öğretim bilgisine sahip olmamalarına rağmen, bu dili yıllarca öğretmeye çabalamışlardır.”²¹⁹ Fazla Arapça bilgisine sahip olmayan bir öğretmen de öğrencilere elinden gelenin en iyi eğitimi vermeye çalışsa da yeterli olamayacaktır. Günümüzde de elbette ki dile hakim olmayan öğretmen olduğu gibi birçok öğretmen de dil hakimiyeti açısından yeterlidir, fakat bu dile hakim olma öğrenciye pek az şekilde geçirildiği için öğrenciler, kurmak istedikleri cümleleri kuramamaktadır. Öğrencilerin kelime hazinesi gelişmemekte, gelişse bile derste konuşmaya yönelik çalışmalar yapılmadığı için öğrenci özgüvenini toparlayamayıp, çevreninde yanlış yaparsa ne düşünüleceğini düşündüğünden kendini gösterememektedir. Fakat derste yeterli konuşma şartları sağlanıp öğrenciye yanlış yapmanın doğru olanı bulmaya götürdüğü düşüncesi alıştırmış olsa, gerçek hayatta da konuşması gereken bireyler olan öğrenciler, kendilerini yabancı dilde anlatmakta hiçbir çekinme duymayacaktır. Aynı zamanda her sene düzenlenen Arapça yarışmalarında ki öğrenciler ödül olarak da Arap ülkelerine gidip orada da konuşma fırsatı bulsa aslında dili daha çok sevecek ve dile olan eğilimi artacaktır, diğer öğrencilerde de bu durum Arapçayı öğrenme isteği uyandıracaktır. Ayrıca o dilin kullanıldığı ülkelere o dile hakim öğretmenler ve o dilin eğitimini alan öğrencilerle düzenlenen geziler de yine öğrencilere dili öğrenme konusunda fazlasıyla yardımcı olacaktır. Bir dil ile ne kadar yakından tanışılırsa, o dil o kadar erken öğrenilir. Öğrencinin dil öğrenmesini kolaylaştırmak adına o bilginin öğrencide oluşmasına, o oluşan bilgiyi anlamaya çalışmasına, anladığını geliştirmesine destek sağlayacak yeterliliğe sahip olan ortam ve öğretmenler ile çocuklardaki dil başarısı daha çok artacaktır. Okullarda uygulanan öğrencilerdeki dil öğrenimi artırmak adına, bu konudaki etkin olan öğretmen unsuruna önem verilmesi gerekmektedir.

²¹⁹ Temel, s. 167.

2.4.3. Öğretim Programı ve Yöntem

Öğretim programı ve dilin öğretileceği ortamda uygulanan yöntemin etkisine bakıldığında bunlar dil öğrenmede çok önemli bir yere sahip olduklarından dolayı, yabancı dil eğitimi veren okullarda öğretim programı ve yöntem oldukça önemsenmelidir. Oluşturulan öğretim programı, uygulanacak yöntemler, kullanılacak materyaller ve hedefler birbiriyle uyumlu olmalıdır.²²⁰ “Yaygın olarak uygulanan örgün eğitim sisteminde, genellikle eğitimcilere verilen tek tip materyal listesi belirlenen sürede işlendiğinde eğitim adına her şey yapılmış sayılır.”²²¹ Yabancı dili öğretmede elverişli olmayan materyal ve program, zaman kaybına ve dil öğrenmede beklentinin çıkmaza girmesine neden olur veya aynı şekilde bu yabancı dili öğrenmek isteyenlerin beklentilerine karşılık vermeyen bir yöntem, verimlilik açısından yeterli olmayacaktır. Öğrencilerin ortaokul ve lisede geliştirmeye çalıştıkları dilde temel becerilerden okuma, yazma, dinleme, konuşmaya eşit derecede önem verilirken²²² daha sonraki dönemlerde meslek sahibi olmaya yönelme durumlarından dolayı artık temel becerilerin tamamına verilen eşitlik düzeyi değişir ve işlerine yarayacak olan temel beceri kısımlarından mesleğine yönelik olana ağırlık verilir.²²³ Ülkemizde İmam Hatiplerde öğretilmeye çalışılan yabancı dillerden biri olan Arapçanın da öğretiminde farklı yöntemler izlenilmektedir. “Öğrenci unsuru, kişilik, ihtiyaç, beceri, meslek, kültür, çevre, ilgi, yaş ve zeka açısından farklılık gösterebileceğinden bu değişkenler göz önünde bulundurularak hazırlanmış bir ders kitabı daha etkin olacağı söylenebilir.”²²⁴ “Diğer görsel ve işitsel materyaller dil öğretiminde büyük önem taşısa da günümüzde dil öğretimini hala ders kitapları domine etmektedir.”²²⁵ Bu uygulamaya bakıldığında İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğrenimi, istenilen yeterliliğe uygulanan öğretim programları ve yöntemlerle ulaşamamaktadır. Yıllarca öğretilmeye ve öğrenilmeye çalışılan yabancı dildeki öğrenim seviyesi geri dönülüp bakıldığında eğitim sonunda hüsrana sonu çanmış oluyor. İstenilen düzeyde öğrenimin sağlanamaması sadece ders kitaplarına bağlı kalınmaması gerektiğini daha etkili yöntemlerle dil

²²⁰ Dalbudak, ss. 12- 18.

²²¹ Kılıç, *Arapça Okuma Dil Becerisinde Materyal Tasarımı ve Kullanımı (Özel Amaçlı Dil Eğitim Ve Öğretim Örneği)*, s. 124.

²²² Kütükcü, s. 10.

²²³ Ertürk, s. 8.

²²⁴ Polat, *Türkiye de Arapça Öğretimi Açısında İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Adlı Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi*, Ankara, 2003, s. 13 vd.

²²⁵ Demirpolat, s. 14.

öğreniminde başarının artırılabilceğini göstermektedir. Sistem, yöntem veya müfredattaki eksikler ile hatalarla birlikte öğrencinin, öğretmenin, toplum ve ailenin de varlığı hesaba katılırsa dil öğretimindeki ve öğrenimindeki olumsuzluklar konusunda etki eden faktörlerden tek başına eğitim programı değil aynı zamanda birçok farklı unsurların da bu konuda etki ettiği dikkate alınmalıdır.²²⁶ Yöntemlerde tek bir yol kullanılmamalıdır. Yerine göre diğer yöntemlerden de İmam Hatiplerde uygulanan Arapça öğretiminde yararlanılmalı, elverişli yöntemler tercih edilmeli hatta birden fazla yöntemden yararlanılarak eklektik yaklaşımlarla dil öğretiminin yapılması daha yararlı sonuçlar verecektir. “ Millî Eğitim Bakanlığı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yönetmeliği (2009) incelendiğinde; yabancı dil eğitimi ve öğretiminin amacı, eğitim ve öğretimi yapılan yabancı dilde bireylerin; a) Dinleme-anlama, b) Okuma-anlama, c) Konuşma, ç) Yazma, becerileri kazanmalarını, öğrendiği dille iletişim kurmalarını ve yabancı dil öğretimine karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak, şeklinde tanımlanmaktadır.”²²⁷ Arapça dilinde yeterince öğretmen olmadığı, bu durumun Arapça alanında uzmanı olmayan kişiler tarafından öğretilmeye çalışılması, uygulanacak programda doğru yöntemin uzman olmayan kişiler tarafından seçilmesine neden olduğu için olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. İmam Hatip Ortaokul ve İmam Hatip Liseleri’nde uygulanan Arapça dili öğretimine etki eden faktörlerden biri olan ders programlarından kaynaklı oluşan olumsuzluklar da diğer olumsuzluklara eklendiğinde Arapça dilini öğrenmek daha da zorlaşmaktadır. Kur’an, hadis gibi diğer mesleki derslerin daha iyi anlaşılması için temelde öğrenilmesi gereken Arapçanın, uygulanan ders programları ve yöntemlerle öğrenilememesi durumu da öğrencilerde motivasyon düşüklüğü yaparken sınıf geçme kaygısı yaşatmakta ve Arapçaya öğrenme niyetiyle değil sınıf geçeyim yeter şeklinde bir yaklaşımın oluşmasına neden olmaktadır. İmam Hatip Liselerinde ve İmam Hatip Ortaokullarında ders programlarında önemli bir yere sahip olan Arapça, hem okutulan ve hem de öğrenme konusunda eğitimi verilen mesleki dersler arasında sayılmıştır. “Öğretimdeki amaçları gerçekleştirilmede, öğretmenlere büyük rol düşmektedir. Öğretmenler program geliştirmede ve programların uygulanmasında sorumlu kişilerdir. Bununla birlikte, yapılan araştırmalarda öğretmenlerin öğretim yaklaşımlarını planlandığı gibi uygulamadıklarını ortaya

²²⁶ Akyüz, ss. 4- 7.

²²⁷Can, s. 45.

koymaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin tutum ve inançlarının programların sınıf içinde başarılı bir şekilde uygulanmasında önemli bir rol oynadığı birçok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır. Buna ilaveten, yeni program geliştirme çalışmalarında öğretmenlerin tutum ve görüşlerinin son derece önemli olduğu belirtilmektedir.”²²⁸ Sene başında oluşturulan programların, olması gerektiği gibi gereken yöntemlerle uygulanamaması, yeterli kazanımlarının öğrencilere verilememesine neden olur. Bu durum İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretimine olumsuz bir sonuç elde ettirir ve istenilen sonuca ulaşmada bir engeldir. Yapılan araştırmalarda da “Öğretmenlerimize, genel amaç, hazırlık sınıfı ve diğer sınıflardaki amaçlar ayrı ayrı olmak üzere, “Sizce bugünkü Arapça dersinin amaçları gerçekleşiyor mu?” diye sordüğümüzde, çoğunluğun “kısmen” gerçekleştiğini söylediğini görüyoruz”²²⁹ Hedeflenen amacın yeterli düzeyde elde edilmesi için İmam Hatiplerde hazırlanan Arapça dersine yönelik öğretim programı ve uygulanacak olan yöntemlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle öğretim programları önceden hazırlanması ve öğrencinin gelişimiyle paralellik göstermesi sağlanmalıdır.²³⁰

2.4.4. Aile

Aile, eğitimde yapılacak olan yıl boyu hedeflerin kazandırılmasında fazlasıyla önemsenmesi gereken bir unsurdur.²³¹ Anne karnında öğrenmeye başlayan bireyler yaşamının büyük bir kısmını aile yanında geçirir. İnsanın öğrenme kaynağındaki en önemli faktör de bu yüzden ailedir. Çocuk okul dönemi geldiğinde evinden çok okulda zaman geçirir, fakat ailesinin her zaman yanında olduğunu bildiği için okulda kendini güvende hisseder ve öğrenmeye başlar. Öğretmenleri, arkadaşları ve çevresel faktörler insan üzerinde etkilidir. Her gün yeni bir bilgi alarak yaşamaya devam eden insan da bu öğrenimlerini yaşamına aktarmaya başlar. Okulda öğrendiği bilgileri her gün eve gelince tekrar eden, ailesiyle paylaşan ve takdir gören çocuklar bu konuda her zaman daha şanslıdır, çünkü takdir edilmek insanı her zaman daha ileriye taşımaktadır. Şöyle ki evde sürekli mutsuz ve tartışma ortamında büyüyen çocuklar, ya daha çok içine kapanık olmaya başlar ve öğrenmeye de o kadar kapalı olup kendini ifade etmekte

²²⁸ Aydın, “*İmam Hatip Lisesi Arapça Ders Programı Uygulamalarıyla İlgili Sorunlar*”, 2009 s. 2.

²²⁹ Aydın, age., s. 14.

²³⁰ Özsunar, s. 57.

²³¹ Dalbudak, s. 14.

güçlük çeker ya da daha agresif olup evdeki bu durumu çevreye yansıtıp toplumdaki dışlanarak eğitimde sıkıntı yaşarlar. Eğitime ilgili ve huzurlu bir aile ortamı ile okul arasında doğrudan bir etkileşim olduğu için eğitimde okul, aileyi de işin içine katarak birlikte yol almaya çalışmalıdır. İmam Hatiplerde öğretilen ve yabancı bir dil olan Arapça konusunda, başarının artırılması için İmam Hatiplerde uygulanan arapça dili öğretimine etki eden faktörlerden ailenin öğrencisini desteklemesi, öğrenme konusunda öğrenciye ilgili davranması, okul ile iş birliği yaparak öğrenciye daha huzurlu bir öğrenme ortamı oluşturması gerekir.²³² Bunun için ailelerin öğrenme konusunda her zaman çocuklarının yanında olduğunu onlara hissettirmeleri ve söylemeleri gerekir. Böylelikle çocuklar farklı yönlere eğilim sağlamadan milletine ve devletine yararlı bireyler olmak için çaba sarf ederek hayatlarını öğrenmeye ve öğretmeye adayacaktır. Ailenin sürekli olarak çocuklarının yanında daha ılımlı davranması da çocukların hayatlarında mutlu olmasını sağlar. Çocuklar İmam Hatipte öğrenmeye çalıştığı Arapçayı hayatında da kullanma amacıyla çalışır, kendisine olacak katkıları konusunda aile vasıtasıyla daha iyi bilinçlenir ve daha iyi öğrenmek için uğraşır.²³³ Bu da çocuğun her alanda ilerlemesine olanak sağlar. Gelecekte girişimci bir birey olması için bile öncelikle bugünde bulunan çocuklara o özgüven aşılanmalıdır. Aileden destek gören özgüvenli çocuklar da kendini ifade etmekte güçlük çekmeyecek ve geleceğin iyi bir avukatı, siyasetçisi, doktoru, öğretmeni vs. olarak hayatını sürdürecektir. İyi bir esnaf olmak bile kendini iyi şekilde ifade etmekten geçer. İyi bir tezgahkar olmak, özgüvenli bir şekilde ürünün içeriğinden ve pazarlama stratejisinden belli olur. Eğitimde aileler olarak yapılması gereken ise okul öncesi dönemde gerekli eğitimler verilerek sevgi aşılanan çocuklara, okula gönderildiğinde de evde ki gibi öğrendiği saygı, sevgi, büyüklerine ve küçüklerine nasıl davranması gerektiği, başkalarının haklarına saygı duyması gerektiği, aynı zamanda kendisinin de hakları olduğu ve bunu savunması gerektiği vurgulanmalıdır. Çocuklar bir bakıma ailenin aynasıdır ve ailenin yaptığı yanlış davranışları örnek alarak hayatında uygulamaya başlar. Bir tür puzzle oyunu gibidir aslında bu durum. Ailenin yaptığı her yanlış ile parçalar farklı yerlere konacak ve olması gereken resmin dışına çıkılacaktır. Ailenin yetiştirmek istediği farklı, ortaya çıkan ise farklı olacaktır. Böyle bir durum ile de karşılaşmak istenilmiyorsa öncelikli

²³² Aktaş, *“Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”*, s. 89.

²³³ Özsunar, ss. 107- 109.

olarak aile içindeki davranış ve tutumlar gözden geçirilmelidir. “Çocuklar, nasıl vatana ve millete daha yararlı bir nesil olarak bırakılabilir?” sorusu aile hayatına işlenip yaşam felsefesi haline getirilirse, çocuklar da ailelerinden gördüklerini hayatlarına yansıtacakları için kendilerine verilen eğitimden en iyi şekilde yararlanmak için uğraşacaklardır. Mutlu çocuklar mutlu ailelere, mutlu aileler mutlu bir topluma zemin hazırlar ve okullarda verilen eğitimle bu çocuklar, ülkenin en üst seviyelere ulaşması için basamaklar oluşturulmasına olanak sağlar.

Eğitimde etkin bir rol olan ailenin İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili konusunda, çocukların her zaman istedikten sonra başarılı olacağını vurgulayarak yabancı dil için ön yargısını kırmalıdır. Yeni bir dil öğrenimi elbette ki kolay olmayacaktır, fakat aile tarafından desteklenmek her şeyin daha kolaylaşmasında öncü olacaktır. Çocuklara yıllarca verilen İngilizce dışında yeni bir dil öğrenme fikri belki önceki dil öğrenimleri açısından hevesi kırılmış bir şekilde başlamasına neden olacaktır. Ailelere düşen sorumluluk ise öncelikle kendilerinin bunun zor olmadığı konusundaki tabularını yıkarak işe başlamak olmalıdır, aile zor olarak bakmazsa bunu çocuğuna da yansıtacaktır. Hem böylece öğrenmeye istekli olan aileden çocuk da örnek alacak ve bu konudaki düşüncelerini yumuşatacaktır. Belki İmam Hatiplerde yeni dil öğrenmenin ilk zamanlarında çocuklar başarısız olacağını düşünüp o ilk hevesleri kırılır gibi olacak ama aileler bu konuda çocuklara hiçbir şeyin kolay olmadığını, emek sarf edilen şeyin de er ya da geç ele geçeceğini öğretmeli ve çocuğu Arapça öğrenmede desteklemelidir. Böylelikle her şey daha kolay olacak, çocuklar da dili öğrenmenin zorluğunun yanında, başarının kaymağının da lezzetine varıp mutlu olacaktır. Ailenin eğitimdeki yeri yadsınamaz bir gerçek olduğundan İmam Hatiplerde uygulanan Arapça dili öğretiminde eğitime etki eden aile faktörü önemsenersek aile ile en iyi iş birliği içerisinde çocuklara dil öğretimi yapılmalıdır.²³⁴

2.5. İLAHİYAT HAZIRLIK SINIFLARINDA UYGULANAN ARAPÇA DİLİ ÖĞRENME VE ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

İlahiyat Fakülteleri için “2009-2010 eğitim öğretim yılı içerisinde, fakülte yönetim kurulu zorunlu hazırlık programıyla ilgili yeni bir çalışma başlatmış ve bu

²³⁴ Mehmet Zeki Aydın, “İmam Hatip Lisesi Arapça Ders Programı Uygulamalarıyla İlgili Sorunlar”, *Cumhuriyet Üniversitesi Dergisi*, sayı: 7/2, Sivas, 2009, ss. 7- 10.

çalışma sonunda “Zorunlu İngilizce Hazırlık” uygulamasının kaldırılması, 2010-2011 eğitim öğretim yılından geçerli olmak üzere “Zorunlu Arapça Hazırlık” uygulamasının getirilmesi yönünde karar alınmıştır.”²³⁵ Gerek ilahiyat fakültelerinde gerekse Arapça eğitimi veren birçok üniversitede hazırlık sınıfı bulunmaktadır. Bir yıl süreli alınan dil eğitiminde normal süresi dört yıl olan üniversiteler hazırlıkla birlikte beş yıllık bir üniversite hayatına dönüşmektedir.

“Bireyi “teknik yabancı dil ihtiyacının sadece 1/30’unu karşılayabilen” gündelik konuşma dilini öğretmek için bir yılı gibi uzun bir süre esir eden, mesleki eğitimden uzaklaştırarak sistemi hantallaştıran, özellikle emek, zaman ve para maliyeti olarak her açıdan verimsiz bu sistem yerine, yurt dışında olduğu gibi “farklı yabancı dil seçenekleri olan, alanında kendini geliştirmeye açık kapı bırakmaya yetecek, yoğunlaştırılarak süresi kısaltılmış ve yaz tatilleri gibi zamanlara sığdırılarak hem mesleki öğretim süresini uzatmayan hem de mesleki öğretimden soğutmayan kısa bir hazırlık süreci” her anlamda daha verimli olacaktır.”²³⁶ Ancak İlahiyat fakültelerinde verilen hazırlık sınıflarında Arapça öğrenmede yeterli seçeneklerin bulunmaması, kullanılan yöntem ve tekniğin istenilen derece verimi sağlayamaması eğitim kalitesini düşürmektedir.

İnsanlar birbirinden farklı olan bireysel özelliklere sahiptirler. Öğrenme ile ilgili taktiklerini ilkokul, lise veya üniversite döneminde kişiler fark edebilirler. Bunu fark etmek, anlamak kişinin öğrenme hızını değiştirir ve öğrenme sürecini kolaylaştırır. Kiminin ezber yeteneği gelişmişken, kiminin görsel hafızası daha iyi gelişmiştir. Kimi okuduğunu daha iyi anlıyorken, kimi dinlediğini daha iyi hatırlamaktadır. Kimi kinestetik yöntemle daha iyi anlayabilmekte ve böylelikle öğrenebilmektedir. Bu örnekleri daha da fazlalaştırabiliriz. Fakat günümüzde İlahiyat hazırlık sınıflarında uygulanan Arapça dil öğrenme yöntem ve tekniklerinde öğrenci merkezli sistemden çok yöntem ve teknik olarak öğretici merkezli ağırlığın biraz daha fazla olduğu ve toplu öğretimden kaynaklı ortak bir kitaptan takip edilmesi öğrenenleri bireysel farklılıklara göre öğrenmeden uzaklaştırmaktadır. Farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda her

²³⁵ Yakup Çoştı, “Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Uygulanan Zorunlu İngilizce Hazırlık Programı Üzerine Boylamsal Bir Araştırma”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: 10, sayı: 20, 2011, Samsun, s. 63.

²³⁶ Erdem Güneşligün, *Eğitim Sistemimizin Hızla Yayılan Tümörü “Yabancı Dilde Bilim ve Öğretim Yanılgısı”*, II. *Öğrenci Üye Kurultayı Bildiriler Kitabı*, Çukurova “University” Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü, Adana, 2003, s. 101.

bireyin öğrenme yönteminin farklı olabileceği, izledikleri stratejilerin birbirine çok uzak olabileceği görülmektedir. Herkesin kendi anlayabileceği tarzda uygun eğitim öğretim yöntemleri kullanmasının başarıyı arttıracığı duygusu güçlü bir etkidir. Öğrenme şekilleri bireylerin doğuştan var olan karakteristik özelliğidir. Öğrenmenin de her insana özgü tarzı vardır ve bu herkes tarafından bilinmesi gereken bir bilgidir. “Öğrencilerin gerek örgün eğitimde derslerde başarılı olmaları, gerekse örgün eğitimden sonra yaşadığımız bilgi çağında kendilerini geliştirebilmeleri için kendi kendilerine öğrenmeleri ve öğrenmelerini izleme yeterliği kazanmaları gerekmektedir.”²³⁷ Araştırmacılar dil öğrenme stratejileri (DÖS) için birbirine benzer tanımlamalar yapmışlardır. Örneğin Wenden ve Rubin, DÖS’ü bilginin kazanılmasını, saklanmasını, geriye getirilmesini ve kullanılmasını kolaylaştırmak için öğrenen tarafından kullanılan işlemler, adımlar, planlar olarak tanımlamıştır.

Bulunulan zamanın en verimli araç gereçleri kullanılarak Arapça öğrenci ilgi ve beklentileri de dikkate alınarak öğrencilerin öğrenimi kolaylaştırılmalıdır. Bunun için gerekli olan teknolojiye İlahiyat fakülteleri sahiptir. Hazırlık sınıflarındaki öğrenme yöntem ve tekniklerinde de teknoloji kullanımına belli bir oranda yer verilmektedir.

İmam Hatip çıkışlı öğrenciler ile diğer liselerden gelen öğrencilerin bilgileri ölçülmeli ve buna göre sınıflandırmalar oluşturulmalıdır. Bazı ilahiyat fakültelerindeki hazırlık sınıfları, bu durum gözetilerek oluşturulmuştur. Kendisiyle aynı bilgiye veyahut aynı yetersizliğe sahip olan öğrenci yapamam korkusu taşımadığından dile karşı negatif düşünce oluşturmamış ve kullanılan yöntemde daha iyi öğrenmeyi de öğreticiler bu vasıta ile gerçekleştirmektedirler. Derslere giren öğreticiler de öğrencilerin bilgi seviyesine göre öğrenciye yaklaşım ve öğrencinin derse karşı olan önyargısının kırılmasını sağlamıştır. Öğrenme yöntem ve tekniklerinde bilgi seviyesine göre yapılan sınıflarda öğretici ile öğrenen arasında izlenen çift yönlü iletişim daha güçlü olmaktadır. Fakat bu durumu gözetmemiş olan hazırlık sınıflarında uygulanan öğrenme yöntem ve tekniklerinde iletişim daha çok tek yönlü olmuştur. Dil hazırlık sınıfı bulunan üniversitelerde kişiye o dili kazandırmak istenmiştir, bu yönüyle hazırlık sınıfı bir avantajdır aslında. Fakat öğrenciye sadece dil eğitimi verilmekte ve bu alanda yoğunlaşma yapılmaktadır. “Üniversitelerin hazırlık bölümlerinde görevli tüm

²³⁷ Ali Rıza Erdem, *Öğrenmede Etkili Yollar: Öğrenme Stratejileri ve Öğretimi*, cilt: 4, sayı: 1, Denizli, 2005, s. 18 vd.

personelin öğrencilerin yabancı dil öğrenimi ile ilgili tüm gereksinimleri ve sorunları hakkında daha duyarlı davranmaları gerekmektedir. Okul, öğrencisi, öğretim elemanı, idari personel ve hizmet personeliyle bir bütündür. Bu bütünü oluşturan öğelerden birinde görülecek bir aksaklık, bütünün tamamını etkileyecektir.”²³⁸ Bunun için devamsızlık yüzdesi düşürülmeli, öğrenciyi korkutarak değil sevdirek derse bağlamalı, kullanılan yöntem ve tekniklerde gerekli bütün materyalleri öğrenciye sunmalı, tatillerde öğrenciler dille olan bağlantısını koparmamaları için sosyal sorumluluk projelerine yönlendirilmeli, öğrencinin üzerinde psikolojik baskı uygulanmamalı onun yerine öğrenci bilinçlendirilmelidir. Sürekli öğrenmenin yapılması gerektiği yerde sadece dönemler içerisinde yapılan eğitim ile sınırlı kalması, süreç temelli bir yöntem izlenmesi gereken ilahiyat fakülteleri hazırlık sınıflarında bunun başarılabilmesi veya hiç kullanılmaması, kullanılan diğer yöntem ve tekniklerin yeterince kaliteyi sağlayamaması ile sonuçlanmaktadır. “Gerçekten eğitim sistemi, içinde bulunduğumuz ulusal ve uluslararası şartlar doğrultusunda, kişilerin sahip olmak istedikleri meslek ile ilgili bilgi, beceri ve niteliklerin yükselen düzeyini yakalayacak şekilde eğitim vermelidir.”²³⁹ Yapılan eğitimle verilen dil eğitimi, amacını karşılayacak şekilde olmalıdır.²⁴⁰

2.5.1. İlahiyat Fakültelerinde Uygulanan Arapça Dili Öğrenme ve Öğretme Yöntem Teknikleri ve Yapılan Yanlılıklar

“Eğitim araçları içerisinde en önemlisi kitaptır. Diğer eğitim araçları kitaptaki konuların daha kolay öğretilmesine yardımcı olacak niteliktedir.”²⁴¹ Kitap, eğitim ve öğretimin olmazsa olmazları arasından sayılabilir bir niteliğe sahiptir. Öğreticinin yardımcısı bu kitaplar, öğrenecek olanların da bilgiyi elde etme kaynakları olarak görülür. Anlatılırken gözden kaçan bazı önemli noktalar, eğitim öğretim de kullanılmak üzere hazırlanmış bu kitaplarda yer aldığı için öğrencilerin hem bu gözden kaçan önemli

²³⁸ Cem Volkan Gökdemir, “Üniversitelerimizde Verilen Yabancı Dil Öğretimindeki Başarı Durumumuz”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi*, cilt: 17, sayı: 2, İzmir, 2013, s. 261.

²³⁹ Fahri Kayadibi, *Eğitim Kalitesine Etki Eden Faktörler ve Kaliteli Eğitimin Üretime Katkısı*, İstanbul, 2012, s. 75.

²⁴⁰ Yerli, s. 201.

²⁴¹ Ahmet Bostancı, “İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Diğer Araç-Gereçlerin Tespit ve Analizi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: 7, sayı: 11, Sakarya, 2005, s.2.

noktaları daha kolay bulmasına ve bu eksikliği gidermesine hem de istediği zaman bu bilgilere tekrar için yeniden dönme şansını elde etmelerinde önemli bir yere sahiptir, fakat okuyarak elde edilen bu bilgiler ezberlenme yoluna gidildiği için öğrenme kısmını eksik bırakmaktadır. En iyi ezber en iyi öğrenme olarak sanılmaktadır.

İlahiyat fakültelerimizin bir kısmının ilk senesinde hazırlık Arapça dersi verilirken kimi ilahiyat fakültelerinde ise hiç hazırlık bulunmadan 4 senede öğrenci mezun olmaktadır.

Hazırlık senesinde Arapça dersi gören ilahiyat öğrencileri sadece ders öğrenmeye ve geçmeye yönelik çalıştıkları için dil verimi alamamakta ve bu alanda da kendini geliştirememektedir. Aynı zamanda bu öğrenciler geleceğine yönelik henüz tam bir planlama içine girmedikleri için dil öğrenmenin etkisini fark edememekte ve sadece zorunlu bir ders olarak bakmaktadır. Derste de not korkusu ve geçme- geçmeme korkusu barındıran öğrenci, geçmeye yönelik çalışmakta, sınıftaki arkadaşlarının ve yanlış yaptığı durumda hocanın gözündeki durumunu ve hocanın yanlışa vereceği tepkiyi düşündüğünde derse karşı çekingen davranmakta ve kendisini ifade edememektedir.²⁴² Bu durum da öğrencinin derste etkin olmasını engellemektedir. Bunun yanı sıra öğrenci hazırlık sınıfını geçtikten sonraki Arapçanın sadece haftada birkaç saat olmasından kaynaklanan bir rahatlamaya girip dile yönelik herhangi bir şekilde kendini geliştirmeye ihtiyaç duymamaktadır.

Hazırlık dönemi görmeyen öğrenciler ise haftada birkaç saat Arapça görmektedir. Bu öğrencilerden dile istekli olan öğrenciler dışındaki öğrenciler, dili ders olarak görmekte ve dersi geçmek için çaba sarf etmektedir. Oysaki dil öğrenmeyle ilgili bilinçli yetişen, kültürlü, ifade gücü yerinde olan öğretmenlerimiz²⁴³ öğrencileri yönlendirse bu bakış açısı değişecek ve üniversite tercih dönemlerinde hazırlık okumaktan kaçan öğrenciler bunun bir avantaj olduğunu daha rahat fark edecek, hazırlık dönemi bulunan üniversiteleri tercih edecektir.

Bütün bunların ardından gelen bir sıkıntı ise Arapçada yeterli olmayan bu ilahiyat öğrencilerinin daha sonra ortaokul ve liselerde Arapça derslerine girmesidir. Alanında uzmanlaşmayan bu öğretmenlerimiz de gelecek nesillere yeterli olmadığından derse ve dile olan ilgi azalacak ve öğrenciler derste sıkılıp, dil ile olan bağlantılarını koparmaya başlayacaktır. Bizim bu konuda yapmamız gereken ise aslında kendi

²⁴² Sarıkaya, s. 29.

²⁴³ Özsunar, ss. 40- 44.

elimizde tuttuğumuz meşale olan Arap dilini öğrenip gelecekteki öğrencilere de aktarmaktır. Hem bu sayede ülkenin refah seviyesini artırmaktaki en önemli etkenlerden olan eğitimde ileri seviyeye ulaşacaktır.

2.5.1.1. Öğrenciden Kaynaklanan

Öğrenme ve öğretme birbiriyle alakalı kavramlardır.²⁴⁴ Öğrenmeyi gerçekleştiren öğrencinin, içsel veya kendini etkileyecek dışsal nedenlerden kendini öğrenmeye verememesi öğrenenden kaynaklanan bir problem durumudur. Öğrenme konusunda kaygılarının olması da üniversite çağında olup öğrenim görmesine rağmen insan olmanın vermiş olduğu bu duyguyla dil öğrenimine olumsuz etkisi olur. Birçok şeyde olduğu gibi öğrenmede de kaygı düzeyi normal olmalıdır. Kaygının normalden fazla veya az olması halinde öğrenme durumu güçleşir. Normal düzeyde ise öğrenme kolay bir şekilde gerçekleşir.²⁴⁵ Kaygı nedeniyle derse olan ilgi ve dikkat azalır ve bu azalan dikkat nedeniyle de öğrenme azalır. Azalan öğrenme de başarıyı etkiler, yani kaygı durumu normalin dışında olan öğrenci dersi anlamak ve öğrenmek için harcayacağı gücünü ve enerjisini içsel bir neden olan kaygıyı bastırmakla uğraştığından içinde yaşadığı bu gerilimle kendini derse veremez ve bu uğraş ile dersteki öğrenme başarımını da gösteremez. Bu nedenle Arapçayı öğrenmek isteyen öğrencinin öncelikli işi kaygılanmadan kendini öğrenmeye vermek ve kendini öğrenmeye hazır hissetmek.

Kendini öğrenmeye hazır hissetmeyen öğrenci kendi başarısını engeller ve öğrenmenin uzun sürede gerçekleşmesine neden olur. Bu da onun öğrenmedeki bütünlüğünü etkiler. Kendi anlamadığı yerleri belki yeniden sorma ihtimali elde edemez belki de o kısmı atlayarak bu konudaki öğrenimine devam edebileceğini sanır. Öğrencinin kendini öğrenime hazır hissetmemesi dersten sıkılmasına da neden olur hatta bu sıkılma bazen sadece kendini etkilemekle kalmaz aynı zamanda öğreticinin veya çevresinde öğrenme amacıyla orada bulunan kişilerinde öğrenmesini olumsuz etkileyecek davranışlara sebebiyet verebilir.²⁴⁶

²⁴⁴ Akmeşe, s. 15.

²⁴⁵ Mehmet Ali Seven, Ali Osman Engin, "Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2008, s. 192.

²⁴⁶ Aydoğdu, s. 34.

Arapçayı öğrenememede öğrenciden kaynaklanan problemlerden biri olan Arapçayı bir ders olarak görme ve ders saatinin dolmasıyla her şeyin bittiğini sanma düşüncesidir. İleriki hayatında lazım olacağını ve bir dil öğrenmenin kendisine sunacağı avantajların farkında olmayan öğrenci dersten geçer not alma odaklı hareket eder. İleride İlahiyat Fakültesi mezunu olmuş ama Arapçayı öğrenememiş, dil konusunda yeterince kendini geliştirememiş İlahiyat Fakültesi mezunundan beklenenin altında bir donanıma sahip olarak eğitim vermeye başlayacaktır.

Birden fazla nedeni olan öğrenenden kaynaklı öğrenememe durumunun sebeplerinden biri de Arapça öğrenme isteğinin olamamasından kaynaklı dil öğrenmeye kendini bırakmamasıdır ve öğrenmenin gerçekleştirilmesini aktifleştirmemesidir.²⁴⁷ “Dil öğrenme olayı varolan doğal potansiyele şekil verme olayıdır.”²⁴⁸ Öğrenciden kaynaklanan öğrenme problemlerinden biri olan öğrenme isteği azlığının nedenleri de farklı farklıdır. Dil öğrenmeyi gerekli bulmaması, öğrenmeye ihtiyaç duymaması veya ileriye dönük Arapça üzerine bir düşüncesinin olmaması ya da Arapça öğrenmenin zor olduğunu düşünmesi öğrenciyi isteksiz duruma getirebiliyor. İsteği olmayan bir öğrencinin güdü eksikliğiyle dinlediği veya öğretilmeye çalışılan bilgileri istenildiği gibi öğrenmesi beklenemez.

Arapçayı sevmemesi, onu öğrenmekten hoşlanmaması, fakülte ortamında öğrencilere bireysel öğretimden uzak verilen Arapça öğretiminde öğreticinin öğretim yönteminin öğrencinin konuyu anlamada kendine hitap edecek tarzda olmadığına bunu dile getirmemesi öğrenciden kaynaklı yapılan yanlışlıklardandır.

Başkalarının anlamakta zorlanıyor gibi yorumları korkusuyla anlamadıklarını soramaması öğrenenin kişilik özelliklerinden kaynaklı dili öğrenememede bir problem durumudur. Üstesinden gelinemez bir problem olmamasının yanı sıra öğrenmede etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Öz güven eksikliğinin olması veya hata yaparım korkusu ile olmasını istemediği bir duruma düşeceğini sanmasıyla derse katılım göstermesini azaltır. Derse katılamaması da öğrendiklerini davranışlarına aktaramamasına ve kontrol edememesine yol açar.²⁴⁹ Bu durum da öğrencinin daha az pekiştirilebilir ile erken dönütler

²⁴⁷ Akyüz, ss. 1- 7.

²⁴⁸ Ali Işık, *Yabancı Dil Nasıl Öğrenilmez Nasıl Öğrenilir*, Editör: Gaye Dinçel, İstanbul, Elma Yayınevi, 2007, s. 28.

²⁴⁹ Barbara J. Millis, *“Yüzyüze Eğitim Yapılan Derslerde Etkin Öğrenme Stratejileri”*, Etkili Öğretim Kılavuzu Serisi, sayı: 53, Ankara, Ögem, 2012, ss. 1- 8.

almasını, böylelikle de neyi ne kadar öğrendiğini, nerelerde yanlışlarının olduğunu bilmesini engeller ve öğrenmede öğrenciden kaynaklı bir problem olarak ortaya çıkar.

İlahiyat fakültesine gelmeden önce Arapça üzerine aldığı eğitimlerden ne kadar yararlanmış ve hazır bulunuşluk elde etmiş olması da eğitimde önemlidir. Önceden öğrenilen bilgiler, sonradan öğrenilen bilgileri düzenlenmesini ve bilgilerin geri getirilmesini sağlar.²⁵⁰ Eğer olması gerekenden az ise bu hazır bulunuşluğunun az olması da anlatılanı anlayamamaya götürür, anlatılanı anlayamama da öğrenmenin gerçekleşme kalitesinin düşmesine derken zincirleme etkiyle öğrenmede olumsuzluklar oluştuğu görülür. Hazır bulunuşluğu eğitim öğretim ortamı da öğrenmeye uygun olmasına rağmen öğrendiğini tekrar etmeme öğrenmenin kalıcı olmamasına neden olacağı için dil üzerine fakültede öğrendiklerini uygun ortamlarda tekrar etmesi ve hayatında öğrendiklerini uygulayarak iyice kalıcı hale getirmeye çalışması gerekir. Düzenli tekrarlar hafızada öğrenilen kelime ve bilgilerin kalıcılığını artırır ve öğrenmede hatırlamayı daha iyi gerçekleştirir. Öğrendiklerini tekrar etmeme ise öğrendiğini kullanmaya çalışıldığında bilgilerin hatırlanmasını zorlaştırma durumundan kaynaklı olarak Arapçayı öğrenmede kolay ilerleme kaydettirmez.

Öğrenenden kaynaklı başka bir problem durumu da öğrencinin kendini tanıyamaması ve öğrenme yöntem tekniklerinde kendine uygun olanı kullanamamasıdır. Öğrenmeye çalıştığı dilde aynı konuları tekrar etmesi ve kendi eklemek istediği yeni öğrenmelerinde, anlama ve öğrenmede kendine uygun yöntemi bulamamış olması hedefe ulaşmasında diğer bir ifadeyle dili iyi öğrenmesinde öğrenenin öğrenme verimini düşürür.²⁵¹

2.5.1.2. Öğreticiden Kaynaklanan

Eğitimde çeşitli öğrenme problemlerinin içinde öğretmenlerden kaynaklanan problemler de olabilir. Eğitimin vazgeçilmez bir ögesi olan öğretici²⁵² uyguladığı Arapça dili öğrenme yöntem ve teknikleriyle değiştirilemeyen bazı durumlardan dolayı farkında olarak veya olmayarak bazı hatalar yapabilir. Arapça öğretiminde uygulanacak

²⁵⁰ Özlem Mıdık, H. İbrahim Durak, Tıpta İyi ve Etkili Bir Öğretme İçin Öğrenme Kuramlarından Çıkarılabilecek Bazı İpuçları, *Açık Dergi Sistemleri*, sayı: 27, Samsun, 2008, s. 2.

²⁵¹ Özsunar, s. 57.

²⁵² Bilal Abır, *Anadolu İmam Hatip Liselerinde Arapça Dersine Giren Öğretmenlerin Profilleri ve İletişimsel Yaklaşımla Arapça Öğretimine İlişkin Farkındalıkları*, Ankara, 2015, s. 1.

olan yöntemlerin hangileri olacağı önemlidir.²⁵³ Sınıf ortamının kalabalık olmasından kaynaklı öğrencilerin bireysel olarak hangi öğrenme yöntemine yatkın olduğunun farkına varamaması ve bu ortamın kalabalık olmasından dolayı genel seviyeyi tutturabilmek için sınıfa hitap edebilecek düzeyde herkesin anlayabileceği ya da anlayabileceğini düşündüğü yöntem ve tekniği kullanması Arapçayı öğrenememe problemine neden olabiliyor. Mesela; bunun örneklerinden biri öğreticinin öğrencilerin tamamını yakından tanıyamaz, öğrencileri tanıyamadığı içinde seviyelerini de tam olarak kestiremez. Ortak bir seviyeyi bulmaya çalışmasından kaynaklı öğreticiden kaynaklanan bir problem durumu ortaya çıkar.

Sadece öğrencilerin seviyelerini değil, öğrenme hızlarını ve hangi zekâ türüne sahip olduklarını da öğretici bilemez, bunu da bilemediği için hızlı öğrenen bir öğrenci ile yavaş öğrenen bir öğrenciye aynı yöntemlerle her ikisine de hitap ederek öğretmeye çalışır. Böylelikle hızlı öğrenen öğrenci ders konusunu daha çabuk kavradığı dersten sıkılır ve yavaş öğrenen öğrenciye ayak uydurmaya çalışır. Öğretici ile farklı zekâ türüne sahip olan öğrencilere de hitap edemediği için bu öğrenciler öğrenmede zorluk yaşarlar.²⁵⁴

Yine öğreticiden kaynaklanan problemlerden biri de öğretimi tam olarak planlayamamasıdır. Mesela; öğrettiği dil konusunda basitten karmaşığa gibi bir düzende ya da bir dilin bir bütünlük içerisinde olmasına öğretici dikkat etmelidir, önceden bunu planlayamazsa öğretim aralıklarında boşluklar oluşur ve bu boşlukları tamamlayamadığı için de öğrenciler düzgün bir öğrenim sağlayamazlar.

Üniversitelerde öğretmenlerde en çok rastlanan problem durumu da akademik anlamda kendisini çok fazla geliştirmiş olan öğreticinin, öğrencinin anlayabileceği seviyesini anlatımda yakalayamamasıdır. Bu yüzden de öğrencinin seviyesine inemediği için Arapça dili öğrenme yöntem ve tekniklerini öğretici ne kadar iyi kullanırsa kullansın öğrenci onun cümlelerini tam olarak anlayamadığı için öğrenmede zorlanacaktır. Bu da öğreticiden kaynaklı olarak öğrencinin anlamasını olumsuz bir şekilde etkiler, yani kişi Arapçayı çok iyi bir şekilde öğrenemez.

²⁵³ Ali Osman Kıralı, *Üniversitelerin Arapça Hazırlık Sınıflarında Okuyan Öğrencilerin Öğrenme Yöntemleri ve Arapça Öğrenme Zorlukları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*, Ankara, 2015, s. 4.

²⁵⁴ Hakan Yıldız, *“Demokles’in Kılıcından Tsunamiye: Yaratıcı-Yıkıcı E-Öğrenme Platformları”*, TMMOB EMO Ankara Şubesi Haber Bülteni, Ankara, 2013,/1, s. 16.

Öğretici öğrettiği dilin amacından sapmadan,²⁵⁵ anlattığı her konuda, o konuya uygun doğru yöntem ve tekniği kullanarak öğretmesi gerekir, eğer öğrencinin o konuda daha iyi öğrenebileceği doğru yöntem ve tekniği kullanamazsa bu durumda öğrenci için anlatılanlar ortamda oluşan bir ses olarak kalacaktır, öğrenci de konuya uygun olmayan yöntemle konuyu anlayamayacak böylelikle de konuyu anlayamadığı için yine Arapçayı öğrenme ihtimali düşecektir.

Öğreticinin her öğrenene eşit düzeyde imkân sağlaması lazımdır, bu ortamı onlara sunmaya çalışması gerekir. Sonuçta bir fakülte olduğu için öğreticinin her öğrenciye eşit düzeyde bir imkân ve ortam sağlama ihtimali düşüktür, kalabalık olduğu için her öğrenciye aynı süre ile aynı ortam sağlanamasa da yine de öğreticinin bu konuya dikkat etmesi gerekir. Eşit imkân ve ortamın sağlanamaması öğrencilerin Arapçayı çok iyi bir şekilde öğrenememesiyle sonuçlanır. Öğrenciler zaman konusunda da kendine bu imkân sağlanmadığı için öğrendiğini çok fazla pekiştiremez hatta fakülte ortamları çok kalabalık ortamlar olduğu için zaten herkesin böyle bir uzun süre imkânına sahip olması da olanaklı değildir.

Toplu olarak eğitim öğretim yapıldığı için Arapça gibi bir dil konusunda ilahiyat fakültesinde her öğrenciyi birebir hocanın yani öğreticinin tanıma ihtimali yoktur, bundan dolayı da öğrenenlerin yani o sınıfta bulunan her bir bireyin ilgi odağının ve her bir bireyin hazır bulunuşluk seviyelerini öğreticinin tahmin edebilme ihtimali düşüktür. İlgi odaklarını ve hazır bulunuşluk düzeylerini bilemediği için de genel bir seviyede anlatma durumundadır, yani herkesin hazır bulunuşluk durumunu öğretici ortalama bir düzeyde kabul etme durumundadır.

Kimi öğrenci İlahiyat fakültesine gedebilir hatta İmam Hatip lisesinden mezun olmuş da olabilir fakat İmam Hatip lisesinden mezun oluşu tabi ki bir fakülte düzeyindeki Arapçayı öğrenebileceği düzeyde olduğunu göstermez. Bireysel farklılıkların çok fazla göz önüne alınmadığından kaynaklı olarak yine toplu bir öğretimden dolayı herkesin aynı seviyede kabul edilmesi ve bundan dolayı da öğreticinin herkese eşit seviyelerde anlatması, belli bir düzeyde öğrencilerin olduğunu kabul etmesi de yine hem öğreticiden hem bulunulan ortamdan hem de sunulan imkânlardan ortaya çıkan problemlerden doğan, yöntem ve tekniklerin yanlış kullanılmasından kaynaklı bir problem durumudur.

²⁵⁵ Abır, s. 14.

2.5.1.3. Müfredattan Kaynaklanan

İlahiyat fakültelerinde öğretilen Arapçada müfredattan kaynaklı problemlerde vardır. Öğretim yılı içerisinde öğrencilerin bazı kazanımları alması sağlanır. Müfredat öğrenenlerin deneme-yanılmalarına fırsat vermelidir.²⁵⁶ Teknik bilgi aktarımlı, kültüründen yoksun bir dil öğrenimi için hazırlanan bu müfredatlarda²⁵⁷ kazanımların ve konuların olması gerekenden daha fazla yoğunluk içermesi de müfredattan kaynaklı bir problemdir. Öğrenciler müfredatta var olan her bilgiyi yoğun öğretimden dolayı alamayabilir, öğrenemeyebilir, seviyeleri kaldırmayabilir; mesela, ders saati azdır ama müfredatın yoğun olmasından kaynaklı olarak öğrencinin öğrenebileceği düzeyden daha fazla yoğunlukta bilgilerin öğretilmeye çalışılmış olması halinde öğrenci yeterli öğrenmeyi sağlayamayacaktır. Bu da kullanılan öğretim yöntem tekniklerinin iyi olmasına rağmen müfredatın elverişli yani yeterli düzeyde öğrencinin kaldırabileceği kazanım durumundan fazla olmasından dolayı kaynaklanan ve yapılan yanlışlıklardan biridir. Konunun yoğunluğunun fazla olması, öğrenimin zamana yayılması ama zamanın bu konuların yoğunluğunu kaldıramayacak kadar bilgi yoğunluğuna sahip olmamasına Arapça öğretimi açısından dikkat edilmelidir. Müfredatta sadece dil eğitime yönelik yapılan düzeltmeler ile yenilikler, öğretmen ve öğrenci yükümlülüklerini artırırken müfredattan kaynaklı problem olarak dili öğretmeye değil de sınavda başarılı olmaya yönelik bir eğitime sebep olur.²⁵⁸

Öğrencinin ihtiyacına yönelik hedeflere göre hazırlanan müfredattaki konulara yönelik materyal kullanımı öğrenmede önemlidir.²⁵⁹ Ders saatinin az olması ve müfredatın ders saatinden fazla yoğunlukta konu içermesiyle öğrenciye yeterli vakit verilememesi ve öğrenciler tarafından materyallerin çok fazla kullanılamaması müfredattan kaynaklı problemlerden biridir. Materyal kullanımına önem verilememesi ve bilgilerin sözle anlatımdan ibaret olması fazla duyuya hitap etmez. Bilindiği gibi

²⁵⁶ Dalbudak, s. 13.

²⁵⁷ Kemal Oğuz Er, "Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt: 39, sayı: 1, Ankara, 2006, s. 5.

²⁵⁸ F. Özden Ekmekçi, "Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı", Dil Öğretimi Özel Sayısı, İstanbul, TDK Yayınları, 1983, s. 108.

²⁵⁹ Polat, *Türkiye'de Arapça Öğretimi Açısından "İmam Hatip Liseleri İçin Arapça" Adli Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi*, s. 27.

kişilerin öğrenmeye katarak kullandığı duyu organları ne kadar artarsa öğrenme de o kadar artar. Öğrenmenin kalıcılığı da fazla olur. Ders saatinin az olmasına rağmen sınıftaki öğrenci sayısının çok olması ve bir dilin öğrenim ortamında bireyselliğin sağlanamaması yeterli kişi başına vakti ayırlamamasına, bunun sonucunda doğal olarak materyal kullanımının da az olması ve her kişinin yaparak yaşayarak materyallerle bu öğrenmeyi yapabilmesini engellemesine neden olur. Müfredatta uygun zaman sağlanması ve zamanın etkin kullanılabilmesi tüm duyuların aktif kullanılabilmesini sağlayarak öğrenilen dilin kalıcılığını sağlayacak materyal kullanımının seçilmesi Arapçayı öğrenimde olumlu sonuçlar verirken bunun tam tersi durumlarda Arapça öğrenimi ve öğretiminde olumsuz sonuçlar verir.²⁶⁰

Müfredattan kaynaklı olarak günlük kullanımda değil de daha çok ezber gibi bilgilere yer verilmesi ve bunların ağırlık oranının müfredat konularında fazla olması müfredattan kaynaklı olarak öğrencilerin zorlanmalarına ve öğrenmeyi istememelerine neden olur. Kişi ezberlenecek bilgileri gördükçe de günlük kullanımdan uzak olan bu durumdan kaynaklı olarak normal şartlarda öğrenebileceği dili de öğrenmek istemez. İşin teorik kısmında kalan ezberleme yöntemi ile elde edinilen bilgilerin ilerleyen süreçte kullanılma durumu da düşüktür. Ezberlenen bilgiler unutulabilir, kişilerin yaparak yaşayarak normal hayata geçirdiği bilgiler gibi olmaz.²⁶¹ Bunun için daha çok ezbere dayalı değil de kişilerin günlük hayatta kullanabileceği bilgilerin öğrencilere dil öğretilirken müfredatta olması gerekir. Müfredatın fazlalık olan detaylardan arındırılması gerekir. Ezbere değil de daha çok iletişimsel yönetime ağırlık verilmeli, müfredatta konuşma metinlerinin olduğu konuların artırılmalı, kişilerin hem işitebileceği hem de kullanarak görebileceği ve hayatına geçirebileceği nitelikte bilgiler müfredatta yer almalıdır. Öğrenciyi merkeze alan bu iletişimsel yöntem öğrencilerin öğrenmeye yönelik fiillerini ortaya koyabilecekleri eğitim ortamını, materyali ve etkinlikleri öğrenciye yönelik oluşturulur.²⁶² İletişimsel yöntemle yapılan konuşmalarda ve sunulan imkânlarda kişi öğrendiğini pratiğe döktüğü için bir süre sonra Arapçayı da kendi dilini kullanıyor gibi kullanmaya başlar. Müfredattan kaynaklı problemlerden kurtulup yeterli, verimli ve etkili bir düzeyde öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için

²⁶⁰ Özsunar, s. 106.

²⁶¹ Taşdelen, ss. 12- 18.

²⁶² Nurullah Aykaç, "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihçesi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt: 10/3, Ankara, 2015, s. 169.

sınıftaki öğrenci sayısının düşürülmesi Arapça ders saatinin artırılması ve artırılan bu saatte uygun olarak detaylardan arındırılmış bir müfredatın uygulanması gerekir.

2.5.1.4. Diğer Faktörlerden Kaynaklanan

Problemler sadece öğrenci, öğretici veya müfredattan kaynaklanmaz. Bunun dışında problemler de vardır. Örneğin kişi İmam Hatip Lisesinden mezun değildir. İmam Hatip lisesinden mezun olmadığı halde fikrini değiştirip farklı bir liseden mezun olmasına rağmen ilahiyata gelmeye karar vermiş olabilir. İmam Hatip Lisesi mezunu olup veya Arapça bilgisi kendisine nazaran daha ileri düzeyde olan kişilerle aynı ortamda aynı eğitimi aynı seviyede alması durumundan kaynaklanan problemlerde vardır. Bu kişi sonuçta İmam Hatip Lisesi mezunu olmadığı için Arapça konusunda yeterince bilgiye sahip değildir. Bu kişinin diğer öğrencilerle aynı ortamda aynı seviyede bir dil eğitim alması tabii ki Arapça öğrenme problemi ile sonuçlanır. Lisede Arapça eğitimi almış olanlar bile üniversitede zorlanırken hiç Arapça üzerine bir eğitim almamış kişinin Arapça eğitimi almış kişilerle aynı ortamda olması, aynı şartlarda dil eğitimini alması öğrencinin öğrenimini olumsuz etkileyecektir.

Dil öğrenmede yaşın etkisi aşikârdır. Küçük yaşta olanların yaşı ilerlemiş olanlara nazaran daha hızlı öğrendikleri bilinmektedir.²⁶³ Bundan dolayı da üniversite çağına gelmiş bir kişiyle küçük yaşta olan bir kişinin dil öğrenme hızları aynı değildir. Bu yönden de lisede iken İmam Hatip Lisesi'nde Arapça dil eğitimi almış kişilerin yaş itibari daha küçük yaşta dil öğrenmeye başladığı fakat İmam Hatip Lisesi mezunu olmayıp sonradan İlahiyat Fakültesinde okumaya karar vermiş ve orada Arapça dili öğrenmeye başlayan öğrencilerden daha iyi olması kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu sonuca bakıldığında da iki farklı eğitimden öğretimden geçmiş öğrencilerin bilgileri aynı ortamda aynı hızda öğrenemeyeceğini ortaya koyar.

Teknolojiyi çok iyi kullanamayan öğrenci yine öğrendiğini hayata geçirmekte zorlanabilir yani böyle bir ortam oluşturamadığı için bilgilerini de ortamda kullanılmayabilir, böylelikle öğrendiklerini doğal kullanıma tabi tutarak yaşama geçiremez. Teknoloji vasıtasıyla veya farklı imkânlarla sosyal bir ortamda dili

²⁶³ Kılıç, *Arapça Okuma Dil Becerisinde Materyal Tasarımı ve Kullanımı (Özel Amaçlı Dil Eğitim ve Öğretim Örneği)*, s. 128.

kullanımının²⁶⁴ sağlanamaması problem durumudur. Dili öğrenmeyi sadece fakülteden ders görüp ertesi gün dili yine öğrenmeye devam işini yine fakülte ortamında devama çalışırsa, öğrenilmeye çalışılan dilin öğrenilmesi zor olur.

Diğer bir problem durumu da öğrenme ortamlarının dili öğrenmeye elverişli olmamasıdır. Her öğrenmek isteyen, dili o dilin kullanıldığı ülkeye giderek öğrenmesi zordur, bunun için pratikte uygulanabilirliği az olmaktadır.²⁶⁵ İlahiyat fakültelerinde de öğrendiği bilgilerin kullanım pratikliğini sağlayabilecek, kendini o dilin ana dili olarak kullanıldığı ülkede hissedilebileceği bir ortamın sağlanamaması durumundan kaynaklanan diğer problemlerdendir.

Öğrenme ortamlarının gürültülü bir yerde olması ısı ışık ses gibi şeylerin öğrenmeye elverişli düzeyde olmaması yine problem olarak ortaya çıkan durumlardandır.

²⁶⁴ Demirkazık, s. 8.

²⁶⁵ Kılıç, *Arapça Okuma Dil Becerisinde Materyal Tasarımı ve Kullanımı (Özel Amaçlı Dil Eğitim ve Öğretim Örneği)*, s. 17.

SONUÇ

Dil uzun süreli emek isteyen bir uğraştır. Her şeyin bir anda olması gibi bir durum söz konusu değildir. Öğrenilmek istenen dilin Arapça gibi zengin bir dil olduğu düşünüldüğünde, bu öğrenme sürecinin oldukça emek isteyen ve çabucak her şeyin bir anda gerçekleşmeyeceği bir süreç olduğu da açıkça anlaşılmaktadır. Bu gerçekler bilinerek yola başlanması, Arapça öğrenimini konusunda sabırlı olunmasıyla bir şeyler elde edilebileceğini ve aceleciliğin ise engeller oluşturabileceğini bizlere anlatmaktadır.

Bir dili öğrenmek demek anlatım kalıplarını veya kelimelerin tamamını ezberlemek demek değildir. Arapça dillinde öğrenilmesi gereken temel esaslarda öncelik dil bilgisi olmamalıdır. Dil bilgisi cümlelerin doğru kuruluşu için önemlidir, yalnız iletişim için yeterli değildir. Çünkü Arapça öğrenimi öncelikli olarak dil bilgisiyle başlamaz ve temel becerilerin daha öncelikli geliştirilmesi gerekir. Arapça dil öğrenmede öncelik sırasına dikkat edilmelidir. Öğrenilen kelimelerle ilk olarak kısa cümleler kurulmalı, kendini ifade etme amaçlanmalıdır. İlerleyen süreçte öğrenilen kelimelerin artması kendini ifadelerin ve isteklerin daha rahat dile getirilebildiği düzeye ulaşılmasıyla da dil bilgisine başlanmalıdır.

Dilli öğrenme aşamasında da konuşmaya çalışılmaktan asla çekinilmemelidir ve kendini ifade etmeye her zaman çalışılmalıdır. Yanlış yaparım korkusuyla cümle kurmaktan uzak durulması, dili öğrenme aşamasında kişiyi engelleyici bir unsurdur. Günlük hayata bir dil ne kadar aktarılsa hafızada kalıcılığı o kadar artacağından Arapçada öğrenilen kelimeleri günlük hayatta kullanma konusunda her zaman cesur davranılmalıdır. Bilinmelidir ki yanlış yaparak zamanla doğru kullanımına ulaşmak mümkün olmaktadır. Dinlemekten ve anlamaya çalışmaktan da asla kaçınılmamalı, bu becerilere sahip olunmaya çalışılmalı, sahip olunduğu kadarı da geliştirilmelidir. Anlama becerisi kişide geç gelişmesi durumunda da sahip olduğu dilde cümleler tercüme edilmeye çalışılarak Arapça dilini öğrenme konusunda yavaşlamaya neden olacak, kişinin öğrenme isteğini olumsuz yönde etkileyecektir. Kişi de olumsuz yönde ne kadar etkilenirse kişinin dil öğrenimini de bu durum o kadar etkileyecek ve zamanın yanlış kullanılmasıyla da gerek heveste, gerekse öğrenme isteğinde azalmalar meydana gelecektir. Hem bunların önüne geçilmesi hem de İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in dili olan Arapçanın eğitiminin verildiği özellikle İmam Hatip ve İlahiyat

fakültelerinde, bazı şeylere dikkat edilerek Arapça eğitimi verilmelidir. İyi bir Arapça ile iyi bir mesleki donanıma sahip bireylerin yetişmesinde etkili olan İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakültelerinde öğrencilerin hangi nedenlerden dolayı Arapçayı öğrenmede zorluklar yaşadığı ve Arapçaya gereken değeri veremeyip bir ders algısıyla, sadece geçebilme seviyesinde bir düşünceye sahip oldukları öğrenilmeye çalışılıp, bu duruma kaynaklık eden problemin ortadan kaldırılması gerekmektedir. İçsel veya dışsal yaşanan nedenlerden nelerin etkili olduğu, bunların giderilmesi için nelerin yapılması gerektiği gibi konulara detaylı bir şekilde çalışmada yer verildi. Yine bireylerin Arapçayı öğrenmemesinde çoklu zekanın dikkate alınmaması da ön plana çıkmıştır. Sunulan imkânlarda zihinsel işlevleri yerine getiren zekanın, sözel, mantıksal, görsel, bedensel, müziksel, kişisel, kişilerarası, doğa gibi çoklu zeka kısmına hitap etmemesi ve çok fazla yöntemin kullanılmaması öğrenenlerin kolay bir şekilde öğrenmemesine ve zamanla da Arapçadan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Doğru öğrenme yöntem ve tekniklerin kullanıldığı ve öğrenenlerin öğrenmede zorlanma nedenlerinin ortadan kaldırılmasıyla İmam Hatiplerde ve İlahiyat Fakülteleri'nde verilen Arapçanın daha kolay öğrenilmesi, bu öğrenmeyle birlikte gelecekte kendine hem mesleki donanım anlamında hem İslam açısından temel kaynağı daha iyi anlamasında hem de dil öğrenmenin kendine sunacağı avantajları konusundaki katkılarının olması sağlanmış olacak ve geleceği şekillendirecek daha iyi nesiller yetiştirilecektir.

KAYNAKÇA

Abır, Bilal, Anadolu İmam Hatip Liselerinde Arapça Dersine Giren Öğretmenlerin Profilleri ve İletişimsel Yaklaşımla Arapça Öğretimine İlişkin Farkındalıkları, Ankara, 2015.

Acat, M. Bahaddin, Seyfettin Demiral, “*Türkiye’de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları ve Sorunları*”, Educational Administration In Theory & Practice, Sayı: 31, Eskişehir, 2002.

Adler, Alfred, İnsan Tabiatını Tanıma Sanatı, (trc. Ayda yörükkan), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2003.

Akın, Ayşe, Yabancı Dil Öğretiminde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Lise 12. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel, Yansıtıcı Düşünme Becerilerine ve Öğrencilerin Yabancı Dil Öğrenme Tutumlarına Etkisi, Aydın, 2016.

Akmeşe, Serpil, İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Dersine Ait Tutumları ve Kaygıları Üzerine Bir İnceleme, İstanbul, 2019.

Akpınar, Burhan, Zehra Nur Ersözlü, “*Görme ve Koklama Duyularının Bilişsel Öğrenme Sürecindeki Rollerinin Karşılaştırılması*”, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2, Cilt: 3, Tokat, 2008.

Aktaş, Özlem, “*Yabancı Dil Öğreniminde Bireysel Farklılıkların Biçem Bileşenine Genel Bir Bakış*,” Dil Dergisi, Sayı: 156, Ankara, 2012.

Aktaş, Tahsin, “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”, Journal of Language and Linguistic Studies, Cilt: 1, Ankara, 2005.

Akyüz, Salih, Necib Mahfuz’un Sembolik Romanlarındaki Diyalogların Arapça Öğretiminde Kullanımı, Ankara, 2018.

Alan, Sebahat, Fransızca Öğrenen Türklerin Yaptıkları Biçimbilimsel ve Sözdizimsel Yanlıkların Çözümlemesi, Ankara, 2005.

Aslan, Nuran, “Dünyada Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Uygulamaları ve Türkiye’deki Durum”, Cilt: 3, Sayı: 35, Adana, 2008.

Atak, Durmuş Erdal, **Arapçada** Ta’Riz Sanatı ve Arapça Öğrenimine Katkısı, Ankara, 2014.

Ay, Sıla, Yabancı “*Dil Öğretiminde Bireysel Farklılıklar Kavramına Genel Bir Bakış*”, Dil Dergisi, Sayı: 163, Ankara, 2014.

Aydar, Hidayet, İsmail Ulutaş, “Kuran-ı Kerim ve Diğer Kutsal Kitaplara Göre Din Olgusu” İstanbul, 2018.

Aydın, Ayhan, “*Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*”, Baskı 3, İstanbul, Alfa Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 2000.

Aydın, Mehmet Zeki, Arapçayı Nasıl Öğretelim?, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, MEB, İstanbul, 2000.

Aydın, Mehmet Zeki, “*İmam Hatip Lisesi Arapça Ders Programı Uygulamalarıyla İlgili Sorunlar*”, Sivas, 2009.

Aydın, Tahirhan, Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılara Arapça cümle öğretimi –Karşıtsal Çözümleme, Ankara, 2007.

Aydoğdu, Şahali, “*Çağdaş Eğitimde Etkileşim Kavramı ve Yabancı Dil Öğretiminde Etkileşim Biçimleri*”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 13, İstanbul, 2001.

Aykaç, Nurullah, “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt: 10/3, Ankara, 2015.

Aytan, Talat, ‘Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri’, Konya, 2011.

Bal, Vedat, Hassülün, Pınar, “*Öğrenilmiş Çaresizliğin Dunning Kruger Sendromu ile İlişkisi: Celal Bayar Üniversitesi Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*”, Uluslar Arası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi, Sayı: 3, Manisa, 2016.

Barın, Muzaffer, “*Yabancı Dil Öğretiminde Dinleme Becerisinin Önemi*”, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 28- 29, Erzurum, 2002.

Başar, Hüseyin, “Ön Yargısız ve Ezbersiz Eğitim”, Sayı: 34, Ankara, 2003.

Başçetinçelik, Ayşe, “Dil Toplumun Onurudur”, Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü Türk Dili Bölümü, Adana, 2007.

Biçer, Nurşat, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ana Dilinin Etkisi”, “*Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or turkic*”, Cilt: 12/14, Ankara, 2016.

Bostancı, Ahmet, “*İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Diğer Araç-Gereçlerin Tespit ve Analizi*”, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 11, Sakarya, 2005.

Bostancı, Emine Berrin, Dilek Ceran, “*Seçici Dinleme Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt:8, sayı: 41, Afyon, 2015.

Bozavli, Ebubekir, “Okulda Erken Yaşta Dil Öğretiminde Sözel Dil Becerilerinin Kullanımı”, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, Bartın, 2013.

Brooks, Nelson, “Culture in the Classroom”, Culture Bound, Cambridge University Press, Ed. by. Joyce Merrill Valdes, New York, 1986.

Buhari, Tevhit 52.

Can, Ertuğ, Can, Canan Işık, “Türkiye de İkinci Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar”, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, Tekirdağ, 2014.

Coştu, Yakup, “Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Uygulanan Zorunlu İngilizce Hazırlık Programı Üzerine Boylamsal Bir Araştırma”, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 20, Samsun, 2011.

Çakıcı, Dilek, “Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Kaygısı”, International Journal of Languages' Education and Teaching, Mannheim-Germany, 2015.

Çelebi, Mustafa Durmuş, “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 21, Kayseri, 2006.

Çetinkaya, Zeynep, “Basit Tekrar ve Alıştırmalar Yoluyla Sözcük Öğretimi”, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi TÖMER, Dil Dergisi, Sayı: 130, Ankara, 2000.

Çevik, Hayati, Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı, Adana, 2006.

Çiftpınar, Bülent, “Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon” , Sayı: 9, Kültür Evreni, Ankara, 2011.

Dalbudak, Zahide, Anaokulu Öğretmenlerinin Drama Etkinliklerini Kullanmaları Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 2006.

Dalmış, Emrullah, Türkiye Yükseköğretiminde Öğrenim Gören Arapça Öğrencilerinin Okuma Stratejilerine Yönelik Farkındalıkları, Ankara, 2018.

Dede, Müşerref, “Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dil Bilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri”, Ankara, 1983.

Demirel, Özcan, “Türk Eğitim Derneği Yayınları”, Ankara, Şafak Matbaası, Ankara, 1983.

Demirel, Özcan, “Orta Öğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları”, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Şafak Matbaası, Ankara, 1983.

Demirel, Özcan, “Yabancı Dil Öğretimi”, 8.baskı,PEGEM Akademi, Pegem Akademi, Ankara, 2014.

Demirkazık, Emine, Yüksek Lisans Tezi Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Arap Dili Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, 2019.

Demirpolat, Başak Coşkun, “Türkiye’nin Yabancı Dil Öğretimiyle İmtihanı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Analiz, Seta, Sayı:131, İstanbul, 2015.

Doğan, Aslı, “*Lise Öğrencilerinin İngilizce Öğrenimlerini Etkileyen Yabancı Dil Kaygısı*”, Dil Dergisi, Sayı: 139, Ankara, 2008.

Doğan, Bahar, ‘vd.’, Türkçe Öğretimi, Serdarhan Musa Taşkaya, Ruhan Karadağ, İstanbul, 2018.

Doğan, Candemir, “*Arapça Öğrenmeyi Öğrenmek ya da İyi Bir Arapça Öğrencisi Olmak*” Harran ü. ilahiyat Fak. Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 19, Şanlıurfa, 2008.

Doğan, Candemir, Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Metot ve Teknikleri, Ensar Neşriyat, 1. Baskı, İstanbul, 2009.

Doğan, Mehmet, Büyük Türkçe Sözlük, Beyan Yay. , İstanbul, 1986.

Dolgun, Şeyma Zeynep, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü Adlı Eserinin Arapçaya Çevirisindeki Kültürel Öğelerin Hedef Odaklı Kuram Işığında İncelenmesi, Ankara, 2018.

Duman, Bilal, Neden Beyin Temelli Öğrenme?, Pegem Akademi, 4. Baskı, Ankara, 2015.

Düzgün, Şükrü, Halil Hayalioğlu, “*Öğrencilerde Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 13, Erzurum, 2006.

Ekmekçi, F. Özden, “Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı”, Dil Öğretimi Özel Sayısı, TDK yayınları, İstanbul, 1983.

Emiroğlu, Selim, F. Nur Pınar, Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi, Ankara, 2013.

Engin, A. Osman, M. Ali Seven, V. Nuri Turhan, “*Oyunların Öğrenmedeki Yeri ve Önemi*”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2), Erzurum, 2010.

Erçaçan, Cahit, “*Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi*”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, Sayı: 11, Adıyaman, 2013.

Er, Kemal Oğuz, “*Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri*”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 39, Sayı: 1, Ankara, 2006.

Ercilasun, Ahmet Bican, “Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri”, Dil Araştırmaları, Sayı: 12, Elazığ, 2013.

Erdem, Ali Rıza, Öğrenmede Etkili Yollar: Öğrenme Stratejileri ve Öğretimi, Cilt: 4, Sayı: 1, Denizli, 2005.

Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım, İstanbul, 2009.

Ertürk, Nazan, Türkiye de Arapça Öğretimi Açısından “İmam Hatip Liseleri Yeni Programa Uygun Arapça” Adlı Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi, Ankara, 2004.

Gazzali, Muhammed Ebu Hamid, İhyau Ulumu’d-Din, Daru’l-Hayr, Beyrut, 1993.

Göçer, Ali, “Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde İletişimsel Yöntemin Özellikleri, Kullanımı ve İşlevleri”, International Journal of Languages’ Education and Teaching, Kayseri, 2017.

Göçer, Ali, Selçuk Moğul, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış”, Kayseri, 2011.

Gökdemir, Cem Volkan, “Üniversitelerimizde Verilen Yabancı Dil Öğretimindeki Başarı Durumumuz”, Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2, İzmir, 2013.

Gömleksiz, Mehmet Nuri, “Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, Ankara, 2013.

Gömleksiz, Mehmet Nuri, Ayşe Ülkü Kan, Eğitimde Duyuşsal Boyut ve Duyuşsal Öğrenme, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt: 7/1, Elazığ, 2002.

Güceyiz, İsa; Musa Yıldız, “Arapça’nın İslâmî İlimlerdeki Yeri ve Önemi” İlahiyat Araştırma Merkezi Konferans, Ankara, 2008

Güceyüz, İsa, Belâgat Literatürünün Târihî Seyri, Erzurum, ‘yy.’ 2015. (Demir, Ramazan, Arap Dilbilimcilerine Göre Dillerin Kaynağı Meselesi Hz. Adem’in Dili, Hâcegan Akademi Kitaplığı, İstanbul, 2009.

Gülcü, İbrahim, Hatay Altınözü Bölgesi’nde Konuşulan Arapça Diyalektiği: Atasözleri, Deyimleri ve Bunların Fasih Arapçayla Karşılaştırılması, İzmir, 2018.

Gültekin, Aladdin, “*Mutarrizî'nin El-İknâ Adlı Eserinde Dil Öğretimi*”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi, Sayı: 4, İstanbul, 2013.

Günay, V. Doğan, Dil ve İletişim, Multilingual Yayınları, İstanbul, 2004 ; Talat Aytan, ‘Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri’, Konya, 2011.

Gündoğan, Ali Osman, Dil ve Dil-Anlam İlişkisi, Ankara, 2018.

Gündoğdu, Rezzan, “Öğrenmenin Doğası ve Temel Kavramlar”, Aksaray, 2013.

Gündüz, Osman, Tacettin Şimşek, Uygulamalı Dinleme Eğitimi, Erzurum, 2014.

Gündüzöz, Soner, “*Arapça Öğretiminde Başvurulacak Bazı Yöntem ve Teknikler Pedagojik Bir Değerlendirme*”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 29, Samsun, 2010.

Güngenci, Meryem Melike, Arapça Türkçe Çeviri Dersinde Öğrencilerin Karşılaştığı Problemler ve Çözüm Önerileri, Ankara, 2018.

Güneşligün, Erdem, Eğitim Sistemimizin Hızla Yayılan Tümörü “Yabancı Dilde Bilim ve Öğretim Yanılgısı”. II. Öğrenci Üye Kurultayı Bildiriler Kitabı, Çukurova “University” Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü, Adana, 2003.

Güneyli, Ahmet vd. , “*İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe ile Diğer Ders Başarıları Arasındaki İlişki*” , Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı: 7, Çanakkale, 2010.

Gürses, İbrahim, “*Önyargının Nedenleri*”, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1, Bursa, 2005.

Güven, Şahin, “*Kur'an Dilinin Özellikleri*”, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi ,Sayı: 14, Kayseri, 2012.

Hamamcı, Zekeriya, Hamamcı, Ezgi, “*Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı Üzerine Bir Alan Yazın Taraması*”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 4, Düzce, 2015.

Hançerlioğlu, Orhan, İslam İnançları Sözlüğü, Remzi Kitapevi yay. İstanbul, 1984.

Işık, Ali, “Yabancı Dil Eğitimimizdeki Yanlışlar Nereden Kaynaklanıyor?”, Journal of Language and Linguistic Studies, Cilt: 4, Sayı: 2, İstanbul, 2008.

Işık, Ali, Yabancı Dil Nasıl Öğrenilmez Nasıl Öğrenilir, Editör: Gaye Dinçel, İstanbul, Elma Yayınevi, 2007.

İbn Mace, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvîni, es-Sünen, Müessesetü'l-Risale, Beyrut, 2013.

İbn Manzur, Ebu'l-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrrem, Lisânu 'l-Arab, Daru's-Sadır, Beyrut, 1990.

İbrahim Suresi, 14/4.

İlter, Binnur Genç, Sühendan Er, "Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Veli ve Öğretmen Görüşleri", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 15, No: 1, Ankara, 2007

İsfehâni, Ömer b. Abdurrahman es-Sârîsî er-Rağîb, el-Müfredat, (thk. Safvan Adnan Davudi), Daru'l-Kalem, Dîmeşk, 1992.

İspir, Ayşe, Arapça Yazılı Medyada Reklam Dilinin İncelenmesi ve Reklam Metinlerinin Arapça Öğretiminde Kullanımına Yönelik Öneriler, Ankara, 2014.

İşcan, Adem, "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Suggestopediannın (Telkin Yöntemi) Kullanımı", *Turkish Studies*, 6(1), Çağrı Yayınları, Ankara, 2011.

İşler, Emrullah, "Türklerin Arapçanın Ünlülerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Ekev Akademi Dergisi*, Cilt: 3 Sayı: 1, Erzurum, 2001.

Kabadayı, Osman, "Ağ Ortamındaki Türkçeye Genel Bakış", "Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi" Cilt: XCI, Sayı: 652, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2006.

Kablan, Süleyman, Dil Öğretim Seti İnceleme Kriterleri ve Türkiye'de Kullanılan Arapça Setler, İstanbul, 2018.

Kaçar, Işıl Günseli, Zengin, Buğra, "İngilizceyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Dil Öğrenme ile İlgili İnançları, Öğrenme Yöntemleri, Dil Öğrenme Amaçları ve Öncelikleri Arasındaki İlişki: Öğrenci Boyutu", *Journal of Language and Linguistic Studies*, Cilt: 5, Ankara, 2009.

Kaddur, Ahmet Muhammed, "Arap Dili ve Dil Fikri", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, çev. Selahattin Bayram, Cilt: 3, Samsun, 2010.

Kahyaoglu, Yasin, "Arapça üzerine bir araştırma", Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 19, Şanlıurfa, 2008.

Kara, Mehmet, "Oyunlarla Yabancılar Türkçe Öğretimi", Türkoloji Araştırma Merkezi, Sayı: 27, Adana, 2010.

Kara, Şeref, "Ana Dil Edinimi ve Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi", Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2), Bursa, 2004.

Karababa, Z. Canan Candaş, “*Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar*”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 42, Sayı: 2, Ankara, 2009.

Karaca, Mahmut, İmam – Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi ve Arapça Ders Kitaplarının Tahlili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1992.

Karakelle, Sema, Gelişim psikolojisi (Sosyoloji), AUZEF, İstanbul, 2006

Kayadibi, Fahri, Eğitim Kalitesine Etki Eden Faktörler ve Kaliteli Eğitimin Üretime Katkısı, İstanbul, 2012.

Kervankaya, Figen, “*İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme*”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Eskişehir, 2014.

Kılıç, Ramazan, Arapça Okuma Dil Becerisinde Materyal Tasarımı ve Kullanımı (Özel Amaçlı Dil Eğitim ve Öğretim Örneği), Çorum, 2018.

Kılıç, Mehmet, ‘Yabancı Dil Öğreniminde Kaygı’ Canadian Center of Science and Education. 1120 Finch Avenue West Suite 701-309, Toronto, OH M3J 3H7, Canada, 2017.

Kılıç, Sadık, Kur’an’da Günah Kavramı, Hibaş Yayınevi, Konya, 1984.

Kılıç, Sadık, Tarihsellik ve Akılcılık Bağlamında Kur’an’ı Anlama Sorunu, İhtar Yay, İstanbul, 1999.

Kıralı, Ali Osman, Üniversitelerin Arapça Hazırlık Sınıflarında Okuyan Öğrencilerin Öğrenme Yöntemleri ve Arapça Öğrenme Zorlukları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi, Ankara, 2015.

Kol, Suat, “*Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sakarya, 2011.

Konokman, Gamze Yavuz, Tuğba Yanpar Yelken, “*Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterliklerine İlişkin Algıları*”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (H. U. Journal of Education) 29(2), Ankara, 2014.

Korkmaz, Zeynep, Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1992.

Kotaman, Hüseyin, “*Özyeterlilik İnancı ve Öğrenme Performansının Geliştirilmesine İlişkin Yazın Taraması*”, Eğitim Fakültesi Dergisi, Bursa, 2008.

Köse, Dursun, Ergün Özsoy, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde” Muhtasar Sarf ve Lügat-ı Türki”, Turkophone”, Türkçe Konuşanların Akademik Dergisi’, Cilt: 4, Sayı: 2, İstanbul, 2017.

Köşker, Gizem, “Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı: Fransız Dili Örneği”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, (KEFAD), Cilt: 16, Sayı: 2, Kırşehir, 2015.

Küçük, İlknur, Lisânu’l-‘Arab’dan (8.yy./14.yy.) Günümüze Arapça Kelimelerde Anlam Değişikliği, Erzurum, 2018

Küçükkalay, Hüseyin, Kur’ân Dili Arapça, 1. Baskı, Denizkuşları Matbaası, Konya, 1969.

Kütükcü, A. Hümeýra, Arapça Öğretiminde Drama Yöntemi ve Arapça Dersini Yürüten Öğretmenlerin Bu Yöntemi Kullanma Düzeyleri, Ankara, 2010.

Memiş, Muhammet Raşit, “Mehmet Dursun Erdem, Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt: 8/9, Ankara, 2013.

Midik, Özlem, H. İbrahim Durak, Tıpta İyi ve Etkili Bir Öğretme İçin Öğrenme Kuramlarından Çıkarılabilecek Bazı İpuçları, Açık Dergi Sistemleri, Sayı: 27, Samsun, 2008.

Millis, Barbara J. , Yüz yüze “Eğitim Yapılan Derslerde Etkin Öğrenme Stratejileri”, Etkili Öğretim Kılavuzu Serisi, Sayı: 53, Ankara, Ögem, 2012.

Ocak, Gürbüz, Emine Akkaş Baysal, “Öğrencilerin Dil Öğrenme Stratejileri ve İngilizce Özyeterlik İnançlarının İncelenmesi: Afyonkarahisar İli Örneği”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt: 44, İstanbul, 2016.

Oflaz, Adnan “Geleneksel ve Alternatif Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinde Almanca Kelime Öğretimi”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt: 10/3, Ankara, 2015.

Oruç, Şerif, “Türkçede Ana Dil ve Ana Dili” Journal of Turkish Language and Literature, Cilt: 2, Ankara, 2016.

Özçelik, Nurten, Aydeniz, Hande, “Yaratıcı Drama Yönteminin Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarına ve Fransızca Konuşmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi” , Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Ankara, 2012.

Özdemir, Emin, “Anadili Öğretimi”, Türk Dili -Aylık Dil ve Yazın Dergisi- Dil Öğretimi Özel Sayısı. Cilt: 47, Sayı: 379-380, Ankara, 2009.

Özdemir, Sevim, “Üniversite Öğrencilerinin Bir Yabancı Dil Olarak Arapçaya İlişkin Metaforik Algıları”, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 38, ‘yy’, ‘yy’, Şanlıurfa, 2017.

Özden, Yüksel, Eğitimde Yeni Değerler, Geliştirilmiş 6. Baskı, Pegem A Yayınları, Ankara, 2008.

Özden, Yüksel, “Öğrenme ve Öğretme” , Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7. Baskı, ©Pegem A Yayınları®, Ankara, 2005.

Özer, Bayram, Celalettin Korkmaz, “Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlar” Ekev Akademi Dergisi, Sayı: 67, Erzurum, 2016.

Özgeçit, Namık, Arapça ve Türkçede Ünlü ve Ünsüzlerin Birbirlerine Etkisi - Karşıtsal Çözümleme-, Ankara, 2017.

Özmat, Demet, İngilizce Öğrenmeyi Zorlaştıran Faktörler, Ankara, 2017.

Özsunar, Aysun, Arapça Öğretimine Yeni Yaklaşımlar ve Görsel Materyallerin Kullanılması, Ankara, 2018.

Özyetgin, A. Melek, “Tarihten Bugüne Türk Dili Alanı”, Chinese Academy of Social Science (Konferans), Çin, Turfan, 2006.

Paylan, Kerime, ‘Türkçede Kelime Türetme Yollarına Genel Bir Bakış’, Denizli, 2015.

Polat, Emannullah, “Kur’ân Dili Arapça’nın Yapısı Ve Bazı Özellikleri”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Sayı: 9, Erzincan, 2014.

Polat, Hüseyin, Arapça Açıklamalı Türkçe Dilbilgisi Alıştırmaları (A1 Düzeyi), Pegem Akademi, Ankara, 2018.

Polat, İbrahim, Türkiye de Arapça Öğretimi Açısında İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Adlı Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi, Ankara, 2003.

Polat, Murat, “Beyin Temelli Öğrenmenin Açılımı Nedir?”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, Eskişehir, 2014.

Sağ, Zehra, Farsça Üzerinden Türkçeye Alıntılanmış Arapça Menşeli Kelimeler, İstanbul 2019.

Sarıgül, Ece, “Yabancı Dil Öğretiminde Sözcük Öğrenimi ve Öğretimi Sürecine Genel Bir Bakış”, Sayı: 54, Konya, 2017.

Sarıkaya, Buket, Anadolu İmam Hatip Liselerinde Arapça Okuma Becerisi Çerçevesinde Hata Düzeltme Stratejileri ve Analizi, Ankara, 2018.

Senemoğlu, Nuray, Müfit Gömleksiz, Tülay Üstündağ, Öğrenmenin Oluşumu Öğretme Model Strateji ve Teknikleri Modül:1, UNICEF MEB Projesi.

Seven, Mehmet Ali, Engin, Ali Osman, “Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Erzurum, 2008.

Suçin, Mehmet Hakkı, “Türkçe ve Arapça İkilemelerde Sözcük Dizilişi ve Ses Benzeşmesi”, Ekev Akademi Dergisi, Sayı: 28, Erzurum, 2006.

Suna, Yıldız, Mustafa Durmuş Çelebi, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğrenme-Öğretme Problemine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlemesi”, Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 5, Ankara, 2013.

Şimşek, Nurettin, “Yapılandırmacı Öğrenme ve Öğretime Eleştirel Bir Yaklaşım”, Eğitim Bilimleri ve Uygulama, Ankara, 2004.

Tabak, Gürkan, Ali Göçer, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılabilecek Fiziksel- Duyusal- Kültürel yöntem”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, Makale No: 17, Ankara, 2014.

Tabakçı, Hanife Şahin, Sema Karakelle, “Öğrenilmiş Çaresizliğin Bilme Hissi Kararı Üzerindeki Etkisinin Gelişimsel Olarak İncelenmesi”, Psikoloji Çalışmaları Dergisi, İstanbul, 2012.

Taşdelen, Vefa, “Eğitimde Ezberleme ve Anlama”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı: 143, Ankara, 2012.

TDK. , Türkçe Sözlük, Ankara, 1988.

Temel, Ahmet Vefa, “Türkiye’de Arapça Öğretiminde Uygulanan Metotlar, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Değerlendirme” Dergi Abant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi), Cilt: 3, Sayı: 5, Bolu, 2015.

Topaloğlu, Yusuf, Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Tekniklerin Kullanım Sorunsalı, Adana, 2012.

Turgut, Ümit, vd. , “Bireysel Farklılıkların Öğretim Sürecine Yansımaya Dair Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma” Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Bayburt, 2016.

Usta, İbrahim, “Türkiye’de Arapça Öğreniminin Zorlukları ve Çözüm Yolları”, Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 15, Kars, 2012.

Versteegh, Kees, “Arap Dili Öğretiminin Tarihçesi”, Muhammet Günaydın, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:16, İstanbul, 2007.

Yerli, Leman, Arapça Dilbilgisi ile İlgili Türkçe Yazılmış Kitapların Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi, Ankara, 2007.

Yıldırım, Tuğba, Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretiminde Eğitsel Oyun Yöntemi, İstanbul, 2017.

Yıldız, Hakan, “Demokles’in Kılıcından Tsunamiye: Yaratıcı-Yıkıcı E-Öğrenme Platformları”, TMMOB EMO Ankara Şubesi Haber Bülteni, Ankara, 2013,/1

Yılmaz, Cevdet, “*Beyin Odaklı Öğrenim ve Yabancı Dil Eğitimindeki Önemi*”, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi TÖMER, Dil Dergisi, Sayı: 131, Ankara, 2006.

Yılmaz, Fatih, Sevtap Buzlukluoğlu Arslan, “ÇOMÜ TÖMER’ de Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Motivasyon Kaynakları ve Sorunları”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt: 9/6, Ankara, 2014.

Yılmaz, Malik, “*Learning-Knowledge Relationship*”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 1, Ankara, 2009.

Yılmaz, Merve, “Prof. Dr. Cahit Kavcar’ın Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitimine Katkıları”, Denizli, 2013.

Yılmaz, Zekeriya, “*Din Öğretiminde Arapça’nın Yeri ve Önemi*”, Vaha Kültür Edebiyat ve Fikir Dergisi, Sayı: 2, İstanbul, 2007.

Yüçetürk, Gamze, Arapça –Arapça Yazılmış Dört Çağdaş Sözlüğün Yöntem ve İçerik Açısından Değerlendirilmesi, Ankara, 2011.